

Qaasuitsup Kommunia

- Overgang til en selvstående økonomi

November 2009

Qaasuitsup Kommunia

- Overgang til en selvstående økonomi

Greenland Venture A/S

November 2009

Forord

Denne rapport sætter fokus på de udfordringer som Qaasuitsup Kommunia står overfor i de kommende år.

Hvordan vil kommunens rolle udvikle sig i den samlede tilpasning af det grønlandske samfund til selvstyre? Hvordan kan kommunen tage udfordring op med hensyn til at sikre landets fælles mål om at skabe en selv bærende økonomi? Og hvordan kan dette mål sikres, samtidigt med at den enkelte borgers velfærd forsvares og videreudvikles?

Det er nogle af de spørgsmål, som denne rapport forsøger at være med til at besvare.

Rapporten præsenterer et detaljeret vidensgrundlag på baggrund af registerdata fra offentlige registre. Greenland Venture A/S ønsker at takke Grønlands Statistik for et godt samarbejde i forbindelse med tilvejebringelse af datagrundlaget til analyserne i denne rapport.

Greenland Venture A/S ønsker også at takke Qaasuitsup Kommunia for, at selskabet har fået tildelt denne udviklingsopgave. Vi ser frem til at fortsætte samarbejdet de kommende år.

Jørgen Wæver Johansen

Adm. direktør

Greenland Venture A/S

Indhold

FORORD	5
INDHOLD	6
FIGURLISTE	8
TABELLISTE	9
KORTLISTE	10
1 INDLEDNING	11
1.1 PROBLEMFORMULERING	13
1.2 DEFINITION AF CENTRALE BEGREBER	14
1.3 AFGRÆNSNING	15
1.4 TIDLIGERE UNDERSØGELSER OG LITTERATUR	15
1.5 DATASTRUKTUR	15
1.6 RAPPORTENS STRUKTUR	16
2 EN SELVBÆRENDE ØKONOMI - HVAD SKAL DER TIL?	19
2.1 INDLEDNING	19
2.2 DET ØKONOMISKE UD GANGSPUNKT	20
2.3 DET KOMMUNALE BUDGET	20
2.3.1 <i>Realøkonomisk fordeling</i>	21
2.3.2 <i>Funktionel fordeling</i>	22
2.4 KRAVENE FOR AT SKABE EN SELVBÆRENDE ØKONOMI	24
2.5 PRINCIPPER FOR OMLÆGNING AF SAMFUNDSØKONOMIEN	27
3 KRAV TIL GEOGRAFISK ORGANISERING OG DEMOGRAFI	31
3.1 CENTER OG PERIFERI	32
3.2 BEFOLKNINGENS STØRRELSE OG SAMMENSÆTNING	37
3.3 UDVIKLINGEN I BOSÆTNINGERNE	40
3.3.1 <i>Udviklingen i de enkelte bosætninger</i>	41
3.4 KØNS- OG ALDERSSPECIFIKKE FORHOLD	47

3.5 GEOGRAFISK MOBILITET I BEFOLKNINGEN	48
3.6 BESTANDEN AF HUSSTANDE	51
3.7 UDVIKLINGEN I FORSØRGERBYRDE	54
3.8 UDVIKLINGEN I ARBEJDSSTYRKEN	57
3.9 ARBEJDSSTYRKENS KVALIFIKATIONER	63
4 BEHOV FOR VÆKST I LOKALE INDKOMSTER	67
4.1 HUSSTANDENES ØKONOMI	71
4.2 ÆKVIVALENSINDKOMST	72
4.3 INDKOMSTKILDER	76
4.3.1 Indkomstkilder til en gennemsnitlig husstand i Qaasuitsup Kommunia	77
4.3.2 Hvordan rammer overførselsindkomsterne geografisk?.....	78
4.3.3 Hvordan rammer overførselsindkomsterne husstande og husstandstyper?.....	81
4.3.4 Sammenhæng mellem modtagelse af overførselsindkomst og husstandsindkomst	84
5 BEHOV FOR UDVIKLINGEN AF ERHVERVSLIVET	87
5.1 UDVIKLINGEN I HOVEDBRANCHER	90
5.2 UDVIKLINGEN I VIRKSOMHEDSBESTANDEN	94
5.2.1 Virksomhedsbestanden fordelt på brancher	96
5.3 VÆKST OG TILBAGEGANG I DE ENKELTE VIRKSOMHEDER.....	96
6 BEHOV FOR UDVIKLINGEN AF ARBEJDSMARKEDET	103
6.1 ANTALLET AF ANSÆTTELSE	105
6.2 ANTALLET AF ANSATTE.....	108
6.3 LEDIGHED	112
6.4 Udstødelse fra arbejdsmarkedet	116
7 BEHOV FOR TILPASNING AF DEN KOMMUNALE BESKÆFTIGELSE.....	121
7.1 KOMMUNALT ANSATTE I NORDREGIONEN	122
7.2 DEN KOMMUNALE BESKÆFTIGELSE I DE OPRINDELIGE KOMMUNER	124
7.3 DEN KOMMUNALE BESKÆFTIGELSE I BOSÆTNINGERNE	126
7.4 DE ANSATTE FORDELT PÅ OVERENSKOMSTGRUPPER.....	128
7.5 KØNS OG ALDERSFORDELINGEN AF DE KOMMUNALT BESKÆFTIGEDE.....	130
7.6 ANSATTE FORDELT PÅ FUNKTIONSSOMRÅDER	131
8 SAMMENFATNING.....	133
8.1 DE OVERORDNEDE PRINCIPPER FOR UDVIKLING.....	133

8.2 UDVIKLING AF EN SELVBÆRENDE ØKONOMI	134
8.3 OMLÆGNING AF ØKONOMIEN.....	136
8.4 KRAV TIL GEOGRAFISK ORGANISERING OG DEMOGRAFI	139
8.5 BEHOV FOR VÆKST I LOKALE INDKOMSTER	146
8.6 HUSSTANDENES ØKONOMI	147
8.7 BEHOV FOR UDVIKLINGEN AF ERHVERVSLIVET	151
8.8 BEHOV FOR UDVIKLINGEN AF ARBEJDSMARKEDET	159
8.9 BEHOV FOR TILPASNING AF DEN KOMMUNALE BESKÆFTIGELSE.....	164
9 ANVENDT LITTERATUR OG KILDER.....	169

Figurliste

FIGUR 1. BEFOLKNINGSUDVIKLINGEN I NORDREGIONEN, OPRINDELIGE KOMMUNER 1980-2009	39
FIGUR 2. UDVIKLING I BEFOLKNING I BOSÆTNINGSTYPE, 1980-2009	41
FIGUR 3. KLASSIFIKATION AF BOSÆTNINGER PÅ BASIS AF STATUS OG UDVIKLING I BEFOLKNINGSSTØRRELSE .	43
FIGUR 4. KLASSIFIKATION AF BOSÆTNINGER PÅ BASIS AF STATUS OG UDVIKLING I BEFOLKNINGSSTØRRELSE, QAASUITSUP KOMMUNIA	44
FIGUR 5. BEFOLKNINGSPYRAMIDE, QAASUITSUP KOMMUNIA, 1. JANUAR 2009	47
FIGUR 6. BEFOLKNINGENS BEVÆGELSER, NORDREGIONEN, 2007	49
FIGUR 7. FØRSTEGÆRBYRDEN, NORDREGIONEN OG HELE LANDET, 1980-2009	55
FIGUR 8. UDVIKLING I TRE ALDERSGRUPPER, NORDREGIONEN, 1980-2009, INDEKS 1980 = 100,0	56
FIGUR 9. ARBEJDSSTYRKEN I NORDREGIONEN, 1980-2009, 15-62 ÅRIGE	57
FIGUR 10. ARBEJDSSTYRKENS UDVIKLING, 1980-2009, HELE LANDET OG NORDREGIONEN	58
FIGUR 11. ARBEJDSSTYRKEN FORDELT PÅ BOSÆTNINGSTYPER, NORDREGIONEN	59
FIGUR 12. ANDEL AF KVINDER I ARBEJDSSTYRKEN, FORDELT PÅ BOSÆTNINGSTYPE, 1980-2009	63
FIGUR 13. FORDELING AF HUSSTANDE, STØRRELSE I FORHOLD TIL GNMSNT. SKATTEPLIGTIG INDKOMST, 2007	72
FIGUR 14. BOSÆTNINGSTYPER FORDELT I.F.T. GNMSNT. ÆKVIVALENSINDKOMST, NORDREGIONEN, 2007..	74
FIGUR 15. UDVIKLINGEN I UDBETALING AF LØN, NORDREGIONEN, 200-2007	91
FIGUR 16. UDBETALING AF LØNSUM, TRE HOVEDERHVERV, 2000-2007	92
FIGUR 17. UDVIKLINGEN FRA 2006 TIL 2007	101
FIGUR 18. KØNSFORDELING I BRANCHER, ANSATTE, 2007	109
FIGUR 19. PERSONER BERØRT AF LEDIGHED, GNMSNT. PR. MÅNED, NORDREGIONEN, 1999-2008	113
FIGUR 20. SÆSONLEDIGHED I TI ÅR, NORDREGIONEN 1999-2008	116
FIGUR 21. ANTAL KOMMUNALT ANSATTE I NORDREGIONEN, 2004-2009	122
FIGUR 22. KOMMUNALT ANSATTE FORDELT PÅ BOSÆTNINGSTYPE, 2004-2009	127

Tabelliste

TABEL 1. QAASUITSUP KOMMUNIA, DRIFTS- OG KAPITALUDGIFTER REALØKONOMISK FORDELT, BUDGET 2009	21
TABEL 2. QAASUITSUP KOMMUNIAS UDGIFTER FUNKTIONELT FORDELT, BUDGET 2009	23
TABEL 3. QAASUITSUP KOMMUNIA, INDTÆGTER, BUDGET 2009	25
TABEL 4. DIREKTE OG INDIREKTE INDTÆGTER FRA EKSTERNE TILSKUD, BUDGET 2009	25
TABEL 5. AFSTAND I KM, BOSÆTNINGER, QAASUITSUP KOMMUNIA	34
TABEL 6. BEFOLKNINGSUDVIKLING, HELE LANDET OG NORDREGIONEN, 1930-2009	38
TABEL 7. BEFOLKNINGSTAL I BOSÆTNINGER, 1. JANUAR 2009	42
TABEL 8. FLYTNING MELLEM KOMMUNER, 2007	50
TABEL 9. ANTAL PERSONER I HUSSTANDE, BOSÆTNINGSTYPER, NORDREGIONEN, 1. JANUAR 2007	51
TABEL 10. ANTAL HUSSTANDE OG HUSSTANDES GNMSNT. STØRRELSE I BOSÆTNINGER, 2007	52
TABEL 11. ANTAL PERSONER I HUSSTANDE I QAASUITSUP KOMMUNIA, 1. JANUAR 2007	53
TABEL 12. ANTAL PERSONER I ARBEJDSDYGTIG ALDER I HUSSTANDE, NORDREGIONEN, 1. JANUAR 2007	53
TABEL 13. ANTAL PERSONER I ARBEJDSDYGTIG ALDER I HUSSTANDE, BOSÆTNINGSTYPE, NORDREGIONEN, 1. JANUAR 2007	54
TABEL 14. ALDERSFORDELING, ARBEJDSSTYRKE I BOSÆTNINGER, NORDREGIONEN 1. JANUAR 2007 – ANTAL PERSONER.....	60
TABEL 15. ALDERSFORDELING, ARBEJDSSTYRKE I BOSÆTNINGER, NORDREGIONEN 1. JANUAR 2007 – ALDERSFORDELING I PCT.	61
TABEL 16. 20-62 ÅRIGE FORDELT PÅ UDDANNELSESLEVELAU & ALDERSGRUPPE, 2007	64
TABEL 17. 20-62 ÅRIGE FORDELT PÅ KØN OG UDDANNELSESLEVELAU, 2007	65
TABEL 18. 20-62 ÅRIGE FORDELT PÅ FØDESTED OG UDDANNELSESLEVELAU, 2007	65
TABEL 19. SKATTEPLIGTIGE INDKOMSTER FORDELT PÅ PERSONER OG BOSÆTNINGSTYPER	68
TABEL 20. SKATTEPLIGTIG INDKOMST I BOSÆTNINGER, NORDREGIONEN, 2007	70
TABEL 21. ÆKVIVALENSINDKOMST I HUSSTANDE FOR BOSÆTNINGSTYPER, NORDREGIONEN, 2007	73
TABEL 22. ÆKVIVALENSINDKOMST FOR HUSSTANDE, BOSÆTNINGER I NORDREGIONEN, 2007	75
TABEL 23. OVERFØRSELSINDKOMSTER, NORDREGIONEN, BELØB OG GNMSNT. PR. HUSSTAND, 2007	78
TABEL 24. FORDELING AF TYPE SOCIAL YDELSE PÅ BOSÆTNING, NORDREGIONEN, 2007	79
TABEL 25. OVERFØRSELSINDKOMSTER TIL BOSÆTNINGER, 2007	80
TABEL 26. OVERFØRSELSINDKOMSTER UDBETALT TIL ANTAL HUSSTANDE, NORDREGIONEN, 2007	82
TABEL 27. OVERFØRSELSINDKOMSTER UDBETALT TIL ANTAL HUSSTANDE, NORDREGIONEN, 2007, PCT.ANDELE	83
TABEL 28. OVERFØRSELSINDKOMSTER FORDELT PÅ DECILER AF HUSSTANDENES ÆKVIVALENSINDKOMST, 2007	84

TABEL 29. UDBETALING AF LØNSUM I BRANCHER, ÅR 2000 OG 2007 SAMT VÆKSTPCT.....	93
TABEL 30. VIRKSOMHEDSBESTAND OPDELT EFTER STØRRELSEN AF LØNSUM, 2007	95
TABEL 31. VIRKSOMHEDERS STØRRELSE OG LEVETID, NORDREGIONEN	97
TABEL 32. VIRKSOMHEDER FORDELT PÅ BRANCHE OG LEVETID, NORDREGIONEN	98
TABEL 33. VÆKSTVIRKSOMHEDER, STØRRELSESKATEGORIER, PERIODEN 2005-2007	99
TABEL 34. VÆKSTVIRKSOMHEDER, OPDELT PÅ BRANCHER, PERIODEN 2005-2007	100
TABEL 35. ANTAL ANSÆTTELSE I BRANCHER, 2007	106
TABEL 36. ANSÆTTELSE FORDELT PÅ BRANCHER OG BELØBSKLASSE	107
TABEL 37. ANSATTE I BRANCHER, ALDERSGRUPPER, 2007	108
TABEL 38. ANTAL ANSATTE FORDELT PÅ BOSÆTNINGSTYPE, 2007	110
TABEL 39. ANTAL ANSATTE I HOVEDERHVERV I BOSÆTNINGERNE, 2007	111
TABEL 40. ANTAL ANSATTE I BRANCHER, FORDELT PÅ FØDESTED, 2007	114
TABEL 41. SÆSONLEDIGHED, PERSONER BERØRT AF LEDIGHED, 1999-2008	115
TABEL 42. ANTAL FØRTIDSPENSIONISTER I NORDREGIONEN, KØN & ALDERSGRUPPER, 2007	117
TABEL 43. FØRTIDSPENSIONISTER FORDELT PÅ ALDERSGRUPPE & BOSÆTNINGSTYPE, 2007	117
TABEL 44. FØRTIDSPENSIONISTER FORDELT PÅ BOSÆTNING, 2007	118
TABEL 45. HUSSTANDE MED FØRTIDSPENSION, FORDELT PÅ BOSÆTNINGER, 2007	120
TABEL 46. ANCIENNITET FOR ANSATTE I QAASUITSUP KOMMUNIA, 3. KVARTAL 2009	123
TABEL 47. KOMMUNALE BESKÆFTIGELSE I NORDREGIONEN, OMREGNET I ÅRSVÆRK, 2004-2008.....	124
TABEL 48. ANSATTE I OPRINDELIGE KOMMUNER, 2004-2008	125
TABEL 49. ANTAL KOMMUNALT ANSATTE PR. 100 INDBYGGERE, 1. KVARTAL 2008.....	125
TABEL 50. LØNSUM TIL ANSATTE, OPRINDELIGE KOMMUNER, 2008	126
TABEL 51. KOMMUNALT ANSATTE FORDELT PÅ BOSÆTNINGER, 2004-2009	128
TABEL 52. ANTAL ANSATTE PERSONER SAMT ÅRSVÆRK, FORDELT PÅ LØNART, 2004-2008.....	129
TABEL 53. KOMMUNALT ANSATTE, FORDELT PÅ OVERENSKOMSTGRUPPER, 2004-2008	129
TABEL 54. KOMMUNALT ANSATTE FORDELT PÅ KØN OG ALDERSGRUPPER, 2. KVARTAL 2009.....	130
TABEL 55. KOMMUNALT ANSATTE FORDELT PÅ FUNKTIONSOMRÅDE, 2. KVARTAL 2009	131

Kortliste

KORT 1. QAASUITSUP KOMMUNIA	12
KORT 2. REGIONALØKONOMISK INDEKS, QAASUITSUP KOMMUNIA.....	36
KORT 3. BYER OG BYGDER, BEFOLKNINGSTAL 1. JANUAR 2009	40
KORT 4. BOSÆTNINGER FORDELT PÅ UDVIKLINGSTYPE	45
KORT 5. BEFOLKNINGSVÆKST I BOSÆTNINGER, 1980-2009	46
KORT 6. RÅSTOFLICENSER I QAASUITSUP KOMMUNIA, NOVEMBER 2009	89

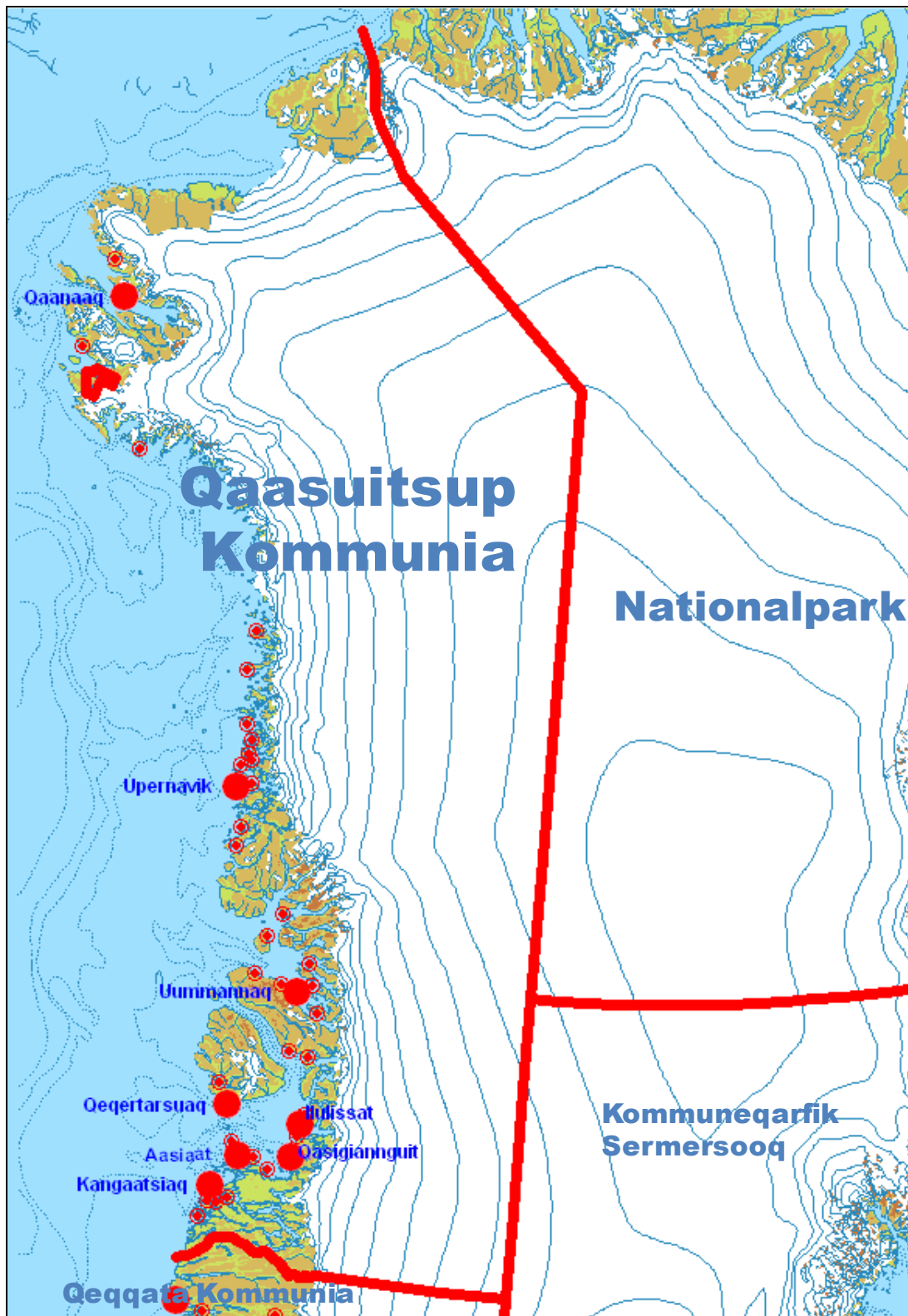
1 Indledning

Qaasuitsup Kommunia blev en realitet pr. 1. januar 2009. Qaasuitsup Kommunia er arealmæssigt verdens største kommune. Kommunen omfatter otte relativt små byer og 31 bygder samt et par andre bosættninger. Dette giver nogle helt specielle vilkår for at skabe regionaløkonomisk udvikling.

Udviklingen af en fjernt beliggende region vil principielt skulle tage udgangspunkt i den særegne geografi. I modsætning til andre regioner må perifere regioner opstille en strategi, der forsøger at imødegå de svagheder, som den fjerne beliggenhed giver, og som fokuserer kraftigt på de komparative fordele regionen har i form af f.eks. adgang til naturressourcer m.v.:

- Fokus på udnyttelse af naturressourcer samt sikre størst mulig værditilvækst i forbindelse med udnyttelsen af disse ressourcer lokalt.
- Fleksibel organisering af såvel offentlig som privat sektor. Større grad af behov for selv at kunne gøre mere lokalt (reparationer, serviceadgang m.v.).
- Skabe generel accept for forskelle i serviceniveau i forhold til bosættningers lokalisering.
- Fokus på muligheden for at mindske problemerne med lange distancer ved hjælp af ny informationsteknologi.
- Skabe et positivt, forandringsklart samfund. Skabe gode rammer for mobilitet i erhvervsliv og på arbejdsmarked. Virksomheder og arbejdskraft må flytte derhen, hvor der forefindes et erhvervsgrundlag.
- Udvikle et godt samarbejdsklima med samarbejdspartnere uden for regionen, hvad enten dette er andre offentlige myndigheder og offentligt ejede selskaber, eksterne investorer eller andre organisationer og institutioner.

Kort 1. Qaasuitsup Kommunia

I analysen i denne rapport er der sat fokus på, hvordan Qaasuitsup Kommunia kan opnå en situation, hvor kommunen på sigt kan skabe en selvstående økonomi.

Det er en almen opfattelse, at den eksisterende økonomi, der i høj grad hviler på direkte eller indirekte tilskud udefra, ikke kan forsvares på lang sigt. Derfor er det afgørende, at nordregionen allerede nu forbereder gennemførelse af tiltag til at opnå en mere selvstående økonomi.

1.1 Problemformulering

Problemformuleringen for analysen i denne rapport kan på denne baggrund formuleres således:

Hvilke tiltag skal Qaasuitsup Kommunia gennemføre for at skabe en selvstående økonomi?

Begrebet en selvstående økonomi er anvendt analogt med begrebets anvendelse i forbindelse med den grønlandske selvstyrekommisions betænkning fra 2003.

I Selvstyrekommisionens kommissorium kobledes ønsket om forøget selvstyre sammen med behovet for at udvikle en mere selvstående økonomi:

”Det er kommissionens opgave at udarbejde en betænkning om mulighederne for at udvikle Grønlands selvstændighed inden for rigsfællesskabets rammer, baseret på princippet om, at der skal være overensstemmelse mellem rettigheder og forpligtelser.”¹

Overensstemmelse mellem rettigheder og forpligtelser tolkede Selvstyrekommisionen således, at forøget selvstyre skal baseres på en mere selvstående økonomi. En selvstående økonomi må således grundlæggende forstås som en økonomi, hvor vort samfund gør sig mindre afhængig af statens bloktilskud samt statens øvrige opgaveløsninger i Grønland.

På kommunalt niveau tages der udgangspunkt i en økonomi, hvor der er balance mellem kommunens indtægter og udgifter, når eksterne tilskud

¹ Betænkning afgivet af Selvstyrekommisionen, 2003, side 62 (dansk version).

er fraregnet. I analysen tages det dog med i betragtningen, at der altid vil være behov for en rimelig udligning af økonomien i et land. Dette gælder f.eks. mellem landets hovedstad, der har mange fordele i form af direkte og indirekte indtægter fra de offentlige arbejdspladser i form af regeringskontorer, domiciler for store offentlige selskaber, større uddannelsesinstitutioner m.v., og fjernere liggende regioner, der ikke i sammen omfang kan drage økonomisk nytte af disse indtægter, som landets fællesøkonomi skaber.

1.2 Definition af centrale begreber

I det følgende vil nogle af de centrale begreber anvendt i denne analyse blive nærmere forklaret.

Kommuneinddelingen

Den nye storkommune blev dannet ved sammenlægning af otte kommuner: Kangaatsiaq, Aasiaat, Qasigianniguit, Ilulissat, Qeqertarsuaq, Uummannaq, Upernavik og Qaanaaq kommuner.

Når der gennemføres analyser på udviklingen før og under perioden med Grønlands Hjemmestyre, anvendes summerede tal fra de otte oprindelige kommuner, og det summere tal sidestilles med den nye storkommune Qaasuitsaq. Begrebet Nordregionen anvendes synonymt med navnet Qaasuitsup Kommunia.

Arbejdsstyrken

I hele rapporten er arbejdsstyrken, hvor ikke andet er nævnt, fastsat til personer i arbejdsdygtig alder. Personer i arbejdsdygtig alder er her defineret som personer i alderen 15 til 62 år pr. 1. januar i året. Dette arbejdsbegreb betegnes normalt den potentielle arbejdsstyrke.

Arbejdsstyrken omfatter således også personer, der ikke er erhvervsaktive, herunder personer, der har fået tildelt førtidspension og lignende. Der gennemføres dog særskilt analyser for omfanget af anvendelse af førtidspension og andre overførselsindkomster for året 2007.

I analyseperioden fra indførelse af hjemmestyre til i dag har der været forskellige pensionsaldre. For at skabe kontinuitet i analyserne er der anvendt den samme grænse for alderspension for hele perioden.

1.3 Afgrænsning

Udgangspunktet for rekvireringen af denne rapport var at skabe et overblik over kommunens tilstand ved hjælp af analyser på aktuel og valid registerdata. Der er således ikke i større udstrækning anvendt andre analyseformer.

Analyserne omfatter anvendelse af registerdata fra hele perioden under hjemmestyret til i dag. For visse dele af analysen er der dog primært anvendt registerdata for året 2007.

1.4 Tidligere undersøgelser og litteratur

Der er i analysen taget udgangspunkt i de overvejelser, som ligger bag udarbejdelsen af den grønlandske Selvstyrekommisions arbejde. Selvstyrekommisionens betænkning blev udgivet i mart 2003 og analyserne vedrørende økonomi og erhvervsudvikling samt analyserne vedrørende de menneskelige ressourcer har nogenlunde samme problemformulering for hele landet, som problemformuleringen for Qaasuitsup Kommunia i denne rapport.

1.5 Datastruktur

Analyserne i denne rapport er baseret på registeroplysninger om personer, husstande og virksomheders forhold. Offentlige institutioner og myndigheder indsamler og indberetter oplysninger til administrative formål. Resultatet benævnes normalt registerdata. De centrale registerdata samles i Grønlands Statistik.

Grønlands Statistik har stillet anonymiserede data til rådighed for denne analyse. Det omfattende arbejde er gennemført af statistikkonsulent Søren W. Børgesen.

Der gennemføres således beregninger i Greenland Venture A/S på basis matricer med oplysninger og data, der omfatter 100 pct. af befolkningen og virksomhederne. Når denne arbejdsdeling er gennemført til brug for udarbejdelse af en tabel eller en figur, vil der under Kilde være følgende formulering: "Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre."

Registerdata kan i mange henseender være behæftet med fejl og mangler. Hvis f.eks. en person flytter fra en adresse til en anden og ikke

indberetter dette til folkeregister, vil vedkommende i registret og dermed i denne analyse fortsat være opgjort til at være bosiddende det oprindelige sted.

Der er gennemført et bestemt snit i data. Persondata omfatter data, hvor der er valgt en skæringsdato pr. 1. januar i året. Det er den normale måde at gennemføre statistiske undersøgelser. Det er ikke helt uproblematisk, fordi der tælles på befolkningen, som den så ud 1. januar i året. Hvis der kommer tilflyttere til eller flytter indbyggere fra kommuner eller bosætninger i løbet af året, så vil det ikke fremgå af analysen.

Dette betyder f.eks., at hvis en person kun har været bosiddende i kommunen i tre måneder, så fremstår det som om, at personen har tjent hele sin indkomst i kommunen.

Det er på samme måde også problematisk at opgøre beskæftigelse og erhvervsudvikling, men samlet set er det vurderet til at være en fejlmargen, der ikke forrykker det overordnede billede af tilstand og udvikling i kommunens økonomi, arbejdsmarkedsforhold og erhvervsudvikling.

Analysen af den kommunale beskæftigelse er gennemført på basis af data fra det offentlige lønsystem, Akissarsiat. Dette materiale er stillet til rådighed af kommunen, således at Grønlands Statistik ikke har været involveret i denne del af opgaven. Data fra Akissarsiat omfatter løndata fra perioden 1994 til 2. kvartal i år 2009.

1.6 Rapportens struktur

Rapporten omfatter ud over denne indledning otte kapitler:

I kapitel 2 gennemføres en overordnet analyse af, hvad der skal til for at skabe en selvstående økonomi i Qaasuitsup Kommunia på basis af beregninger på regnskabstal fra de oprindelige otte kommuner for året 2008.

Kapitel 3 omfatter en analyse af de geografiske og demografiske forhold, som kendetegner kommunen, og der gives forslag til ny geografisk organisering.

I *kapitel 4* analyseres indkomstforholdene i kommunen på detaljeret niveau, og samtidigt er der udarbejdet en detaljeret analyse af spredningen af overførselsindkomster til kommunens borgere.

Kapitel 5 omhandler kommunens erhvervsstruktur. Analysen i dette kapitel omfatter en analyse af selve erhvervsstrukturen samt den virksomhedsbestand, der eksisterer i kommunen.

I *kapitel 6* gennemføres en detaljeret analyse af arbejdsmarkedsforholdene i Qaasuitsup Kommunia. Analysen omfatter analyse af beskæftigelse, ledighed, herunder sæsonledighed, samt gruppen af personer, der er udstødt fra arbejdsmarkedet i form af status som førtidspensionist.

Kapitel 7 omhandler den offentlige sektor i kommunen. Analysen omfatter en detaljeret analyse af kommunens eget personale i form af sammensætning på overenskomster, alder, køn, bosted m.v.

Kapitel 8 er rapportens sammenfatning.

Bagerst i rapporten er der medtaget en liste over anvendt litteratur og kilder i analysearbejdet.

2 En selvstående økonomi - hvad skal der til?

Lige som landet som helhed har Qaasuitsup Kommunia ikke i dag en selvstående økonomi. For at kunne bevare det nuværende velfærdsniveau er kommunen afhængig af et kommunalt bloktilskud samt andre subsidier fra Landskassen.

Udvikling af et bæredygtigt samfund er ikke udelukkende et spørgsmål om økonomi. Som vi senere skal komme ind på, gælder det også, at lige som landet som helhed, så er Qaasuitsup Kommunia afhængig af udefrakommende arbejdskraft, fordi den lokale arbejdskraft ikke dækker behovet for kvalificeret arbejdskraft til en lang række jobfunktioner i både den offentlige og den private sektor.

I analysen i dette kapitel fokuseres udelukkende på muligheden for at skabe en selvstående økonomi. Målet om at skabe en selvstående økonomi skal ikke forstås som en simpel udvikling mod at enhver svarer sit. Den accelererende globalisering viser jo modsat, at den traditionelle økonomi, hvor hvert enkelt land i størst mulig grad er selvforsynende, er ved at blive erstattet af et samarbejde og en samhandel, hvor alle lande og regioner specialiserer sig til at producere det, som man er bedst til.

For en mikrostat som Grønland og i endnu højere grad for en region som Qaasuitsup Kommunia vil det altid gælde, at hjemmemarkedet er lille og importkvoten meget stor. En selvstående økonomi og ligevægt kan således kun skabes, hvis der skabes en høj grad af eksportorientering, kombineret med en forøgelse af selvforsyning, af alle erhvervsaktiviteter i regionen.

2.1 Indledning

I Selvstyrekommissionens kommissorium kobledes ønsket om forøget selvstyre sammen med behovet for at udvikle en mere selvstående økonomi. Der skulle være overensstemmelse mellem rettigheder og forpligtelser.

Overensstemmelse mellem rettigheder og forpligtelser tolkede Selvstyrekommissionen således, at forøget selvstyre skulle baseres på en mere selvstående økonomi. En selvstående økonomi måtte iflg. Selvstyrekommissionen grundlæggende forstås som en økonomi, hvor det grønlandske samfund gjorde sig mindre afhængig af statens bloktilskud samt statens øvrige opgaveløsninger i Grønland.

Analogt hermed kan en selvstående økonomi for Qaasuitsup Kommunia formuleres til at være en situation, hvor kommunens rettigheder forøges (f.eks. rettigheder til selvforvaltning, herunder forvaltning af servicekontrakter) under forudsætning af, at kommunen på sigt gør sig mere uafhængig af tilskud fra Landskassen.

2.2 Det økonomiske udgangspunkt

I hvor høj grad er Qaasuitsup Kommunia i stand til selv at finansiere samfundsøkonomien, og i hvor stor udstrækning er kommunen afhængig af tilskud udefra?

For at besvare dette spørgsmål kan man ikke blot se på kommunen som en virksomhed. Samspillet med Selvstyret, herunder betaling af skatter i kommunen til Landskassen samt ydelse fra Selvstyret af bloktilskud til kommunen, vanskeliggør analysen.

I denne forudsættes det, at den del af landets skatteindtægter, der kommer fra Nordregionen, også dækker de omkostninger, som Landskassen har til samme region. Det er vanskeligt at vurdere, om der er balance i dette forhold, men det forudsættes i den følgende analyse.

Analysen gennemføres således, at det ikke kun er selve tilskud og udligning, der beregnes i forhold til kommunens øvrige indtægter, men virkningerne for lokaløkonomien indregnes også i den samlede opgørelse.

Men først analyseres, hvordan det kommunale budget ser ud realøkonomisk og funktionelt set.

2.3 Det kommunale budget

Grønlands Statistik udarbejder statistik over den kommunernes og selvstyrets sektor på basis af internationale retningslinjer. Denne form for budgetstatistik gør det muligt at få indsigt i de konsekvenser, som kommunernes økonomi har for den offentlige økonomi.

I det følgende er der på basis af dette datamateriale udarbejdet konkrete tabeller for såvel den realøkonomiske fordeling af indtægter og udgifter og samme indtægter og udgifter funktionelt fordelt, dvs. efter formål.²

2.3.1 Realøkonomisk fordeling

Tabel 1 viser den realøkonomiske fordeling af Qaasuitsup Kommunia's drifts- og kapitaludgifter for budget 2009.

Tabel 1. Qaasuitsup Kommunia, drifts- og kapitaludgifter realøkonomisk fordelt, budget 2009

Realøkonomisk transaktion	1.000 kr.
Aflønning af ansatte	558.825
Forbrug af fast realkapital	50.463
Forbrug i produktionen	267.083
Sociale overførsler i naturalier	-
Salg af varer og tjenester	72.253
Konsum i alt	804.118
Løbende overførsler	324.969
Driftsudgifter i alt	1.129.087
Kapitaludgifter	48.881
<i>Drifts- og kapitaludgifter i alt</i>	<i>1.177.968</i>

Kilde: Grønlands Statistik, specialkørsel på basis af statistikkontorets beregninger på det kommunale budget for Qaasuitsup Kommunia.

Driftsudgifter er udgifter, der vedrører selve driften af den offentlige forvaltning, og de heraf følgende produktion af varer og tjenesteydelser. Driftsudgifterne og kapitaludgifterne fordeler sig således, at 95,9 pct. er driftsudgifter. Kapitaludgifter er udgifter, der vedrører investeringer og udbygning af kapitalapparatet i form af bygninger og anlæg samt maskiner m.v.

Driftsudgifterne opdeles på konsum og overførsler. Konsum er udgifter til forbrugs- og investeringsaktivitet - dvs. de aktiviteter, hvor kommunen bidrager til den samlede indkomstdannelse i selve kommunen og til resten af Grønland og til import. Overførsler er omfordeling af formuer og indkomster, f.eks. alderspension. Konsumet omfatter 0,8 milliarder kroner på 2009-budgettet, mens overførslerne omfatter 0,3 milliarder kroner.

² Denne beskrivelse af de realøkonomiske og funktionelle fordelte budget bygger på Grønlands Statistiks publikation Offentlige Finanser 2009:2.

Forbrug af fast realkapital, dvs. et skøn over værdiforringelse af kapitalapparatets værdi (forældelse og nedslidning), er beregnet til 50,5 millioner kroner.

Forbrug i produktionen, dvs. udgifter til køb af varer og tjenesteydelser omfatter på budget 2009 0,3 milliarder kroner. Salg af varer og tjenesteydelser (brugerbetaling, salg af brugt udstyr m.v.) omfatter 72,3 millioner kroner.

De løbende overførsler omfatter 0,3 milliarder kroner. Langt den største post herunder er sociale overførsler som pension og socialhjælp. De løbende overførsler udgør 289,6 millioner kroner.

Kapitaludgifterne omfatter 48,9 millioner kroner. Kapitaludgifterne er udgifter til nyinvesteringer, køb af bygninger m.v.

Af de samlede drifts- og kapitaludgifter er den største post aflønning af ansatte. På budgettet for år 2009 omfatter denne post en halv milliard kroner, svarende til 47,4 pct. af de samlede udgifter.

Når vi taler om kommunale udgifter drejer det sig i høj grad om beskæftigelse og løn til offentligt ansatte. En stor del af lønomkostningerne kommer tilbage til de offentlige kasser i form af indkomstskat.

2.3.2 Funktionel fordeling

Den funktionelle fordeling af kommunens udgifter belyser formålet med selve udgiften. Grønlands Statistik anvender ligeledes på dette område internationalt anvendte klassifikationer. I Tabel 2 er budgettallene for Qaasuitsup Kommunia funktionelt fordelt på elleve poster.

Tabel 2. Qaasuitsup Kommunias udgifter funktionelt fordelt, budget 2009

Overordnet funktion	Beløb	Andel
	1.000 kr.	Pct.
Generelle offentlig tjenester	158.316	13,4
Forsvar	-	-
Offentlig orden og sikkerhed	14.623	1,2
Økonomiske anliggender	70.576	6,0
Miljøbeskyttelse	24.512	2,1
Boliger & offentlige faciliteter	5.383	0,5
Sundhedsvæsen	-	-
Fritid, kultur og religion	28.914	2,5
Undervisning	260.364	22,1
Social beskyttelse	564.817	47,9
Andre poster	50.463	4,3
<i>I alt</i>	<i>1.177.968</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Grønlands Statistik, specialkørsel på basis af statistikkontorets beregninger på det kommunale budget for Qaasuitsup Kommunia.

Forsvar og sundhedsvæsen er udelukkende et anliggende for staten og selvstyret, og belaster således ikke kommunens økonomi.

Generelle offentlig tjenester omfatter den centrale og generelle, politiske og økonomiske administration m.v. Denne post omfatter 13,4 pct. af kommunens udgifter på budgettet for år 2009. Aflønning af ansatte omfatter med 97,1 millioner kroner, 60,8 pct. af udgifterne inden for generelle offentlige tjenester.

Offentlig orden og sikkerhed omfatter for kommunen brandvæsen m.v.. Af de 14,6 millioner kroner til dette formål, omfatter lønnen 9,6 millioner kroner, svarende til 65,6 pct. af den samlede post.

Økonomiske anliggender omfatter aktiviteter inden for økonomi, handel og styring af arbejdsmarked, erhvervsstøtte m.v. Denne post omfatter på 2009-budgettet 70,6 millioner kroner, hvilket svarer til 6,0 pct. af kommunens samlede udgifter. Lønandelen af denne post omfatter med 14,2 millioner kroner, 20,1 pct.

Posten *Miljøbeskyttelse* omfatter affalds- og spildevandshåndtering og forureningsbekæmpelse. Kommunens budgetudgifter på miljøbeskyttelse er på i alt 24,5 millioner kroner, heraf er 67,1 pct. til aflønning af ansatte.

Boliger og offentlige faciliteter omfatter udgifter forbundet med tilsyn, opretholdelse og forbedring af boligmassen m.v. Denne post omfatter i 2009-budgettet 5,4 millioner kroner.

Fritid, kultur og religion omfatter fritids- og sportstjenester, herunder anlæg og vedligeholdelse af rekreative områder, sportspladser, legepladser samt kulturtjenester som forsamlingshuse, biblioteker, museer m.v. og endelig omfatter posten også tilskud til organisationer m.v. Denne post omfatter på 2009-budgettet 28,9 millioner kroner. Dette svarer til 2,5 pct. af kommunens samlede udgifter. Denne post har en lønandel på 43,5 pct.

Undervisning omfatter folkeskolen og anden undervisning. Denne post omfatter godt en femtedel af alle kommunens udgifter med 260,4 millioner kroner. Lønandelen af denne post er på 2009-budgettet beregnet til 78,2 pct.

Social beskyttelse omfatter mange typer overførsler fra det offentlige. Dette gælder understøttelse til syge og ledige, pensioner og boligsikring m.v. Denne post omfatter hele 47,9 pct. af kommunens samlede udgifter. Den samlede udgift til social beskyttelse er på lidt over en halv milliard kroner på 2009-budgettet. Løn til ansatte på denne post omfatter 205,3 millioner kroner, svarende til 36,4 pct. af den samlede udgift til social beskyttelse.

Andre poster er ikke-funktionsfordelte udgifter, f.eks. forbrug af fast realkapital. Denne post omfatter 50,5 millioner kroner på 2009-budgettet, svarende til 4,3 pct. af kommunens samlede udgifter.

Samlet set giver overordnede gennemgang af de realøkonomisk og funktionelt fordelte udgifter et godt indblik i kommunens omkostninger. I forhold til udvikling af en mere selv bærende økonomi vil der være behov for betydelige nedskæringer på stort set alle områder, og budgetarbejdet går ud på at sikre en reduktion af de offentlige udgifter uden væsentligt at forringe den enkeltes velfærd, hvad enten personen er modtager af kommunale ydelser eller er aflønnet af kommunen.

I det følgende vil vi se nærmere på, hvad kravene er for at skabe en selv bærende økonomi, og hvilke principper, der bør følges for at arbejde hen mod dette mål.

2.4 Kravene for at skabe en selv bærende økonomi

De offentliggjorte budgettal for Qaasuitsup Kommunia er opgjort i Tabel 3.

Tabel 3. Qaasuitsup Kommunia, indtægter, budget 2009

Indtægter	Mio.kr.	Pct.
Personlig indkomstskat	420,6	42,8
Selskabsskat	8,0	0,8
Tilskud og udligning	521,5	53,0
Renteindtægter	8,5	0,9
Kurstab og gevinst	0,5	0,1
Kapitalafkast på udlejningsboliger	15,2	1,5
Forsikringserstatning	0,1	0,0
Salg af fast ejendom	4,1	0,4
Betaling for byggemodning	5,2	0,5
<i>I alt</i>	<i>983,8</i>	<i>100,0</i>

Note: excl. renteudgifter og afskrivninger på udestående fordringer, som er specificeret under indtægter i kommunens officielle budget.

Kilde: www.kanukoka, november 2009

De samlede indtægter i Qaasuitsup Kommunia er i budgettet for 2009 beregnet til 983,8 millioner kroner. Dette svarer til ca. ti procent af bruttonationalproduktet for Grønland.

På basis af indtægtsgrundlaget i ovenstående tabel skal vi forsøge at besvare spørgsmålet: Hvad skal der til i nye indtægter, hvis bloktilskud og udligning fjernes?

Virkningen af fjernelse af bloktilskud og udligning er ikke kun de 53,0 pct., som disse to størrelser tilsammen udgør af kommunens samlede indtægter. De udefrakommende tilskud indgår i kommunens økonomiske kredsløb og genererer ud over de direkte indtægter, som kan aflæses i det kommunale budget også indirekte indtægter i form af f.eks. en forøget indkomstskat fra forøget offentlig beskæftigelse.

I Tabel 4 er de indirekte indtægter medtaget, således at det samlede udefrakommende tilskud kan beregnes.

Tabel 4. Direkte og indirekte indtægter fra eksterne tilskud, budget 2009

Budget 2009	Mio. kr.	Pct.
Egne indtægter	462,3	47,0
Tilskud og udligning	521,5	53,0
<i>I alt</i>	<i>983,8</i>	<i>100,0</i>
Indirekte indtægter af tilskud og udligning	45,5	4,6
Egne indtægter, excl. skat af tilskud m.v.	416,9	42,4
Tilskud og udligning, incl. skat af løn betalt af tilskud	567,0	57,6
<i>I alt</i>	<i>983,8</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af Qaasuitsup Kommunia's egne budgettal.

Det forudsættes i beregningen, at de indtægter fra tilskud og udligning procentvis dækker en bestemt andel af kommunens indtægter. I bereg-

ningerne af de indirekte indtægter indgår, at de samlede lønudbetalinger i den kommunale sektor, budgettal 2009, udgør 43,6 pct. af alle kommunens udgifter.³ Samtidigt anslås den kommunale andel af indkomstskatten til at være 20 pct. De inducerede indtægter ved forbrug af løn m.v. lokalt og skatteværdien heraf er ikke medregnet.

Beregningen på basis af denne metode viser, at af kommunens samlede indtægter på 983,8 millioner kroner, stammer godt en halv milliard kroner, svarende til 57,6 pct. af alle kommunens indtægter fra udefrakommende tilskud.

De forskellige regioner varetager forskellige funktioner for landet som helhed. Det er derfor rimeligt, at kommuner, der ikke har store selvstyre-institutioner lokaliseret i nærområdet, og som derfor ikke får den skattemæssige fordel af disse institutioners lønudbetalinger, får kompensation ved udligning mellem de enkelte kommuner. F.eks. vil koncentrationen af selvstyre-institutioner i hovedstaden Nuuk give store indtægter til Kommuneqarfik Sermersooq. En selvstående økonomi i Qaasuitsup Kommunia vil således skulle kompenseres i forhold til den interne arbejdsdeling i landet.

Hvad svarer et beløb i tilskud på 567,0 millioner kroner til? En S.I.K.-overenskomstlønnet person tjener på minimumsløn ca. 158.000 kr. om året. Den gennemsnitlige betalte indkomstskat for lønmodtagere ligger på ca. 30 pct., hvoraf en del er landsskat. Hvis vi antager, at den indtjente skatteandel til kommunen er på 20 pct., vil en enkelt S.I.K.-løn give et skattebeløb på 32.000 kr. Der skal således skat fra yderligere næsten 18.000 S.I.K.-lønnede til for at dække det hul, som tilskud udefra giver i indtægt i Qaasuitsup Kommunia.

I 2009 er den samlede indkomstskat i kommunen vurderet til at blive 420,6 mio. kr. Hvis alle eksterne tilskud fjernes, og denne udelukkende skulle erstattes med en forøgelse af indkomstskatten, vil denne forøgelse af indkomstskatten svare til 234,8 pct. i forhold til den vurderede indkomstskat på kommunens budget for år 2009.

³ Grønlands Statistik, Offentlige finanser, 2009:2, Tabel 1, side 20.

2.5 Principper for omlægning af samfundsøkonomien

Udviklingen af en selvstående økonomi skal selvsagt etableres på en omfattende omlægning af den samlede samfundsøkonomi. Den grønlandske Selvstyrekommission pegede på en strategi, omfattende tre hovedelementer eller principper:⁴

1. hovedprincip: Omlægning af den offentlige sektor: Udgifterne til den offentlige sektor skal stå mål med samfundets økonomiske formåen.

2. hovedprincip: Alle skal bidrage til samfundsøkonomien.

3. hovedprincip: Der skal udvikles et selvcentreret erhvervsliv.

Alle tre hovedprincipper vil også kunne være gældende for en strategi for Qaasuitsup Kommunia i forbindelse med udviklingen af en mere selvstående økonomi.

Det første hovedprincip er afgørende for udviklingen af Qaasuitsup Kommunia. Ikke blot besidder og forbruger den offentlige sektor meget store menneskelige og økonomiske ressourcer, men den skæve vægtning af den offentlige sektor er ødelæggende for udviklingen af et bæredygtigt erhvervsliv.

Den offentlige sektor kan udelukkende eksistere på baggrund af tilskud via statens bloktilskud til Grønland. Dette gælder for såvel for Grønland som helhed og for de enkelte kommuner. Problemet er, at lokaløkonomien har tilpasset sig denne hviletilstand. Store dele af befolkningen lever af løn eller overførselsindkomster fra den offentlige sektor, og endog store dele af det private erhvervsliv er afhængig af den efterspørgsel, som det offentlige har på varer og tjenesteydelser.

Bloktilskuddet har været vigtig for samfundets mulighed for at udvikle et velfærdssamfund med f.eks. et socialt sikringssystem, et moderne sundhedssystem og en forøget uddannelsesindsats.

Men bloktilskuddet har også haft negative virkninger. Der har været en tendens til 'at lade stå til' i forhold til at udvikle et erhvervsliv, der på sigt ville kunne erstatte tilskud udefra, og den offentlige sektor har vokset sig meget stor.

⁴ Selvstyrekommissionens betænkning, side 47 (danske version).

Den generelle tendens har været, at der har været politisk ønske om udvikling af nye væksterhverv, men det årlige bloktilskud har ikke givet tilstrækkelig motivation til at gennemføre de nødvendige reformer.

I de senere år er en større og større del af bloktilskuddet blevet anvendt til investeringer, og det vil muligvis mindske tendensen til hollandsk syge i de kommende år. Den væsentligste investering er den omfattende uddannelsesreform, som blev igangsat i 2004.

Det første hovedprincip i forbindelse med at skabe en selv bærende økonomi drejer sig ikke ensidigt om at skære ned i den offentlige sektor. Det ville være ufornuftigt at frigøre arbejdskraft på et tidspunkt, hvor stort set hele landet allerede er ramt af strukturløshed. Det drejer sig derimod om at skabe en proces, hvor de aktiviteter, som selvstyret og kommunerne i dag står for, konverteres til nye jobs i virksomheder i det private erhvervsliv.

En sådan proces vil skabe gode rammer for nye vækstvirksomheder i et nyt og større marked.

Den offentlige sektor i Qaasuitsup Kommunia vil fortsat være relativ stor sammenlignet med andre regioner i andre lande. Servicering af en spredt, relativt lille befolkning, vil altid kræve flere ressourcer, end servicering af en større by. Men det vigtige i denne sammenhæng er, at processen i de kommende år forøges.

I analysen i denne rapport er der indledningsvist i dette kapitel gennemført en analyse af, hvordan den kommunale økonomi er sammensat for budgetåret 2009, og det er beregnet, hvilke forandringer, der skal til for at skabe en selv bærende økonomi. I et senere kapitel gennemføres en analyse af den samlede kommunale beskæftigelse i perioden 1.kvartal 2004 til og med andet kvartal i år 2009.

Det andet hovedprincip omfatter kravet om, at alle skal bidrage til samfundsøkonomien. Alle er i princippet en del af samfundsøkonomien, men i denne sammenhæng anvendes formuleringen til at sætte fokus på, at der så vidt muligt skal være balance mellem rettigheder og pligter.

En stor del af befolkningen er erhvervsaktive uden i tilstrækkelig grad at bidrage til den fælles økonomi i form af indbetaling af indkomstskatter

m.v. samtidigt med at en stor del af befolkningen er afhængige af midlertidige eller permanente overførselsindkomster fra det offentlige.

I denne rapport analyseres, hvordan befolkningens indkomst er sammensat i form af løn fra erhvervsaktiviteter og i form af modtagelse af overførselsindkomster fra det offentlige.

I analysen i denne rapport er der endvidere via analyse af registerdata sat speciel fokus på, hvordan kommunens geografi og demografi sætter betingelser for lokalområdernes økonomi og dermed den enkeltes bidrag til den fælles økonomi. Det er alment kendt, at urbanisering er langt vigtigere for den offentlige sektors økonomi end stordriftsfordele ved sammenlægning. Hvilken udvikling sker der på dette område i Qaasuitsup Kommunia?

Samtidigt analyseres, hvordan befolkningssammensætningen er i kommunen. Hvordan ser udviklingen i forsørgerbyrden ud? Hvis der i en tidsperiode er forskydning af sammensætning af befolkningen på unge, personer i arbejdsdygtig alder og ældre, kan dette give alvorlige problemer for kommunens økonomi.

Det tredje hovedprincip, udvikling af et selvcentreret erhvervsliv, er også vigtigt for lokaløkonomien. På samme måde som for et land kan lokaløkonomien i en region eller en kommune betragtes som en fælles økonomi, der har fordel af balance i handelen ud og ind af regionen, fuld beskæftigelse og størst mulig værdiskabelse i lokalområdet.

En selv bærende økonomi kan skabes, hvis der arbejdes hen mod at opnå følgende tre mål:

- 1) Højest mulig aflønning af indsatsfaktorerne, dvs. primært menneskelige ressourcer og naturressourcer.
- 2) Fuld beskæftigelse.
- 3) Balance i udenrigsøkonomien.

Til sammen udgør disse tre mål det tredje hovedprincip for udvikling af en selv bærende økonomi:

Højest mulig aflønning af indsatsfaktorerne er målsætningen om, at vi skal sikre høj løn for den enkelte, ikke blot i personens egen interesse, men også for samfundet som helhed, fordi det giver en større indkomst-

skat som resultat og hertil også et højere forbrug og indirekte og inducerede indkomster og indkomstskat af personens indsats.

Aflønningen af indsatsfaktoren naturressourcer skal forøges så meget som muligt. En traditionel eksport af naturressourcer som råvarer skal om muligt erstattes af eksport af forarbejdede varer til eksport og til hjemmemarkedet i regionen og i Grønland. Samtidigt skal følgeerhvervene etableres eller udvikles, således at økonomien i anvendelsen af naturressourcerne forbedres i lokalsamfundet.

Målet om fuld beskæftigelse siger sig selv. Lige som alle andre økonomier skal de til rådighed værende ressourcer anvendes fornuftigt. Arbejdskraft, der går ledig eller som er udstødt fra arbejdsmarkedet, er spild af en meget vigtig, indtægtsgivende ressource. Hvis der er mangel på kvalifikationer til eksisterende erhverv, må der i langt større udstrækning end nu, sættes på en målrettet opkvalificeringsstrategi for at arbejdskraften kan opnå disse kvalifikationer. Et perifert samfund med en meget lille befolkning vil aldrig opnå en tilpas høj volumen af uddannet arbejdskraft inden for alle områder, men igen må målet være at målrettet at arbejde hen i mod den bedst mulige udnyttelse af den lokale arbejdskraft.

Balance i udenrigsøkonomien er for Qaasuitsup Kommunia balancen i samhandlen med alle andre regioner, hvad enten det er andre kommuner i Grønland eller i udlandet. Balancen skal ikke skabes ved en simpel selvforsyningsstrategi, men ved at kommunens komparative fordele udnyttes fuldt ud. Dette kan kun sikres, hvis der sker en betydelig forbedring af målene om bedre aflønning af indsatsfaktorerne arbejdskraft og naturressourcer samt en dermed opnået fuld beskæftigelse.

For at få et overblik over disse muligheder for at opnå en selv bærende økonomi gennemføres i denne rapport analyser om behov for udvikling af erhvervslivet og tilsvarende behov for udvikling af arbejdsmarkedet.

Samlet set vil disse analyser på basis af aktuel og valid registerdata give et grundigt grundlag for Qaasuitsup Kommunia's videreudvikling af kommunens økonomi til på sigt at være en selv bærende økonomi.

3 Krav til geografisk organisering og demografi

Qaasuitsup Kommunia omfatter et enormt areal. Arealet er beregnet til 660.000 km². Dette gør kommunen til ikke blot Grønlands, men verdens største kommune, arealmæssigt set.

- Fra nord til syd strækker kommunen sig over ca. 1.800 kilometer, og fra vest til øst er der ca. 700 kilometer.
- Arealmæssigt er kommunen større end et land som Frankrig (547.030 km²) og lidt mere end femten gange Danmarks areal.
- Pr. 1. januar 2009 havde kommunen 17.679 indbyggere.
- Befolkningen er fordelt på otte byer og 31 bygder. Den største afstand mellem to bosætninger i kommunen er mellem bygden Siorapaluk i nord og bygden Attu i syd. Her er luftlinje-afstanden på 1.221 kilometer.
- Qaasuitsup Kommunia's geografiske midtpunkt i forhold til kommunens yderpunkter, ligger ved kanten af Indlandsisen umiddelbart øst for bygden Naajaat.
- Befolkningmæssigt kan midtpunktet beregnes til at være beliggende i farvandet Qeqertarsuup Tunua, stik nord for Aasiaat og stik vest for Ilulissat. Dette punkt er beregnet således, at der henholdsvis nord og syd og vest og øst for punktet er lige mange indbyggere.

Kommunens areal grænser i vest op mod Davis Strædet og Baffin bugten. Mod nord adskiller nogle smalle farvande på under tyve kilometer kommunen fra Ellesmere Island. De nordlige kyster ligger op mod Det arktiske Ocean. Mod øst grænser kommunen op til Nationalparken og til Kommuneqarfik Sermersooq. Mod syd grænser Qaasuitsup Kommunia op til Qeqqata Kommunia. Kommunen grænser således kun i syd op mod andre beboede steder. De øvrige naboer er fjerntliggende militære installationer og forskningsstationer.

En så enestående geografi stiller store krav til organisering. I det følgende analyseres de overordnede træk i nordregionens geografi og bosætningsmønstre.

Geografien er præget af den langstrakte kyst med små bosætninger fra nord til syd. Lokaliseringen af bosættelserne hænger sammen med tidligere tiders adgang til naturressourcerne til havs. Mod vest dækker

Indlandsisen store dele af kommunens samlede areal. Bosætningerne er enten lokaliseret på kysten eller på de små og store øer langs kysten.

3.1 Center og periferi

Lokaliseringen af bosætningerne vil fortsat udvikle sig historisk set. Manglende erhvervsgrundlag vil fjerne forudsætningen for nogle byer og bygder, mens andre eksisterende eller nye bosætninger vil vokse frem.

Der er væsentligt at få opstillet forskellige mål for, hvordan de enkelte bosætnings udviklingspotentiale er, og dermed hvilke funktioner som de samme bosætninger hver for sig skal have i den overordnede kommunale planlægning.

Hovedbyen i Qaasuitsup Kommunia er Ilulissat. Med et befolkningstal pr. 1. januar 2009 på 4.528 indbyggere er Ilulissat kommunens største by. I forhold til regionens næststørste by, Aasiaat, er Ilulissat 53,6 pct. større. Siden år 2000 er Ilulissat vokset mere end Aasiaat, således at byens dominans bliver større og større.

Udover Ilulissat er der syv byer i kommunen og 31 bygder. De store afstande i regionen gør det vanskeligt at udvikle en sammenhængende region, hvor borgere fra forskellige bosætninger kan få en rimelig adgang til den fælles service, som kommunen og selvstyret stiller til rådighed.

I det følgende vil der ved hjælp af et regional-økonomisk volumen blive forsøgt dannet et billede af, hvordan regionens bosætninger spiller sammen. Et regionaløkonomisk volumen anvendes også i andre lande til at få en forståelse for, hvordan geografiske områder er opdelt i center og periferi. De enkelte bosætninger vægtes i forhold til hinanden på basis af deres indkomst- og befolkningsmæssige størrelse samt et mål for den fysiske distance mellem bosætningerne. Herved dannes et samlet billede af, hvordan bosætningerne indgår i den samlede regions økonomi. Hver enkelt bosætning kan vurderes i forhold til den placering i en skala fra et indre center til den ydre periferi.

Analysen går i praksis ud på, at der opstilles en matrice, hvor bosætnings samlede indkomst eller samlede antal indbyggere beregnes, og hvor dette volumen sættes i relation til sin egen og andre bosætnings

volumen. I beregningerne indgår også, hvor lang en afstand, der er mellem bosætningerne indbyrdes.

Beregningerne gennemføres ved at afprøve følsomheden mellem forskellige former for volumen af samfundsøkonomien samt følsomheden af den friktion, som sameksistens og samhandel udsættes for i form af et mål for distance. I analysen i denne rapport er følsomheden for friktion mellem bosætningerne opgjort for såvel distancen i luftlinie som kvadratet på denne distance.

I Tabel 5 er afstanden i luftlinje opmålt mellem alle bosætninger i Qaasuitsup Kommunia. Tabellen viser, at den største afstand på 1.221 kilometer er mellem de to bosætninger Siaporluk i nord og Attu i syd. Den korteste afstand mellem to bosætninger er mellem Innaarsuit og Naajaat. Her er luftlinjeafstanden 9 kilometer.

Målingen af center og periferi i denne analyse giver en tilnærmelsesvis måling af, hvordan bosætningerne i sig selv som marked og i deres indbyrdes relation tilsammen udgør en region, der spænder fra centerområder til periferi.

En sådan opdeling kan være et instrument til at opbløde det hidtil anvendte simple billede af Grønlands geografi som bestående af byer og bygder til en mere systematisk og mere korrekt opdeling, der sammen med kendskab til erhvervsgrundlag, infrastrukturmuligheder m.v., kan give anledning til en funktionel opdeling af de enkelte bosætnings rolle i fordeling af servicecentre og servicetilbud til borgerne.

På Kort 2 er Qaasuitsup's bosætninger opdelt på fem klasser af center og periferi:

- a. Indre center
- b. Ydre center
- c. Mellemgruppe
- d. Indre periferi
- e. Ydre periferi

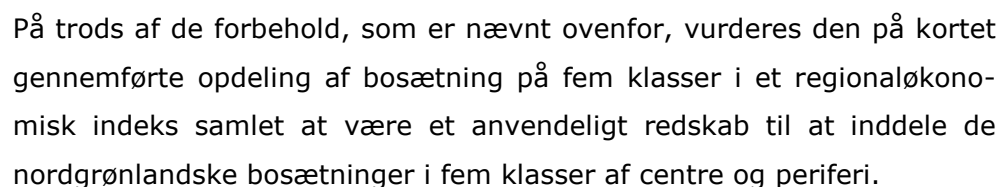
Tabel 5. Afstand i km, bosætninger, Qaasuitsup Kommunia

I. del	Aappilattoq	Aasiaat	Akunnaaq	Attu	Iginniarfik	Ikamiut	Ikerasak	Ikerasaarsuk	Ilimanaq	Ilorsuit	Ilulissat	Innaarsuit	Kangerluk	Kangersuatsiaq	Kangaatsiaq	Kitsissuarsuit	Kullorsuaq	Moriusaq	Niaqornat	Niaqornaarsuk	Nutaarmiut
Aappilattoq	*	475	475	554	534	492	304	533	453	196	439	38	382	56	515	456	195	599	242	526	75
Aasiaat	475	*	21	91	64	42	208	68	81	283	90	512	97	420	51	20	670	1050	234	52	550
Akunnaaq	475	21	*	104	74	24	200	81	61	281	72	513	104	421	66	34	670	1055	233	60	550
Attu	554	91	104	*	30	107	299	23	163	367	175	591	172	499	42	104	749	1116	317	46	628
Iginniarfik	534	64	74	30	*	77	272	11	133	344	145	571	152	479	21	79	729	1102	294	16	608
Ikamiut	492	42	24	107	77	*	209	86	57	297	70	529	127	438	76	58	687	1075	250	61	567
Ikerasak	304	208	200	299	272	209	*	276	159	116	144	341	151	257	258	196	494	902	93	259	378
Ikerasaarsuk	533	68	81	23	11	86	276	*	141	345	153	570	151	478	19	81	728	1099	295	27	607
Ilimanaq	453	81	61	163	133	57	159	141	*	257	15	490	120	401	127	84	646	1043	214	117	528
Ilorsuit	196	283	281	367	344	297	116	345	257	*	244	233	196	144	326	265	390	789	50	335	271
Ilulissat	439	90	72	175	145	70	144	153	15	244	*	477	116	388	138	90	632	1031	201	130	514
Innaarsuit	38	512	513	591	571	529	341	570	490	233	477	*	419	92	551	494	158	563	280	564	38
Kangerluk	382	97	104	172	152	127	151	151	120	196	116	419	*	327	132	77	577	954	145	146	457
Kangersuatsiaq	56	420	421	499	479	438	257	478	401	144	388	92	327	*	459	401	250	645	189	471	130
Kangaatsiaq	515	51	66	42	21	76	258	19	127	326	138	551	132	459	*	63	709	1081	276	26	589
Kitsissuarsuit	456	20	34	104	79	58	196	81	84	265	90	494	77	401	63	*	651	1030	216	70	531
Kullorsuaq	195	670	670	749	729	687	494	728	646	390	632	158	577	250	709	651	*	426	437	721	121
Moriusaq	599	1050	1055	1116	1102	1075	902	1099	1043	789	1031	563	954	645	1081	1030	426	*	830	1098	527
Niaqornat	242	234	233	317	294	250	93	295	214	50	201	280	145	189	276	216	437	830	*	286	317
Niaqornaarsuk	526	52	60	46	16	61	259	27	117	335	130	564	146	471	26	70	721	1098	286	*	601
Nutaarmiut	75	550	550	628	608	567	378	607	528	271	514	38	457	130	589	531	121	527	317	601	*
Nuugaatsiaq	170	315	312	400	377	327	134	378	284	35	270	208	230	124	359	298	362	768	85	367	245
Nuussuaq	144	619	619	697	677	636	446	676	597	340	583	107	525	199	657	600	52	465	386	670	69
Naajaat	30	505	505	584	564	521	333	563	482	225	468	9	412	85	544	486	165	572	272	556	46
Oqaatsut	427	102	85	188	159	85	130	166	30	232	15	464	116	376	151	100	620	1019	190	144	502
Pituffik	561	1013	1018	1079	1065	1037	864	1061	1006	751	993	525	916	607	1044	993	389	38	792	1061	489
Qasigianniguit	479	68	47	140	110	33	187	119	28	283	43	516	131	426	108	77	673	1067	238	94	554
Qeqertaq	355	156	145	247	219	153	56	223	103	161	88	392	117	305	206	145	547	950	124	205	430
Qeqertarsuaq	411	66	74	146	124	96	163	124	97	221	96	448	31	355	105	47	605	984	171	116	485
Qaanaaq	639	1101	1105	1170	1155	1123	943	1152	1089	832	1076	602	1004	688	1134	1081	455	81	876	1150	565
Qaarsut	259	226	223	314	289	237	58	291	194	64	181	296	147	208	272	210	452	852	36	279	334
Saqqaq	344	149	142	239	213	153	60	216	109	149	95	382	96	293	198	136	538	937	108	200	420
Savissivik	448	907	911	977	961	930	752	958	896	640	883	411	811	496	940	887	273	153	683	956	375
Siorapaluk	690	1152	1156	1221	1205	1175	995	1202	1141	884	1127	653	1056	740	1185	1132	507	117	927	1201	616
Saattut	268	238	231	328	302	242	36	305	193	84	179	305	171	222	287	224	458	866	74	290	342
Tasiusaq	56	531	532	611	590	548	359	590	509	252	495	20	439	112	571	513	139	547	299	583	20
Tusaaq	27	498	499	576	556	516	330	555	478	221	464	17	405	78	537	479	173	572	266	549	52
Ukkusissat	240	263	257	352	326	269	65	329	221	63	207	277	190	195	311	248	429	839	71	315	314
Upernavik	21	469	470	546	527	487	305	526	450	193	437	46	375	49	507	450	202	597	238	520	82
Upernavik Kuj.	81	396	398	474	454	415	238	454	379	123	366	117	303	25	435	377	274	666	166	447	154
Uummannaq	273	221	216	310	285	228	37	287	183	80	168	310	150	224	269	206	465	869	57	273	347

II. del	Nuugaatsiaq	Nuussuaq	Naajaat	Oqaatsut	Pituffik	Qasigiannuguit	Qeqertaq	Qeqertarsuaq	Qaanaaq	Qaarsut	Saqqaq	Savissivik	Siorapaluk	Saattut	Tasiusaq	Tusaaq	Ukkusissat	Upernavik	Upernavik Kuj.	Uummannaq
Aappilattoq	170	144	30	427	561	479	355	411	639	259	344	448	690	268	56	27	240	21	81	273
Aasiaat	315	619	505	102	1013	68	156	66	1101	226	149	907	1152	238	531	498	263	469	396	221
Akunnaaq	312	619	505	85	1018	47	145	74	1105	223	142	911	1156	231	532	499	257	470	398	216
Attu	400	697	584	188	1079	140	247	146	1170	314	239	977	1221	328	611	576	352	546	474	310
Iginniarfik	377	677	564	159	1065	110	219	124	1155	289	213	961	1205	302	590	556	326	527	454	285
Ikamiut	327	636	521	85	1037	33	153	96	1123	237	153	930	1175	242	548	516	269	487	415	228
Ikerasak	134	446	333	130	864	187	56	163	943	58	60	752	995	36	359	330	65	305	238	37
Ikerasaarsuk	378	676	563	166	1061	119	223	124	1152	291	216	958	1202	305	590	555	329	526	454	287
Ilimanaq	284	597	482	30	1006	28	103	97	1089	194	109	896	1141	193	509	478	221	450	379	183
Illorsuit	35	340	225	232	751	283	161	221	832	64	149	640	884	84	252	221	63	193	123	80
Ilulissat	270	583	468	15	993	43	88	96	1076	181	95	883	1127	179	495	464	207	437	366	168
Innaarsuit	208	107	9	464	525	516	392	448	602	296	382	411	653	305	20	17	277	46	117	310
Kangerluk	230	525	412	116	916	131	117	31	1004	147	96	811	1056	171	439	405	190	375	303	150
Kangersuatsiaq	124	199	85	376	607	426	305	355	688	208	293	496	740	222	112	78	195	49	25	224
Kangaatsiaq	359	657	544	151	1044	108	206	105	1134	272	198	940	1185	287	571	537	311	507	435	269
Kitsissuarsuit	298	600	486	100	993	77	145	47	1081	210	136	887	1132	224	513	479	248	450	377	206
Kullorsuaq	362	52	165	620	389	673	547	605	455	452	538	273	507	458	139	173	429	202	274	465
Moriusaq	768	465	572	1019	38	1067	950	984	81	852	937	153	117	866	547	572	839	597	666	869
Niaqornat	85	386	272	190	792	238	124	171	876	36	108	683	927	74	299	266	71	238	166	57
Niaqornaarsuk	367	670	556	144	1061	94	205	116	1150	279	200	956	1201	290	583	549	315	520	447	273
Nutaarmiut	245	69	46	502	489	554	430	485	565	334	420	375	616	342	20	52	314	82	154	347
Nuugaatsiaq	*	313	199	257	730	311	185	254	809	90	176	618	861	99	226	196	71	171	106	102
Nuussuaq	313	*	114	570	427	623	498	554	499	402	488	312	551	409	88	121	381	150	223	415
Naajaat	199	114	*	456	534	508	384	440	610	288	374	420	662	297	27	15	268	41	110	301
Oqaatsut	257	570	456	*	981	58	74	100	1064	168	83	871	1116	165	483	452	193	425	354	155
Pituffik	730	427	534	981	*	1029	912	947	104	814	899	116	148	828	509	534	801	559	628	831
Qasigiannuguit	311	623	508	58	1029	*	131	104	1114	221	135	921	1165	221	535	503	249	476	404	210
Qeqertaq	185	498	384	74	912	131	*	119	993	98	25	801	1045	91	410	380	119	354	284	82
Qeqertarsuaq	254	554	440	100	947	104	119	*	1035	169	104	841	1086	187	467	433	209	404	331	168
Qaanaaq	809	499	610	1064	104	1114	993	1035	*	896	981	194	52	907	584	613	879	639	710	911
Qaarsut	90	402	288	168	814	221	98	169	896	*	86	704	948	40	314	284	45	257	187	21
Saqqaq	176	488	374	83	899	135	25	104	981	86	*	788	1033	90	400	369	116	342	271	75
Savissivik	618	312	420	871	116	921	801	841	194	704	788	*	245	716	395	422	688	447	517	719
Siorapaluk	861	551	662	1116	148	1165	1045	1086	52	948	1033	245	*	959	636	664	931	691	762	963
Saattut	99	409	297	165	828	221	91	187	907	40	90	716	959	*	323	294	28	270	204	23
Tasiusaq	226	88	27	483	509	535	410	467	584	314	400	395	636	323	*	36	294	66	136	328
Tusaaq	196	121	15	452	534	503	380	433	613	284	369	422	664	294	36	*	267	30	102	298
Ukkusissat	71	381	268	193	801	249	119	209	879	45	116	688	931	28	294	267	*	242	178	42
Upernavik	171	150	41	425	559	476	354	404	639	257	342	447	691	270	66	30	242	*	73	272
Upernavik Kuj.	106	223	110	354	628	404	284	331	710	187	271	517	762	204	136	102	178	73	*	203
Uummannaq	102	415	301	155	831	210	82	168	911	21	75	719	963	23	328	298	42	272	203	*

Kilde: Beregninger gennemført af Asiaq, oktober 2009.

Kort 2. Regionaløkonomisk indeks, Qaasuitsup Kommunia

GREENLAND VENTURE

det vil igen være grundlaget for etableringen af væsentlige servicefunktioner som biblioteker, sundhedsvæsen, restauranter og hoteller m.v.

I kommunen er Ilulissat indre center, mens Aasiaat er ydre center. De seks øvrige byer udgør en mellemgruppe. Bygderne opdeles ligeligt i en gruppe af indre periferi og ydre periferi. Der er ikke tale om et klassisk center-periferi mønster med et center i midten, hvorefter der opnås større og større grad af periferi, desto længere bort man kommer fra indre og ydre center. Dette skyldes, at nogle bosætninger er så små og afstandene er så store, at en blot en relativt stor eget volumen placerer en bosætning i mellemgruppen i det regionaløkonomiske indeks.

Mellemgruppen omfatter seks byer. Indre periferi omfatter 15 bygder, mens ydre periferi omfatter de resterende bosætninger. Alle bosætningerne i kategorierne indre og ydre periferi er bygder.

Det er en vigtig forudsætning for etablering af en selvstående økonomi, at der udvikles en forståelse for, hvordan serviceringen af den enkelte borger og den enkelte virksomhed differentieres i forhold til, hvilken lokalisering de vælger mellem center og periferi i regionen. En "alle-skal-have-alt" fordeling vil aldrig kunne skabe grundlag for en selvstående økonomi. En sådan fordeling vil betyde en forøget fraflytning fra regionen, ikke blot fra yderområderne, men også fra de byer, der ikke får lov til at udvikle sig til regionens lokomotiver.

3.2 Befolkningens størrelse og sammensætning

De kommuner, der oprindeligt omfattede det, der i dag er samlet som Qaasuitsup Kommunia, har lige som resten af landet, oplevet en befolkningsvækst i det seneste århundrede. I 1930 var befolkningstallet i nordregionen således på 7.243, og det var vokset til 17.650 indbyggere i 2009.

Men nordregionens befolkningstal er ikke vokset i samme grad som hele landets befolkning. I 1930 var nordregionens andel af den samlede befolkning på 42,9 pct. Siden er regionens andel faldet i stort set hele perioden frem til i dag. I 2009 udgør Qaasuitsup Kommunia's befolkning således kun 31,4 pct. af landets samlede befolkning. En væsentlig rolle til denne forskydning på landsplan er den altdominerende rolle som Nuuk by har fået som landets hovedstad og den by i Grønland med den største vækst i befolkningstallet.

I Tabel 6 er nordregionens befolkningstal beregnet for perioden 1930 til 2009.

Tabel 6. Befolkningsudvikling, hele landet og nordregionen, 1930-2009

Region/kommune	1930	1945	1955	1965	1980	1990	2000	2009
Hele landet	16.901	21.412	26.983	39.439	49.773	55.558	56.124	56.194
Kangatsiaq	914	1.071	1.101	1.280	1.158	1.347	1.495	1.353
Aasiaat	859	1.342	2.038	2.978	3.495	3.599	3.446	3.132
Qasigianniguit	635	648	719	1.436	1.877	1.712	1.516	1.230
Ilulissat	1.153	1.346	1.630	2.400	4.062	4.568	4.663	4.958
Qeqertarsuaq	746	1.509	1.940	2.387	1.012	1.164	1.050	957
Uummannaq	1.466	1.477	1.685	2.234	2.319	2.563	2.761	2.339
Upernavik	1.199	1.443	1.336	1.870	2.089	2.375	2.885	2.903
Qaanaaq	271	322	428	627	684	798	837	802
Nordregion	7.243	9.158	10.877	15.212	16.696	18.126	18.653	17.679
<i>Andel af landet</i>	<i>42,9</i>	<i>42,8</i>	<i>40,3</i>	<i>38,6</i>	<i>33,5</i>	<i>32,6</i>	<i>33,2</i>	<i>31,5</i>

Note: Alle år er reguleret således, at de enkelte kommuners folketal er reguleret efter den kommunale inddeling, der eksisterede frem til 1. januar 2009.

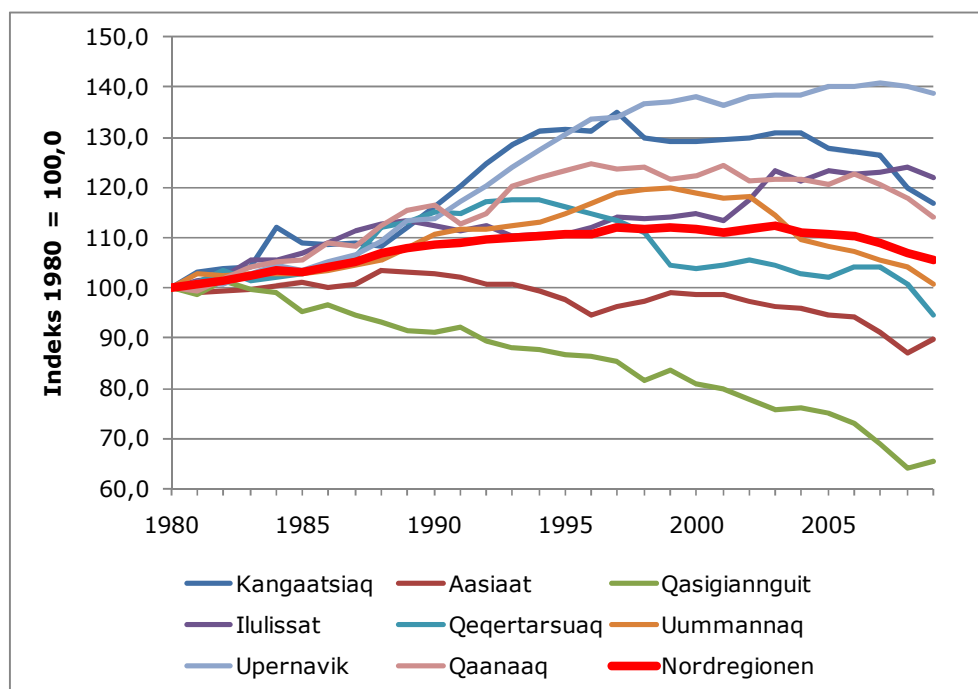
Kilde: Grønlands Statistiks Databank, august 2009, Årbøger fra Ministeriet for Grønland samt Trap Danmark - Grønland, 5. udg., 1970.

Tabellen viser, at nordregionens samlede befolkningsudvikling er et resultat af store forskydninger internt i regionen. Kommunerne Ilulissat og Aasiaat har formået at forøge deres andel af regionens samlede befolkning betydeligt. Også Qaanaaq Kommune har haft en mindre vækst. Upernavik har fastholdt sin befolkningsandel, mens de øvrige fire kommuner har oplevet et relativt stort fald.

Tabellen viser også, hvor flygtig befolkningsudvikling kan være. Frem til 1940'erne var Uummannaq Kommune den største kommune i regionen. I 1950'erne overtages denne position af Qeqertarsuaq (incl. Vaigat Kommune og kulminebyen Qulissat), mens Aasiaat overtager førestillingen i 1960'erne. Først i perioden under hjemmestyret har Ilulissat overtaget rollen, som den største kommune i nordregionen.

I figur 1 er angivet, hvordan befolkningsudviklingen har været i de kommuner, der oprindeligt udgjorde Qaasuitsup Kommunia, i perioden under hjemmestyret.

Figur 1. Befolkningsudviklingen i nordregionen, oprindelige kommuner 1980-2009

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbank, august 2009.

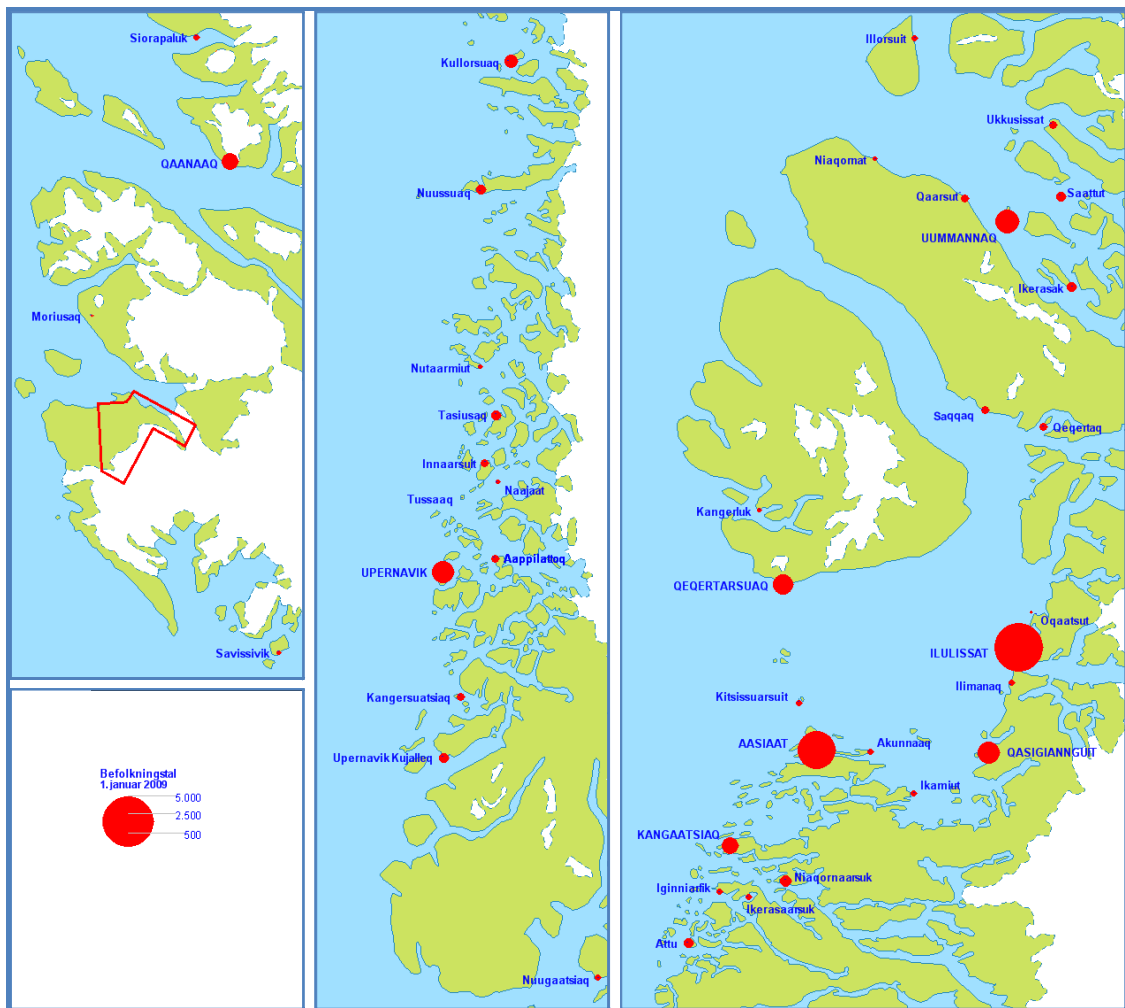
For hele regionens vedkommende har der været tale om en vækst i befolkningstallet frem til år 2002. Den samlede vækst i mellem årene 1980 og 2009 udgør 954 personer.

Den relativt største fremgang i befolkningstallet har været i Upernavik Kommune, mens den største tilbagegang har været i Qasigiannguit Kommune. Upernavik Kommunes vækst var fra år 1980 til år 2009 på 812 personer. Den tilsvarende tilbagegang var for Qasigiannguits vedkommende på 647 personer.

Qaasuitsup Kommunian omfatter i dag som tidligere nævnt otte byer og 31 bygder.

Bosætningerne er vist på Kort 3, som også angiver størrelsesforholdene mellem de enkelte bosætninger pr. 1. januar 2009.

Kort 3. Byer og bygder, befolkningstal 1. januar 2009

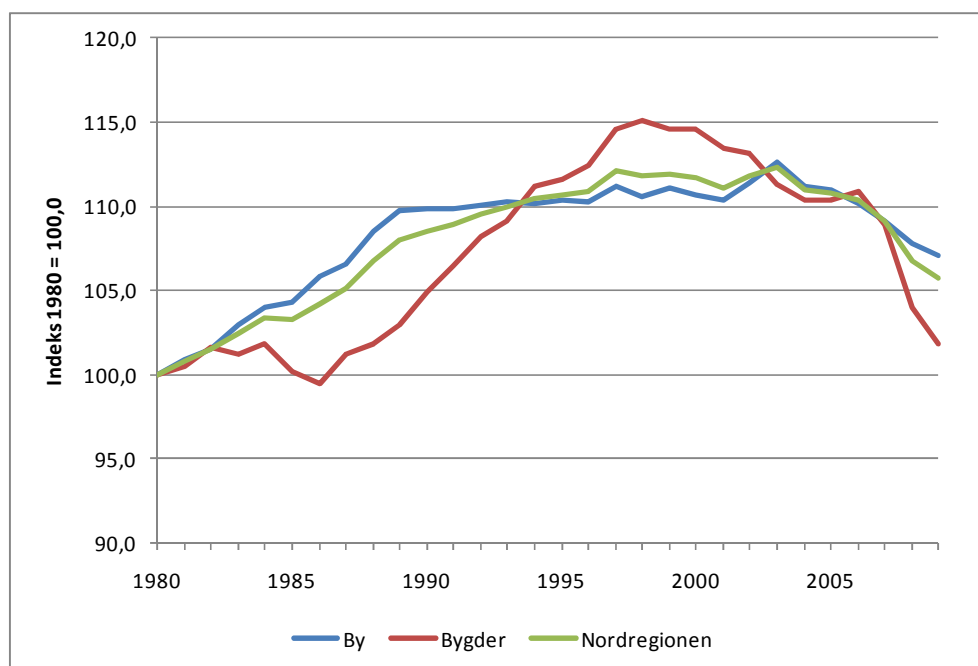

3.3 Udviklingen i bosætningerne

I dette afsnit vil analysen komme nærmere ind på, hvordan de enkelte bosætninger udvikler sig. Den overordnede tendens er, som i resten af landet, at befolkningen i nordregionen flytter mod de større byer. I 1960 boede således 44,8 pct. af befolkningen i nordregionen uden for byerne. I 1980 var denne andel faldet til 24,9 pct., og i dag bor 24,8 pct. uden for byerne.

Figur 2 viser den relative udvikling af byerne og bygderne i perioden under hjemmestyret.

Figur 2. Udvikling i befolkning i bosætningstype, 1980-2009

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbank, august 2009.

Figuren viser, at der ikke i samme omfang som i resten af landet har været tale om vandring fra land til by, men tendensen er klar, og meget tyder på, at denne tendens vil blive forstærket de kommende år.

3.3.1 Udviklingen i de enkelte bosætninger

Pr. 1. januar 2009 var der 17.679 indbyggere i Qaasuitsup. I Tabel 7 er de fordelt på de enkelte bosætninger.

Bosætningernes størrelse fordeler sig fra Ilulissat by, der pr. 1. januar 2009 havde et indbyggerantal på 4.528, til små bygder og andre bosætninger på under ti indbyggere.

Der er i denne rapport tidligere blev gjort redegjort for, hvordan de enkelte bosætninger indgår i et samlet regionaløkonomisk kompleks. Desto større volumen de selv har, og desto tættere de ligger på andre større samfund, desto højere grad af centerbeliggenhed.

Men også andre forhold spiller ind, når fremtidens centre skal udpeges. Har bosætningen opnået en størrelse, der gør, at den også fremover naturligt vil spille en central rolle i den kommunale planlægning på det niveau, den befolkningsmæssigt nu har opnået, og er bosætningen fortsat i vækst, eller er den stagnerende eller måske i tilbagegang?

Tabel 7. Befolkningstal i bosætninger, 1. januar 2009

Bosætning	Antal personer
Attu	241
Iginniarfik	91
Ikerasaarsuk	96
Kangaatsiaq by	631
Niaqornaarsuk (Kan)	294
Akunnaaq	102
Kitsissuarsuit	82
Aasiaat by	2.948
Ikamiut	88
Qasigiannnguit by	1.142
Ilimanaq (Ilu)	80
Ilulissat by	4.528
Oqaatsut	45
Qeqertaq	132
Saqqaq	173
Kangerluk	32
Qeqertarsuaq by	925
Ikerasak (Uum)	243
Illorsuit (Uum)	83
Niaqornat	66
Nuugaatsiaq	82
Qaarsut	197
Saattut	211
Ukkusissat	161
Uummannaq by	1.296
Innaarsuit	164
Kangersuatsiaq	192
Kullorsuaq	446
Nutaarmiut	42
Nuussuaq	213
Naajaat	61
Tasiusaq (Upe)	242
Tussaaq	1
Upernavik by	1.157
Upernavik Kujalleq	206
Aappilattoq (Upe)	177
Moriusaq	5
Qaanaaq by	645
Savissivik	58
Siorapaluk	72
Øvrige bosætninger	29
<i>Qaasuitsup Kommunia</i>	<i>17.679</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbank, august 2009.

Disse spørgsmål vil blive forsøgt besvaret i den følgende analyse. I det følgende vil byer og bygder i Qaasuitsup Kommunia blive analyseret således, at de bliver opdelt i fire klasser alt efter befolkningsudvikling over

20 år samt status i dag. Princippet for klassifikationen fremgår af Figur 3.

Figur 3. Klassifikation af bosætninger på basis af status og udvikling i befolkningsstørrelse

		Status	
		> Landsgennemsnit	< Landsgennemsnit
Udvikling	> Landsgennemsnit	I	II
	< Landsgennemsnit	III	IV

Bosætningerne opdeles efter om befolkningsstørrelse i dag (status) er større eller mindre end den gennemsnitlige befolkningsstørrelse for alle landets bosætninger (her byer og bygder), og om udviklingen i befolkningsstørrelsen (her i perioden 1980-2009) er større eller mindre end den gennemsnitlige udvikling i befolkningsstørrelsen i landets bosætninger.

Klasse I kan betegnes som bosætninger i vækst. De er større end gennemsnitsbosætningen i landet, og deres vækst er større end den gennemsnitlige befolkningsvækst i bosætningerne.

Klasse II er mindre bosætninger i udvikling.

Klasse III er større bosætninger i nedgang, og

Klasse IV er kriseramte bosætninger, der er under landsgennemsnittet med hensyn til både status og udvikling i befolkningsstørrelsen.

Qaasuitsup Kommunia's byer og bygder fordeler sig således i denne klassifikation:⁵

Figur 4. Klassifikation af bosætninger på basis af status og udvikling i befolkningsstørrelse, Qaasuitsup Kommunia

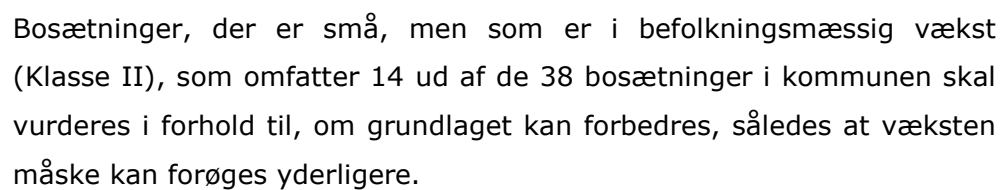
		Status	
		> Landsgennemsnit	< Landsgennemsnit
Udvikling	> Landsgennemsnit	2	14
	< Landsgennemsnit	4	18

Kun to bosætninger i Qaasuitsup Kommunia falder i Klasse I. Det er Ilulissat og Upernavik. 14 bosætninger falder i Klasse II. Det er byerne Kangaatsiaq og Qaanaaq samt bygderne Iginniarfik, Ikerasaarsuk, Qeqertaq, Saqqaq, Ikerasuk, Upernavik Kujalleq, Aappilattoq, Naajaat, Innaarsuit, Tasiusaq, Nuussuaq og Kullorsuaq. Fire bosætninger falder i Klasse III. Disse fire bosætninger er byerne Aasiaat, Qasigiannguut, Qeqertarsuaq og Uummanaq. De øvrige 18 bosætninger, der alle er bygder falder i Klasse IV.

Analysen illustrerer udmærket, at udviklingen i byer og bygder er en kompliceret størrelse. Hver enkelt by og hver enkelt bygd skal vurderes ud fra deres specielle situation. For hver enkelt af ovenstående fire klasser af bosætninger skal der udvikles specielle visioner, strategier og konkrete målsætninger. Nogle bosætninger skal være lokomotiver for

⁵ Tussaaq og Moriusaq indgår ikke i analysen.

Kort 4. Bosætninger fordelt på udviklingstype

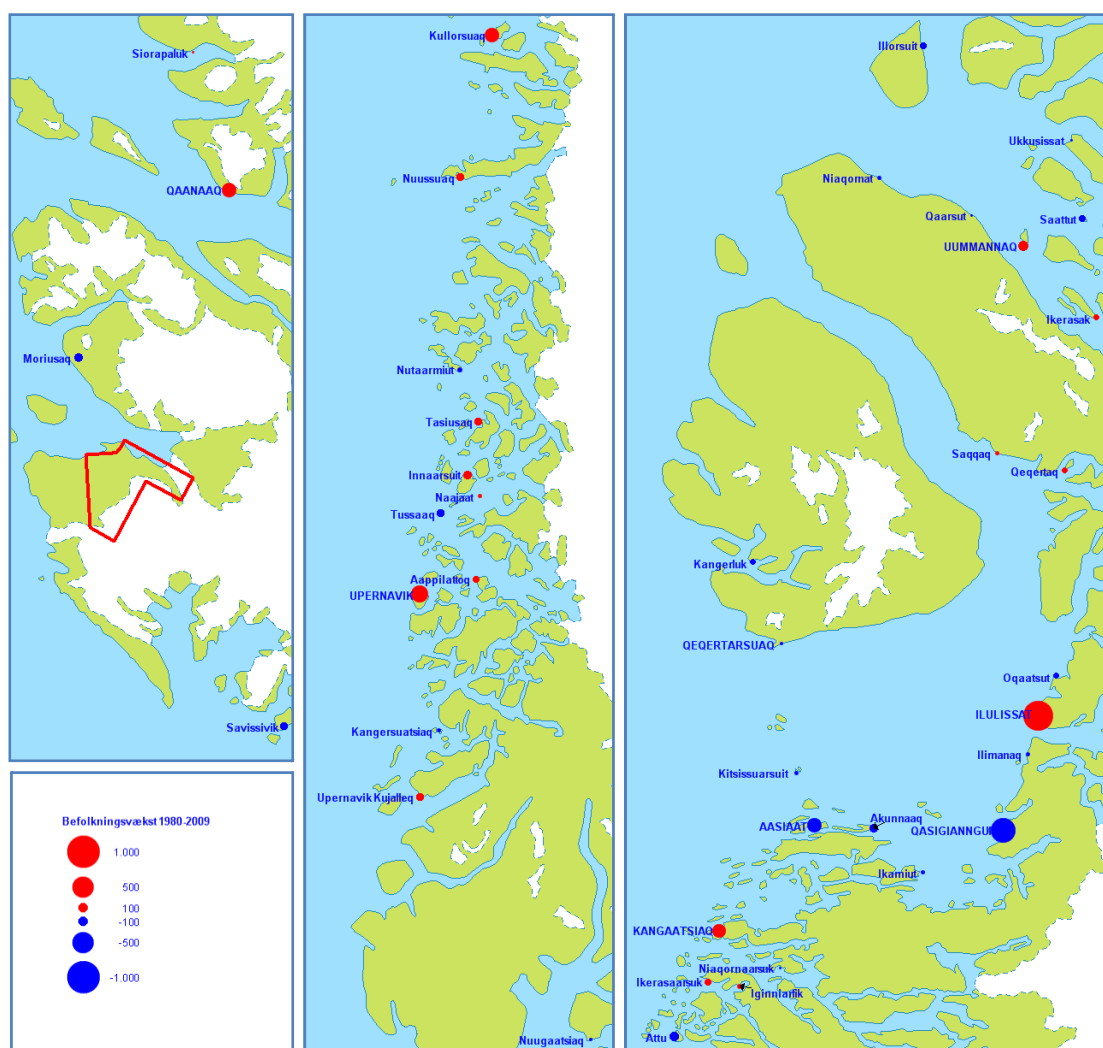

Den sidste gruppe, Klasse IV, er både undergennemsnitlig størrelsesmæssig og er samtidig i befolkningsmæssig tilbagegang. Det er bosæt-

ninger, hvor der kun vanskeligt og dyrt vil kunne opnås et relativt højt serviceniveau for den enkelte borger. I denne type bosætninger er det altafgørende at skolesøgende børn får en grundskoleuddannelse, der er fuldt på højde med den, som børn får i andre bosætninger i kommunen. For den voksne del af befolkningen er der mere tale om et personligt valgt, hvor den enkelte selv vælger at bo i en bosætninger, hvor serviceniveauet er relativt lavt.

Til slut i denne analyse af status og udvikling i de enkelte bosætninger opgøres vækst og tilbagegang for de enkelte bosætninger. Igen gennemføres beregningerne på perioden under hjemmestyret, 1980 til 2009.

Kort 5. Befolkningsvækst i bosætninger, 1980-2009

Den største tilbagegang står Qasigiannuguit for. Byen har mistet 629 indbyggere siden 1980. Også Asiaat har haft relativ stor tilbagegang. I

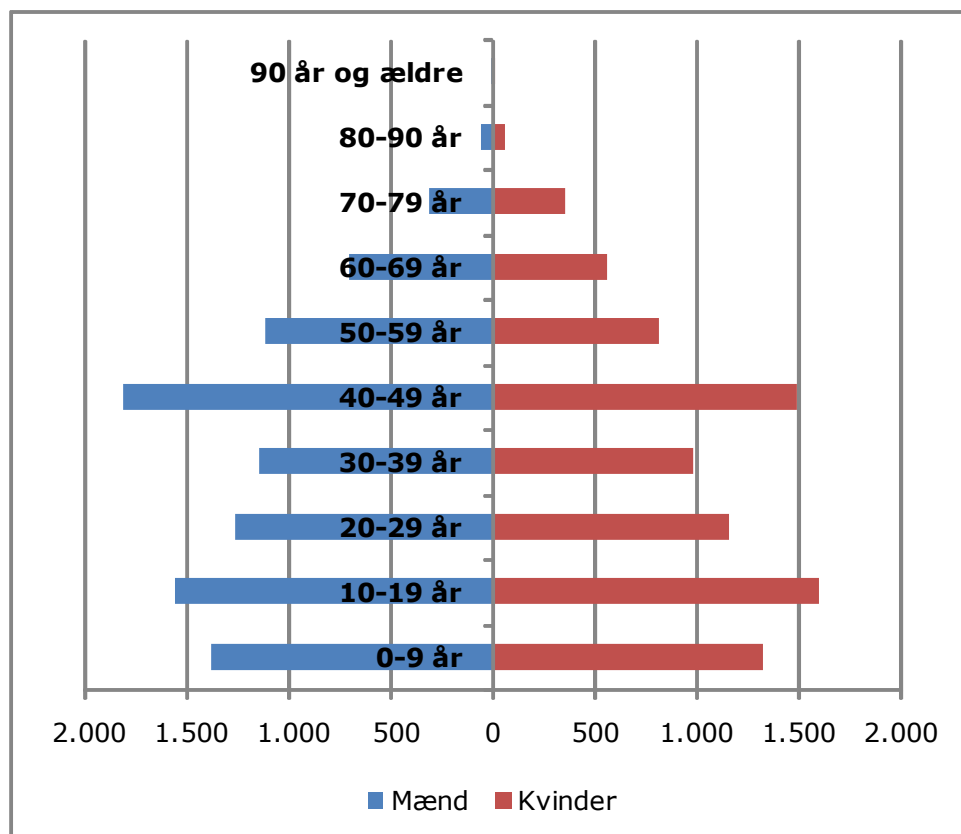
perioden 1980 til 2009 har byen således haft en tilbagegang på 248 indbyggere.

Den største vækst har Ilulissat gennemført med 880 flere indbyggere i 2009 end i 1980. Upernavik har haft en vækst på 236 indbyggere i samme periode.

3.4 Køns- og aldersspecifikke forhold

Befolkningens køns- og aldersopdeling kan illustreres i en befolkningspyramide. Figur 5 viser befolkningens fordeling på køn og på ti års aldersgrupper.

Figur 5. Befolkningspyramide, Qaasuitsup Kommunia, 1. januar 2009

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbank, august 2009. Befolkningspyramiden for Qaasuitsup Kommunia ligner i stor udstrækning befolkningspyramiden for hele landet. Specielt skal bemærkes, hvordan gruppen af 30-39 årige er væsentligt mindre en gruppen af 40-49 årige.

Samtidigt skal bemærkes, hvordan der i grupperne af personer i arbejdsdygtig alder, er en relativ stor overvægt af mænd i forhold til kvinder.

Disse to karakteristika i befolkningspyramiden vil få stor betydning for kommunens fremtidige økonomi. En mindre andel af kvinder i fertil alder betyder færre fødte børn i regionen. Samtidigt vil arbejdsstyrkens størrelse forandres meget, når aldersgruppen 40-49 år afgang til pension, fordi de efterfølgende aldersgrupper er mindre. Dette betyder et yderligere fald i arbejdsstyrkens størrelse.

I bestræbelserne på at skabe en selv bærende økonomi vil det være væsentligt for kommunen at forøge fokus på at fastholde og tiltrække unge mennesker. Samtidigt er det vigtigt at arbejdskraftressourcerne i fremtiden anvendes mere effektiv, når der er en tendens til fald i arbejdsstyrkens størrelse.

Pr. 1. januar 2009 var der 17.679 borgere i Qaasuitsup Kommunian. Befolkningen bestod af 52,6 pct. mænd og 47,4 pct. kvinder. Det er stort set samme kønsfordeling, som gælder for hele landet.

3.5 Geografisk mobilitet i befolkningen

Den samlede mobilitet i form af befolkningens bevægelser er langt mere dynamisk, end de fleste forestiller sig. Der er hvert år tale om meget store forandringer i befolkningens sammensætning i en region. Nogle borgere dør, andre fødes. Nogle flytter til andre regioner i landet eller til udlandet, mens andre flytter til regionen fra andre regioner eller andre lande.

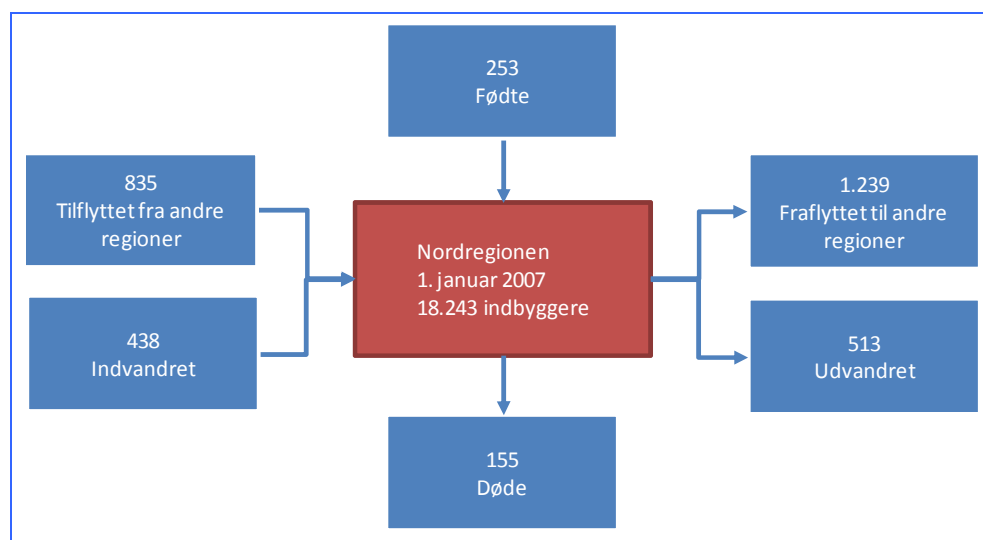
Forandringerne får store konsekvenser for, hvorvidt den kommunale økonomi anvendes fornuftigt. Er der færre børn i bosætninger, er der mindre behov for pladser i børneinstitutioner og skoler. Er der kommet flere ældre til, er der behov for forøget ældrepleje osv. Problemet er, at det oftest er vanskeligt hurtigt "at skrue op og ned for vandet", fordi der jo er tale om ansatte personer i kommunen, hvor nye skal ansættes, eller nogen skal fyres. Og de fysiske bygninger og anlæg tager det også tid at få opdannet til noget, der passer.

Det siger sig selv, at desto mere fleksibelt, en kommune kan styre den service, den tilbyder i forhold til de forandringer, der sker i befolkningen,

desto bedre ser kommunens økonomi ud. Dette kræver igen overblik, således at det politiske niveau får det bedst mulige udgangspunkt at tage beslutninger på. Uden en sådan form for strukturovervågning handles der for meget i blinde. Med andre ord: Har man ikke overblik over sine ressourcer og sin indsats, så kan man ikke forvalte sine ressourcer godt nok.

Befolkningens bevægelser er i Figur 6 opgjort for nordregionen for året 2007.

Figur 6. Befolkningens bevægelser, Nordregionen, 2007

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Befolkningens bevægelser, 2007.

Udover den i figuren angivne forandring af befolkningssammensætningen skal der også tages højde for, at befolkningen flytter mellem bopælninger internt i regionen.

Det er muligt at påvirke befolkningens bevægelser, således at regionens tarv kan forsvares bedst muligt. Som vi tidligere har været inde på, kan fokus på forbedring af børnefamiliers vilkår være med til at fastholde unge mennesker i lokalområdet. Dette gælder også for fokus på f.eks. kulturlivet.

Men det tager tid at påvirke demografiske forhold. For øjeblikket oplever nordregionen en nettofraflytning, og hvis ikke der kommer positive forandringer i erhvervsgrundlaget i regionen, kan denne nettofraflytning forventes at ville accellere i de kommende år. Dette kan forudses, fordi at det forventes, at en større del af en ungdomsårgang tager en uddannelse med erhvervskompetence. Uddannelsen vil ofte blive taget uden

for regionen, og den unge vil ofte danne familie i den periode, hvor vedkommende er borte fra hjemegnen. Er der ikke to jobåbninger og gode boligtilbud for de unge, samt kulturtilbud, som dem, de har oplevet i uddannelsesbyen, så vender kun en mindre del tilbage for at bosætte sig på hjemegnen igen.

Selv om det normalt tager tid at påvirke demografiske forhold, så kan den geografiske mobilitet modsat forårsage store forandringer i løbet af relativ kort tid.

Ovenstående figur viser, at hvis der ikke er tale om gentagne til- og fraflytninger af samme person, så er der af de oprindelige 16.336 indbyggere pr. 1. januar 2007 kun 14.810 tilbage 1. januar året efter. 1.907 er enten døde eller fraflyttet.

Hvorfra og hvortil flytter borgerne i nordregionen. Figur 6 viser, at 513 udvandrede fra landet, mens 438 indvandrede. I Tabel 8 er gjort, hvordan nordregionen udveksler borgere med de øvrige regioner i Grønland.

Tabel 8. Flytning mellem kommuner, 2007

Kommune	Flytning til Nordregionen	Flytning fra Nordregionen
Kommune Kujalleq	128	162
Kommuneqarfik Sermersooq	381	658
Qeqqata Kommunia	322	414
Uden for kommuneinddeling	4	5
<i>I alt</i>	<i>835</i>	<i>1.239</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Befolkningens bevægelser, 2007.

Størstedelen af de indenrigs flytninger til og fra nordregionen sker til og fra Kommuneqarfik Sermersooq til trods for, at man skulle forestille sig, at der måtte være større mobilitet mellem de to nabokommuner i nord.

Men hovedstaden er altså den største udveksler, når det drejer sig om mobilitet til og fra nordregionen. Tabellen viser, at 45,5 pct. af samtlige tilflytninger fra det øvrige Grønland kommer fra Kommuneqarfik Sermersooq. Tilsvarende er samme kommune også største destination for fraflyttere fra nordkommunen. Sermersooq modtager 53,1 pct. af alle fraflytninger fra nordregionen i 2007.

3.6 Bestanden af husstande

Den nærmeste og vigtigste organisationsform for det enkelte menneske er familien eller den husstand, som personen tilhører. Økonomisk set er husstanden afgørende for, hvordan det enkelte menneske agerer på f.eks. arbejdsmarkedet og i forbindelse med det daglige forbrug. Husstanden bliver rammen for de visioner og mål, som den enkelte har for livet.

Derfor er husstandenes sammensætning og økonomi en vigtig faktor for at forstå kommunens økonomi. Det er den enkelte husstand, der som en helhed efterspørger service, og det er også den enkelte husstand, der samlet agerer, hvis der ønskes forandringer i dagliglivet.

Nordregionen havde pr. 1. januar 2007 18.243 borgere. Disse borgere var organiseret i 6.649 husstande. Dette betyder, at den enkelte husstand i kommunen omfattede 2,7 personer.⁶

Tabel 9. Antal personer i husstande, bosætningstyper, Nordregionen, 1. januar 2007

Husstande	Byer	Bygder	I alt
Antal husstande	5.259	1.390	6.649
Gnmsnt. størrelse	2,6	3,4	2,7

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Af Tabel 9 fremgår det, at husstandenes størrelse er langt større i bygderne end i byerne.

Husstandenes størrelse er en vigtig faktor i en kommunal økonomi. Det er klart, at hvis en husstand omfatter en normal familiestørrelse med f.eks. en mand og en kvinde og et til flere børn, så er denne mere økonomisk selv bærende, end hvis der er tale om en enlig forsørger til et eller flere børn.

I Tabel 10 er husstandene i nordregionen for året 2007 fordelt på de enkelte bosætninger. Her ser vi igen relativt store forskelle i den gennemsnitlige husstandsstørrelse mellem de enkelte bosætninger.

Lidt over hver fjerde husstand, 26,4 pct., af alle husstande i nordregionen er lokaliseret i regionens største by, Ilulissat.

⁶ Grønlands Statistik definerer en husstand som en eller flere personer, der bor på samme adresse. Alle personer på adressen regnes med til husstanden uanset familieforhold. En husstand kan derfor bestå af en eller flere familier. Husstandsopgørelsen anvender adresseoplysningen på adressens mest detaljerede niveau, hvilket mindsker opgørelsens sikkerhed.

Tabel 10. Antal husstande og husstandes gnsmt. størrelse i bosætninger, 2007

Bosætning	Antal husstande	Personer pr. husstand
Kangaatsiaq by	188	3,6
Attu	86	3,1
Iginniarfik	17	5,2
Ikerasaarsuk	27	3,9
Niaqornaarsuk	98	3,4
Aasiaat by	1.298	2,3
Kitsissuarsuit	30	3,3
Akunnaaq	41	2,7
Qasigiannguut by	475	2,6
Ikamiut	21	3,4
Ilulissat by	1.754	2,6
Ilimanaq	32	2,7
Oqaatsut	18	2,8
Qeqertaq	44	3,6
Saqqaq	67	2,8
Qeqertarsuaq by	390	2,6
Kangerluk	16	2,6
Uummannaq by	500	2,7
Niaqornat	22	3,1
Qaarsut	69	2,9
Ikerasak	86	3,0
Saattut	81	2,9
Ukkusissat	60	2,9
Illorsuit (Uum)	28	3,5
Nuugaatsiaq	31	2,9
Upernavik by	413	2,8
Upernavik Kujalleq	43	4,8
Kangersuatsiaq	63	3,6
Aappilattoq (Upe)	59	3,4
Tussaaq	1	1,0
Naajaat	15	4,2
Innaarsuit	46	3,4
Tasiusaq (Upe)	65	3,8
Nutaarmiut	15	3,4
Nuussuaq	53	4,1
Kullorsuaq	94	4,5
Qaanaaq by	241	2,7
Savissivik	23	3,5
Moriusaq	7	1,9
Siorapaluk	22	3,6
Øvrige bosætninger	10	3,7
<i>I alt</i>	<i>6.649</i>	<i>2,7</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabellen viser, at der er store forskelle i husstandenes størrelse mellem de enkelte bosætninger.

I Tabel 11 er der for nordregionen som helhed opgjort, hvordan husstandene fordeler sig på husstandenes størrelse.

Tabel 11. Antal personer i husstande i Qaasuitsup Kommunia, 1. januar 2007

Antal personer	Antal husstande	Pct.
1 person	2.107	31,7
2 personer	1.515	22,8
3 personer	1.008	15,2
4 personer	913	13,7
5 personer	564	8,5
6 personer	324	4,9
7 personer	126	1,9
8 personer	53	0,8
Over 8 personer	39	0,6
<i>I alt</i>	<i>6.649</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Lidt under en tredjedel af alle husstande i Nordregionen omfatter kun en person. Husstande med mere end to personer omfatter under halvdelen af den samlede bestand af husstande i 2007 (45,6 pct.).

Udover størrelsen er der et andet væsentligt kriterie for en husstands evne til at forsørge sig selv: Hvor mange personer er der i husstanden i arbejdsdygtig alder? Dette opgøres i Tabel 12.

Tabel 12. Antal personer i arbejdsdygtig alder i husstande, Nordregionen, 1. januar 2007

Antal personer i arbejdsdygtig alder	Antal husstande	Pct.
Ingen	755	11,4
1 person	2.192	33,0
2 personer	2.182	32,8
3 personer	951	14,3
4 personer	404	6,1
5 personer	114	1,7
Over 5 personer	51	0,8
<i>I alt</i>	<i>6.649</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabellen viser, at præcist en tredjedel af husstandene kun har en person i arbejdsdygtig alder boende.

Godt hver tiende husstand har ingen personer i arbejdsdygtig alder. Det er husstande med alderspensionister.

I Tabel 13 er denne opgørelse fordelt på bosætningstype, byer og bygder. Her viser det sig, at hvor der i byerne er 35,3 pct. af husstandene

med kun en person i arbejdsdygtig alder, er det tilsvarende tal for bygderne kun på 24,3 pct.

Tabel 13. Antal personer i arbejdsdygtig alder i husstande, bosætningstype, Nordregionen, 1. januar 2007

	I alt		Byer		Bygder m.v.	
Antal personer	<i>Antal husstande</i>	<i>Pct.</i>	<i>Antal husstande</i>	<i>Pct.</i>	<i>Antal husstande</i>	<i>Pct.</i>
Ingen	755	11,4	630	12,0	125	9,0
1 person	2.192	33,0	1.854	35,3	338	24,3
2 personer	2.182	32,8	1.688	32,1	494	35,5
3 personer	951	14,3	704	13,4	247	17,8
4 personer	404	6,1	284	5,4	120	8,6
5 personer	114	1,7	69	1,3	45	3,2
> 5 personer	51	0,8	30	0,6	21	1,5
<i>I alt</i>	<i>6.649</i>	<i>100,0</i>	<i>5.259</i>	<i>100,0</i>	<i>1.390</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Denne analyse af sammensætningen af befolkningen i Nordregionen på husstande giver et nogenlunde præcist billede af størrelse og sammensætning af husstandene i kommunen. Senere i denne rapport vil husstandenes økonomi og husstandenes modtagelse af overførselsindkomster blive analyseret nærmere.

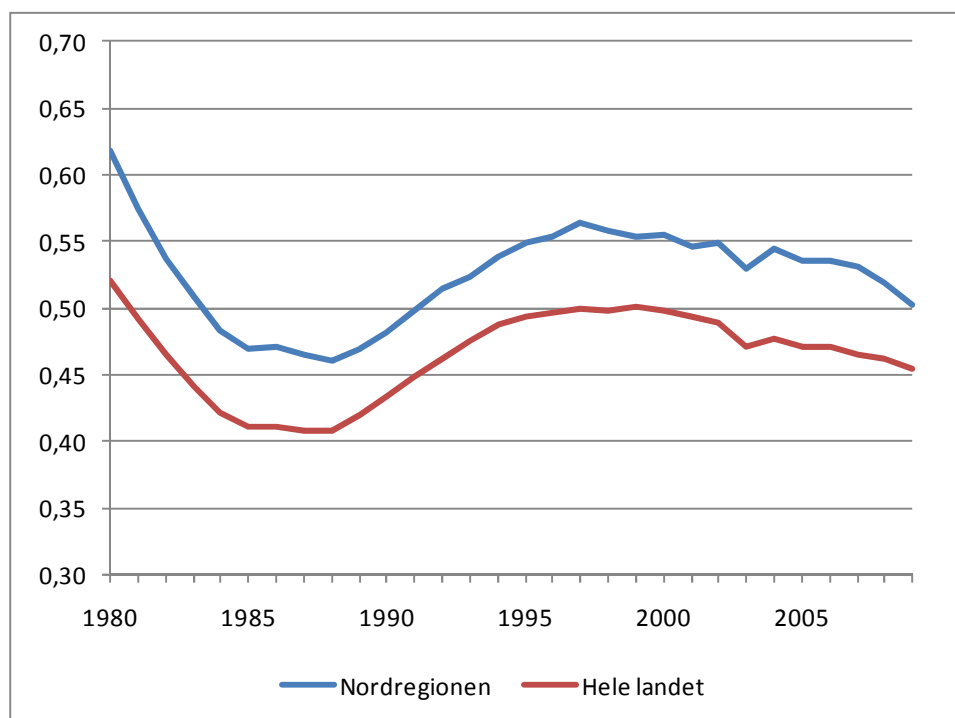
3.7 Udviklingen i forsørgerbyrde

Forsørgerbyrden beskriver befolkningens sammensætning således, at personer i arbejdsdygtig alder sættes i relation til gruppen af unge og ældre. I analysen i dette kapitel arbejdes der udelukkende med et demografisk defineret forsørgerbyrde-begreb. Forsørgerbyrden vokser, hvis der er personer i arbejdsdygtig alder, der af den ene eller den anden grund ikke er erhvervsaktive. Senere i denne analyse vil der blive gennemført analyse af gruppen af personer, der er udstødt af arbejdsstyrken samt ledige.

Tallene er fra perioden under hjemmestyret, og gruppen af personer i arbejdsdygtig alder defineres som personer i aldersgruppen 15 til 62 år. Som vi senere vil komme ind på, er der en væsentlig del af personer over denne alder, der fortsat er erhvervsaktive.

På trods af disse forenklinger af virkeligheden, må det formodes, at analysen giver et rimeligt billede af, hvordan forsørgerbyrden har været, og hvordan den udvikler sig i perioden under hjemmestyret.

Figur 7. Forsørgerbyrden, Nordregionen og hele landet, 1980-2009

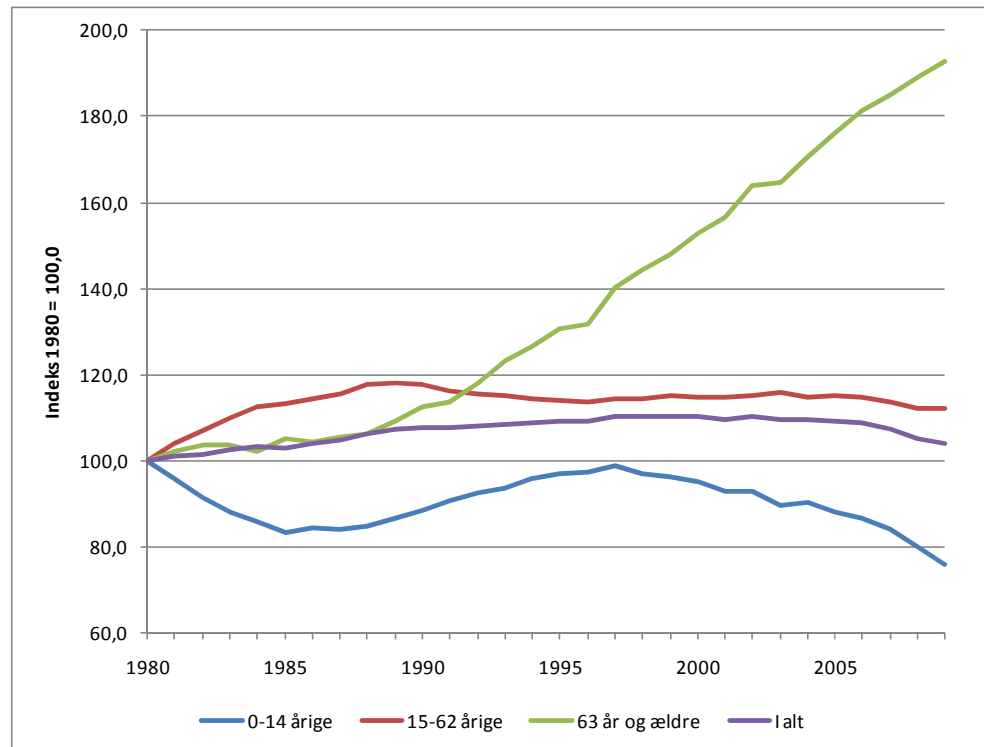
Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbanken, august 2009.

Figur 7 viser, at forsørgerbyrden i Nordregionen nogenlunde følger udviklingen i forsørgerbyrden for hele landet. Men for hele perioden gælder, at Nordregionen har en større forsørgerbyrde end hele landet. Der er altså færre til at forsørge unge og ældre i Nordregionen, end hvad der er gældende for hele Grønland. Dette må anses for en uheldig situation, som kun kan løses ved, at resten af landet må udligne denne økonomisk uheldige situation med udligningsordninger m.v.

Positivt viser figuren, at forsørgerbyrden har haft en faldende tendens i stort set de seneste tolv år.

Situationen i Nordregionen er et resultat af mange demografiske og økonomiske faktorer. I denne del af analysen forholder vi os primært til de demografiske faktorer, og i Figur 8 er udviklingen i de tre aldersgrupper, der indgår i definitionen af forsørgerbyrde-begrebet, beregnet. Det er børnene mellem 0 og 14 år, personer i arbejdsdygtig alder i aldersgruppen 15 til 62 år, og endelig de ældre i alderen 63 år og ældre.

Figur 8. Udvikling i tre aldersgrupper, Nordregionen, 1980-2009, indeks 1980 = 100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbanken, august 2009.

Her ses en væsentlig forklaring: Gruppen af ældre vokser betydeligt i hele perioden under hjemmestyrret. Denne vækst udlignes af et tilsvarende fald i andelen af børn, mens gruppen af personer i arbejdsdygtig alder efter en stigende tendens i perioden fra 1980 frem til 1990 stort set har vist en faldende tendens frem til i dag.

Konkluderende kan siges, at hvis ikke der sker en væsentlig forandring af dette demografiske mønster, vil dette i betydelig grad modarbejde muligheden for på sigt at skabe en selvstående økonomi i Nordregionen.

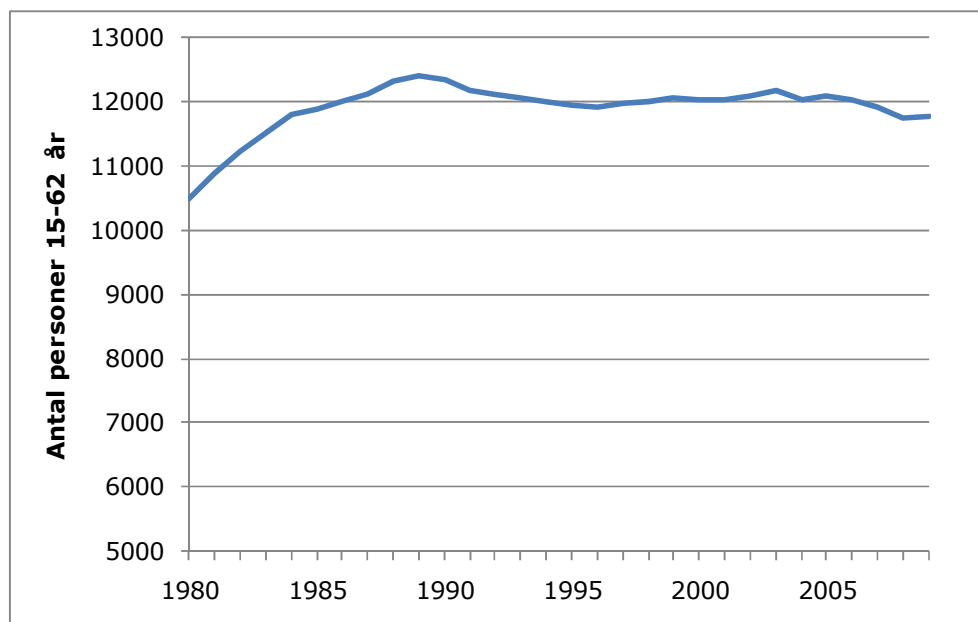
I praksis kan der anvises en lang række forslag til handlinger for at imødegå denne udvikling. Det er selvfølgelig først og fremmest afgørende, at der via de bedst mulige rammer for erhvervsudvikling, også skabes endnu bedre muligheder for, at unge efter endt uddannelse kan vende tilbage til en region med de faciliteter og den service, som unge mennesker eftertragter i dag.

3.8 Udviklingen i arbejdsstyrken

Som et udtryk for arbejdsstyrkens udvikling anvendes her statistik, hvor arbejdsstyrken defineres som personer i aldersgruppen fra 15 til 62 år. Dette arbejdsbegreb betegnes normalt den potentielle arbejdsstyrke. Det giver et godt udtryk for, hvordan udbuddet af arbejdskraft har været lokalt over en periode. Et mere nuanceret billede vil kunne fås ved at analysere på basis af den potentielle arbejdsstyrke, men det forventes alligevel, at den aldersmæssigt definerede arbejdsstyrke-beregning giver et godt billede af udbuddet af arbejdskraft i Nordregionen. Senere i denne rapport analyseres gruppen af ledige og gruppen af udstødte fra arbejdsmarkedet.

I næsten tredive år, har der kun i begrænset omfang været forandring i arbejdsstyrkens størrelse i Nordregionen. I de første år under hjemmestyret fra 1980 til 1989 var der en moderat vækst. Arbejdsstyrken voksede i disse år med 2.139 personer. Arbejdsstyrken i Nordregionen opnåede sin største størrelse i 1990 med 12.402 i arbejdsdygtig alder. Siden har i stort set hele perioden været et moderat fald, således at arbejdsstyrken pr. 1. januar 2009 udgør 11.763 personer.

Figur 9. Arbejdsstyrken i Nordregionen, 1980-2009, 15-62 årige

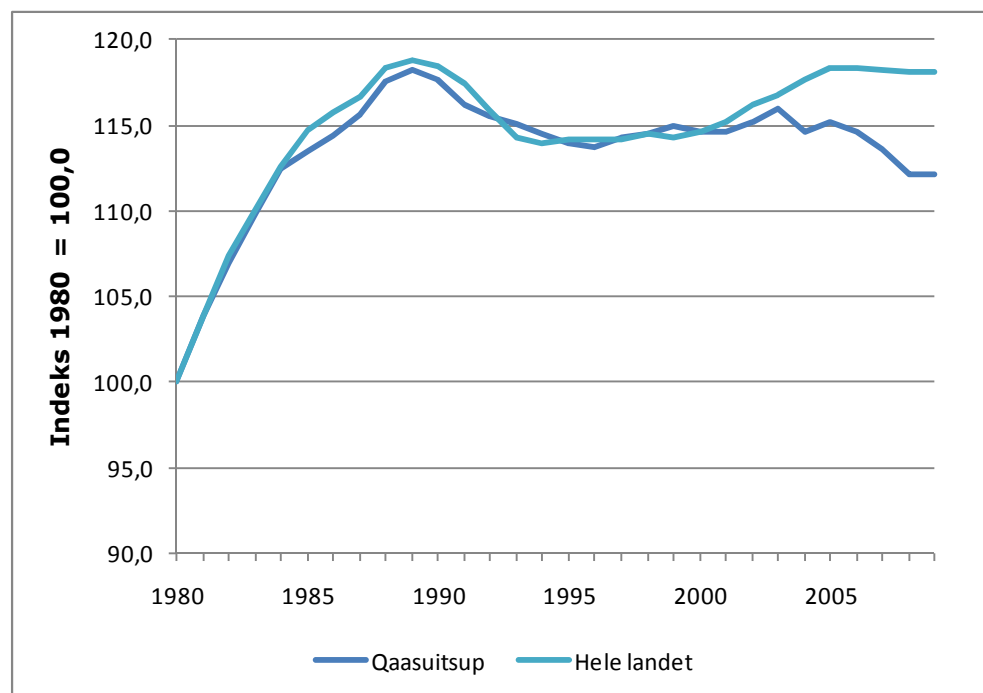
Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbanken, august 2009.

Et fald i arbejdsstyrken er i sig selv et problem. Arbejdsstyrken er en regions vigtigste ressource, og et fald vil normalt betyde et tilsvarende generelt fald i regionens økonomiske volumen.

Det er et endnu større problem, hvis arbejdsstyrkens fald er et udtryk for tab til omkringliggende regioner. I Figur 10 er arbejdsstyrkens udvikling i Nordregionen sammenlignet med arbejdsstyrkens udvikling i hele landet.

Figuren viser, at Nordregionens stort set har fulgt udviklingen i hele landet, men dette forandrer sig fra slutningen af 1990'erne. Hvor arbejdsstyrken i landet som helhed vokser fra 1990 til 2004 og derefter stagnerer, oplever Nordregionen et fald i arbejdsstyrkens størrelse fra 2003. I løbet af de seneste seks år er arbejdsstyrken i regionen faldet med 403 personer.

Figur 10. Arbejdsstyrkens udvikling, 1980-2009, hele landet og Nordregionen

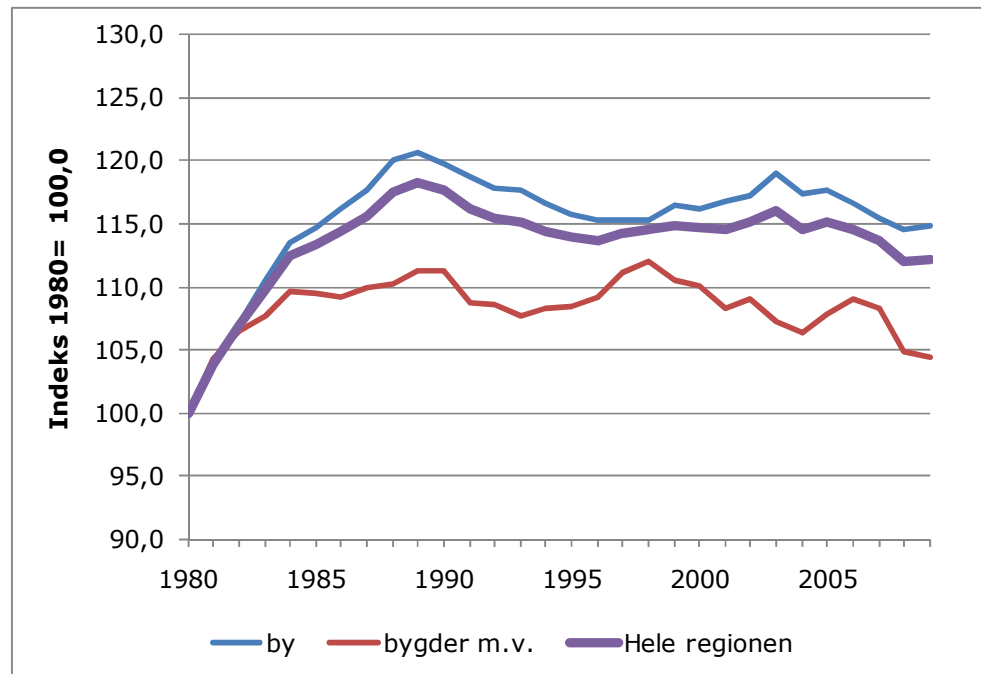
Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbanken, august 2009.

I 1980 havde Nordregionen en andel af landets samlede arbejdsstyrke på 32,1 pct. I 1990 var den faldet til 31,8 pct., og pr. 1. januar 2009 var den yderligere faldet til 30,5 pct.

For hele landet gælder, at der sker en vandring af befolkning og dermed arbejdsstyrke til de større byer. I Figur 11 er arbejdsstyrkens udvikling

beregnet med udgangspunkt i året 1980 for hele regionen, og for byer og bygder for sig.

Figur 11. Arbejdsstyrken fordelt på bosætningstyper, Nordregionen

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbanken, august 2009.

Både byer og bygder fik andel af den vækst i arbejdsstyrken, som skete i begyndelsen af perioden under hjemmestyret, men væksten i byerne var større end væksten i bygderne. Udviklingen i arbejdsstyrkens størrelse har herefter stort set udviklet sig ens for byer og bygder i Nordregionen.

Den aldersmæssige sammensætning af arbejdsstyrken fortæller noget om, hvad vi kan forvente os de kommende år. Er der store årgange på vej ud af arbejdsstyrken, og hvordan er de unge årgange i forhold til de øvrige årgange i arbejdsstyrken?

I Tabel 14 og Tabel 15 er arbejdsstyrken pr. 1. januar 2007 fordelt på fem-års aldersgrupper i de enkelte bosætninger i Nordregionen. Den første tabel angiver antal personer, mens der i den anden tabel er beregnet en procentfordeling.

Tabel 14. Aldersfordeling, arbejdsstyrke i bosætninger, Nordregionen 1. januar 2007 – antal personer

Bosætning	15-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-62 år	I alt
Antal personer						
Kangaatsiaq by	72	103	71	126	58	430
Attu	23	33	31	38	42	167
Iginniarfik	12	12	10	11	4	49
Ikerasaarsuk (Kan)	7	20	4	23	10	64
Niaqornaarsuk	39	30	52	52	26	199
Aasiaat by	293	405	396	546	403	2.043
Kitsissuarsuit	4	14	18	10	10	56
Akunnaaq	7	12	14	20	17	70
Qasigiannnguit by	95	145	174	191	192	797
Ikamiut	7	8	15	6	7	43
Ilulissat by	344	620	703	808	570	3.045
Ilimanaq	7	10	10	21	4	52
Oqaatsut	3	6	7	10	7	33
Qeqertaq	31	17	26	23	14	111
Saqqaq	12	23	28	39	18	120
Qeqertarsuaq by	85	97	126	201	134	643
Kangerluk	-	10	5	3	8	26
Uummannaq by	127	152	164	246	197	886
Niaqornat	4	12	10	9	12	47
Qaarsut	14	20	23	36	25	118
Ikerasak	29	36	31	47	29	172
Saattut	11	26	38	41	31	147
Ukkusissat	17	19	27	30	26	119
Illorsuit (Uum)	15	7	14	11	10	57
Nuugaatsiaq	8	10	6	17	18	59
Upernavik by	93	147	166	226	122	754
Upernavik Kujalleq	17	36	30	27	18	128
Kangersuatsiaq	17	25	38	37	12	129
Aappilattoq (Upe)	20	20	25	38	14	117
Tussaaq	-	-	-	-	1	1
Naajaat	8	2	8	9	6	33
Innaarsuit	13	29	21	30	7	100
Tasiusaq (Upe)	24	47	38	27	25	161
Nutaarmiut	3	9	3	5	6	26
Nuussuaq	21	32	28	37	10	128
Kullorsuaq	36	77	52	52	29	246
Qaanaaq by	64	65	81	126	84	420
Savissivik	4	8	12	17	6	47
Moriusaq	-	3	2	2	-	7
Siorapaluk	11	9	6	14	11	51
Øvrige bosætninger	4	3	3	5	5	20
Hele kommunen	1.601	2.359	2.516	3.217	2.228	11.921

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabel 15. Aldersfordeling, arbejdsstyrke i bosætninger, Nordregionen 1. januar 2007 – aldersfordeling i pct.

Bosætning	15-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-62 år	I alt
	Pct.					
Kangaatsiaq by	16,7	24,0	16,5	29,3	13,5	100,0
Attu	13,8	19,8	18,6	22,8	25,1	100,0
Iginniarfik	24,5	24,5	20,4	22,4	8,2	100,0
Ikerasaarsuk	10,9	31,3	6,3	35,9	15,6	100,0
Niaqornaarsuk	19,6	15,1	26,1	26,1	13,1	100,0
Aasiaat by	14,3	19,8	19,4	26,7	19,7	100,0
Kitsissuarsuit	7,1	25,0	32,1	17,9	17,9	100,0
Akunnaaq	10,0	17,1	20,0	28,6	24,3	100,0
Qasigiannguut by	11,9	18,2	21,8	24,0	24,1	100,0
Ikamiut	16,3	18,6	34,9	14,0	16,3	100,0
Ilulissat by	11,3	20,4	23,1	26,5	18,7	100,0
Ilimanaq	13,5	19,2	19,2	40,4	7,7	100,0
Oqaatsut	9,1	18,2	21,2	30,3	21,2	100,0
Qeqertaq	27,9	15,3	23,4	20,7	12,6	100,0
Saqqaq	10,0	19,2	23,3	32,5	15,0	100,0
Qeqertarsuaq by	13,2	15,1	19,6	31,3	20,8	100,0
Kangerluk	-	38,5	19,2	11,5	30,8	100,0
Uummannaq by	14,3	17,2	18,5	27,8	22,2	100,0
Niaqornat	8,5	25,5	21,3	19,1	25,5	100,0
Qaarsut	11,9	16,9	19,5	30,5	21,2	100,0
Ikerasak	16,9	20,9	18,0	27,3	16,9	100,0
Saattut	7,5	17,7	25,9	27,9	21,1	100,0
Ukkusissat	14,3	16,0	22,7	25,2	21,8	100,0
Illorsuit (Uum)	26,3	12,3	24,6	19,3	17,5	100,0
Nuugaatsiaq	13,6	16,9	10,2	28,8	30,5	100,0
Upernavik by	12,3	19,5	22,0	30,0	16,2	100,0
Upernavik Kujalleq	13,3	28,1	23,4	21,1	14,1	100,0
Kangersuatsiaq	13,2	19,4	29,5	28,7	9,3	100,0
Aappilattoq (Upe)	17,1	17,1	21,4	32,5	12,0	100,0
Tusaaq	-	-	-	-	100,0	100,0
Naajaat	24,2	6,1	24,2	27,3	18,2	100,0
Innaarsuit	13,0	29,0	21,0	30,0	7,0	100,0
Tasiusaq (Upe)	14,9	29,2	23,6	16,8	15,5	100,0
Nutaarmiut	11,5	34,6	11,5	19,2	23,1	100,0
Nuussuaq	16,4	25,0	21,9	28,9	7,8	100,0
Kullorsuaq	14,6	31,3	21,1	21,1	11,8	100,0
Qaanaaq by	15,2	15,5	19,3	30,0	20,0	100,0
Savissivik	8,5	17,0	25,5	36,2	12,8	100,0
Moriusaq	-	42,9	28,6	28,6	-	100,0
Siorapaluk	21,6	17,6	11,8	27,5	21,6	100,0
Øvrige bosætninger	20,0	15,0	15,0	25,0	25,0	100,0
I alt	13,4	19,8	21,1	27,0	18,7	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Hvis vi ser bort fra den fremtidige geografiske mobilitet, viser tabellen, hvordan tilgangen og afgang fra arbejdsstyrken vil ske.

De 15-19 årige, der er den yngste gruppe, er i gang med at forberede sig til arbejdslivet. Nogle er under uddannelse og praktik, andre har allerede fået jobs. Samlet set er 13,4 pct. af arbejdsstyrken i denne aldersgruppe. Lidt mere end hver femte af de unge i denne aldersgruppe er bosiddende i Ilulissat, men mange af de øvrige bosættelser har en langt større andel af unge end hovedbyen Ilulissat.

Modsat er aldersgruppen 50-62 år på vej ud af arbejdsmarkedet ved naturlig afgang. I denne gruppe er hver fjerde bosiddende i Ilulissat by. For hele regionens vedkommende omfatter denne del af arbejdsstyrken, der om relativt få år går på alderspension, 18,7 pct. af den samlede arbejdsstyrke.

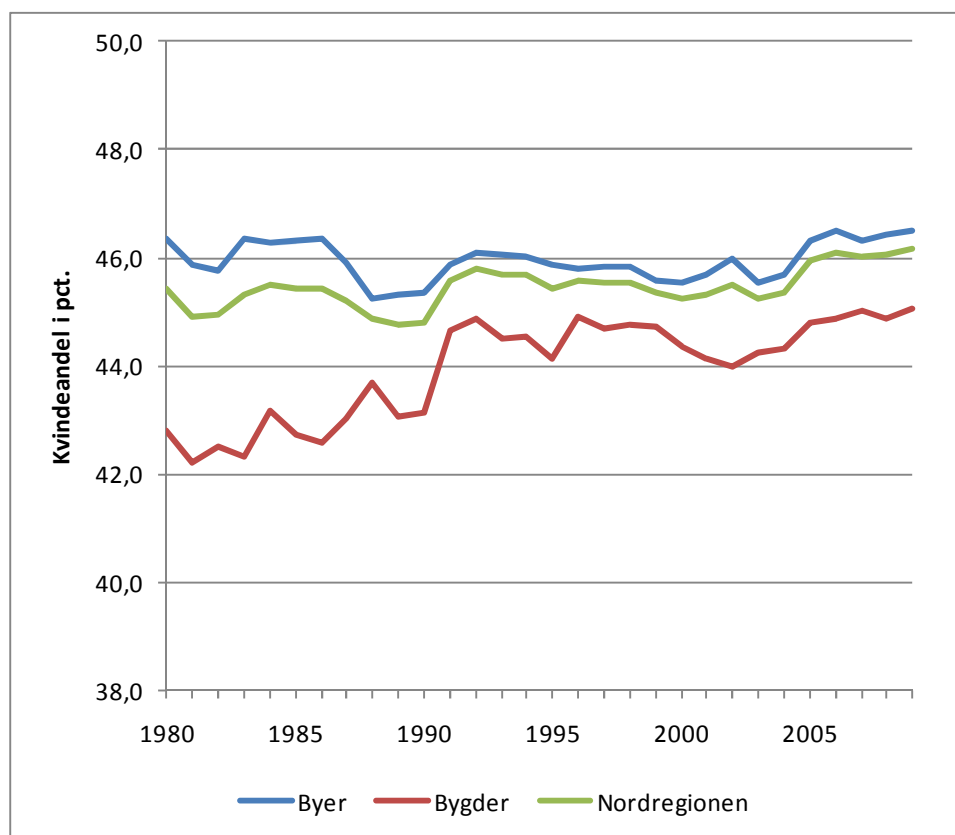
Det er et interessant perspektiv at betragte afgang- og tilgangsårgangene i arbejdsstyrken. Den viser, at hvis satsningen på uddannelser for de unge lykkes, så vil Nordregionens arbejdsstyrke i løbet af rimeligt kort tid få en hel anden sammensætning med hensyn til kvalifikationer, og dermed forandres en væsentlig rammebetingelse for erhvervslivet til fordel for hele regionens økonomiske udvikling.

Kønsfordelingen i arbejdsstyrken er også væsentlig med hensyn til erhvervsmuligheder i regionen. Som det senere skal vise sig i analysen af beskæftigelsen i Nordregionen, er det lokale arbejdsmarked segmenteret på en lang række områder. En væsentlig segmentering sker ved, at der meget tydeligt er mande- og kvindejobs. F.eks. er fiskeri et ubetinget mandejob, mens f.eks. den offentlige sektor er præget af et stor overvægt af kvinder blandt de ansatte.

Dette forhold betyder, at kommende forandringer i erhvervsstrukturen og dermed i beskæftigelsen får forskellig betydning for mænd og kvinder. En rationalisering i den offentlige sektor vil i stor grad ramme kvinder, mens den fortsatte tilbagegang i fiskeri vil få stor betydning for mændenes fremtidige jobmuligheder.

I Figur 12 er kvindernes andel af den samlede arbejdsstyrke beregnet for henholdsvis hele arbejdsstyrken og for arbejdsstyrken i byer og bygder for årene 1980 til 2009.

Figur 12. Andel af kvinder i arbejdsstyrken, fordelt på bosætningstype, 1980-2009

Kilde: Egne beregninger på basis af tal fra Grønlands Statistik, Statistikbanken, august 2009.

Figuren viser, at andelen af kvinder i arbejdsstyrken ligger på nogenlunde samme andel i hele perioden under hjemmestyret, men der, hvor der er en udvikling, er, at kvindernes andel af arbejdsstyrken uden for byerne stiger i hele perioden, og væksten fortsætter helt op til i dag.

I bygderne var der i 1980 42,8 pct. kvinder i arbejdsstyrken. Denne andel var i 1990 steget til 43,1 pct., og i dag har kvinderne en andel af arbejdsstyrken på 45,1 pct.

3.9 Arbejdsstyrkens kvalifikationer

I disse år er der stor fokus på at få forøget arbejdsstyrkens kvalifikationsniveau. Men der er begrænset viden om arbejdsstyrkens kvalifikationer i dag, og hvilke resultater den forøgede uddannelsesindsats giver for især de unge.

Grønlands Statistik har dog netop fået etableret et datasæt, hvor der i samarbejde med Danmarks Statistik er uddannelsesoplysninger om alle personer, der bosiddende i Grønland. Disse tal præsenteres i det følgen-

de for den befolkning, der var bosiddende i Nordregionen pr. 1. januar 2007. I analysen er der udelukkende sat fokus på kvalifikationer i form af uddannelser med erhvervskompetencer. I analysen opdeles disse uddannelser i overordnede grupper i forhold til uddannelsesniveau, dvs. gruppen af personer uden erhvervsuddannelse/ingen oplysninger, gruppen af personer med en faglig grunduddannelse, samt to grupper, der henholdsvis omfatter personer med en kort videregående uddannelse og en videregående uddannelse.

Det skal bemærkes, at registerdata om især de ældres (over 55 år) uddannelser kan være mangelfulde, da det danske uddannelsesregister først blev etableret i begyndelsen af 1970'erne og det grønlandske i midten af 1980'erne.

I Tabel 16 er alle mellem 20 og 62 år i Nordregionen fordelt på uddannelsesniveau og aldersgruppe.

Tabel 16. 20-62 årige fordelt på uddannelsesniveau & aldersgruppe, 2007

Alders- gruppe	Ingen, øvrige uddannelser samt uoplyst	Faglig grund- uddannelse	Kort videre- gående uddannelse	Videre- gående uddannelse	I alt
Antal					
20-29 år	1.897	382	73	7	2.359
30-39 år	1.603	675	207	31	2.516
40-49 år	2.526	443	230	18	3.217
50-62 år	1.913	168	120	27	2.228
I alt	7.939	1.668	630	83	10.320
Pct.					
20-29 år	80,4	16,2	3,1	0,3	100,0
30-39 år	63,7	26,8	8,2	1,2	100,0
40-49 år	78,5	13,8	7,1	0,6	100,0
50-62 år	85,9	7,5	5,4	1,2	100,0
I alt	76,9	16,2	6,1	0,8	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabellen viser, at i alt 23,1 pct. af aldersgruppen 20-62 år var registreret med en uddannelse med erhvervskompetence. Dvs. lige under hver fjerde har en uddannelse bag sig, hvor de har lært et fag.

16,9 pct. havde som højeste uddannelse en faglig grunduddannelse, mens i alt 6,9 pct. havde en videregående uddannelse.

Tabellen viser endvidere, at de 30-39 årige er langt bedre uddannet end de ældre aldersgrupper. Det må forventes, at de 20-29 årige vil opnå mindst samme uddannelsesniveau som de 30-39 årige. Dette viser, at der er stor fremgang på vej i uddannelsesniveau for hele arbejdsstyr-

ken, hvis ellers den nye uddannelsesreform, der blev startet i 2004, opnår de forventede resultater.

Der er forskel på kvinder og mænds uddannelsesniveau. I Tabel 17 er uddannelsesniveauet opgjort for de to køn.

Tabel 17. 20-62 årige fordelt på køn og uddannelsesniveau, 2007

Køn	Ingen, øvrige uddannelser samt uoplyst	Faglig grunduddannelse	Kort videregående uddannelse	Videregående uddannelse	I alt
Antal					
Mænd	4.420	875	291	52	5.638
Kvinder	3.519	793	339	31	4.682
I alt	7.939	1.668	630	83	10.320
Pct.					
Mænd	78,4	15,5	5,2	0,9	100,0
Kvinder	75,2	16,9	7,2	0,7	100,0
I alt	76,9	16,2	6,1	0,8	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabellen viser, at hvor 21,6 pct. af mændene er registreret med en uddannelse med erhvervskompetence, er det samme tal for kvinderne 23,1 pct. Der er også flere kvinder end mænd med en videregående uddannelse. 7,9 pct. af kvinderne har en videregående uddannelse, mens det tilsvarende tal for mændene er 6,9 pct.

Målt i kompetenceniveau er kvinderne således bedre uddannet end mændene i Nordkommunen. Det er det samme, som er tilfældet for hele landet.

Tabel 18. 20-62 årige fordelt på fødested og uddannelsesniveau, 2007

Fødested	Ingen, øvrige uddannelser & uoplyst	Faglig grunduddannelse	Kort videregående uddannelse	Videregående uddannelse	I alt
Antal					
Født i Grønland	7.642	1.470	449	10	9.571
Født udenfor Grønland	297	198	181	73	749
I alt	7.939	1.668	630	83	10.320
Pct.					
Født i Grønland	79,8	15,4	4,7	0,1	100,0
Født udenfor Grønland	39,7	26,4	24,2	9,7	100,0
I alt	76,9	16,2	6,1	0,8	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Arbejdsstyrkens opvækststed har afgørende betydning for uddannelsesniveauet. Hvis personerne er vokset op i Danmark, så er uddannelsesniveauet markant højere end for de grønlandskfødte. Dette er en naturlig følge af det rekrutteringsmønster, der er for Grønland og for Nordregionen. Når en efterspørgsel på konkrete kvalifikationer ikke er til stede i

den lokale befolkning, rekrutteres de fra udlandet. Det sker inden for alle sektorer i økonomien.

I Tabel 18 er arbejdsstyrken fordelt på fødested, henholdsvis i og uden for Grønland. 79,8 pct. af den grønlandskfødte del af arbejdsstyrken er ikke registreret med en uddannelse med erhvervskompetence, mens personer født uden for Grønland har en tilsvarende andel af personer uden registrering af uddannelse på 39,7 pct. En endnu større forskel eksisterer for de videregående uddannelsers vedkommende. Hvor der blandt gruppen af personer født uden for Grønland er en procentandel på 31,2 pct. med en videregående uddannelse, er den for de grønlandskfødte kun på 5,6 pct.

Analysen af tallene for året 2007 forventes ikke at have rykket sig meget de seneste år. Analysen af kvalifikationsniveauet viser således, at et af de væsentligste strukturproblemer på det grønlandske arbejdsmarked i dag, er manglen på kvalificeret, lokal arbejdskraft og den deraf nødvendige rekruttering af arbejdskraft udefra.

4 Behov for vækst i lokale indkomster

For at skabe en selv bærende økonomi skal der ske en generel vækst i lokalsamfundet. Desto større indkomster til lokale virksomheder og lokal arbejdskraft, desto større skatteprovenu.

I dette kapitel analyseres det nuværende indkomstgrundlag, samt hvordan indkomsterne er fordelt lokalt i regionen. Beregningerne gennemføres på personniveau og for husstande.

Oplysningerne bygger primært på de indberetninger, som den enkelte borger sender til skattemyndighederne. De nyeste, tilgængelige data er for året 2007, og det er derfor år 2007, som er grundlaget for analyserne i dette kapitel.

I dette kapitel ses endvidere specifikt på, hvilken betydning offentlige overførselsindkomster har for den lokale befolknings indkomstgrundlag. Indkomstgrundlaget i form af lønninger fra det private og offentlige erhvervsliv analyseres i et kommende kapitel. Ligeledes vil løn fra kommunen blive analyseret i et kapitel for sig senere i denne rapport.

Det primære indkomstbegreb, der anvendes i analysen i dette kapitel, er den skattepligtige indkomst. Den skattepligtige indkomst er en skatte-teknisk størrelse, der danner grundlag for den endelige skatteberegning.

Den skattepligtige indkomst beregnes ved at trække de i skattelovgivningen definerede fradrag fra bruttoindkomsten.⁷

Det skal understreges, at gennemsnitsberegninger i den følgende analyse er foretaget på hele befolkningen, hvorimod Grønlands Statistiks indkomststatistik gennemfører analyse på personer i alderen over 14 år.

Der eksisterer ikke oplysninger om subsistensøkonomiens størrelse i Qaasuitsup Kommunia. Denne ikke ubetydelige størrelse indgår således ikke i analysen i dette kapitel.

I Tabel 19 er den samlede skattepligtige indkomst for året 2007 beregnet for Nordregionen. Pr. 1. januar 2007 var der 18.243 borgere i kommunen, og de havde en samlet skattepligtig indkomst på 1,8 milliarder kroner. Dette svarer til, at hver enkelt borger fra yngste barn til ældste person havde en gennemsnitlig skattepligtig indkomst på lidt under 100.000 kr.

Tabel 19. Skattepligtige indkomster fordelt på personer og bosætningstyper

Bostedstype	Antal personer	Samlet skattepligtig indkomst	Gennemsnitlig skattepligtig indkomst
By	13.529	1.496.231.740	110.594
Bygd m.v.	4.714	308.720.933	65.490
<i>I alt</i>	<i>18.243</i>	<i>1.804.952.673</i>	<i>98.939</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

I tabellen er Nordregionens borgere opdelt efter bostedstype. Tabellen viser, at selv om 25,8 pct. af kommunens borgere bor i byggerne, så kommer kun 17,1 pct. af den skattepligtige indkomst fra byggerne. Den gennemsnitlige skattepligtige indkomst var i byerne på 110.594, mens den tilsvarende i byggerne var på 65.490.

⁷ Grønlands Statistik skriver i publikationen "Indkomst 2007" følgende om anvendelse af begrebet skattepligtig indkomst:

"Med sin skattetekniske karakter kan den skattepligtige indkomst, der er det eneste anvendte indkomstbegreb i denne publikation, afvige meget fra den reelle disponible indkomst. Ydermere kan det relative forhold mellem disse to indkomstbegreber variere betydeligt, hvorfor den skattepligtige indkomst kun bør ses som en indikator for forbrugsmulighederne. Den samme problematik gør sig i nogen grad også gældende i forholdet mellem den skattepligtige indkomst og bruttoindkomsten."

Idet de skattemæssige slutopgørelser danner grundlag for indkomststatistikken, er det udelukkende de pengeøkonomiske indkomster, statistikken belyser. Subsistensøkonomiske indkomster må dog formodes at spille en ikke ubetydelig rolle for dele af den grønlandske befolkning, hvorfor statistikken ikke er fuldt dækkende for de reelle indkomstforhold."

Dette er et afgørende resultat, fordi vi jo indledningsvist slog fast, at alle skal bidrage til samfundsøkonomien. Hvis personer bosiddende i bygderne har en mindre skattepligtig indkomst end personer i byerne, betyder dette jo samtidigt, at bygdebeboere bidrager mindre end byboerne i skatteprovenu. Med i analysen skal vi dog også have, hvorvidt bygdebeboerne i samme udstrækning som byfolk skaber omkostninger for kommunen. Som vi senere kommer ind på, er der en tendens til, at bygdebeboere i mindre grad end folk fra byerne bruger offentlig service samt får overførselsindkomster.

Senere vil vi også undersøge den kommunale beskæftigelses fordeling på bosætningstype og bosætninger. Når der er en større koncentration af personer med offentlig beskæftigelse i byerne end i bygderne, slår dette voldsomt igennem på den samlede skattepligtige indkomst i byerne og i mindre grad i bygderne. Offentligt ansatte er normalt bedre aflønnet end personer i store dele af det private erhvervsliv. En stor del af forskellen i den gennemsnitlige skattepligtige indkomst mellem bosætningstyper kan forklares med tilstedeværelsen af en større andel af offentligt ansatte i byerne i forhold til bygderne.

I Tabel 20 er samme analyse gennemført for de enkelte bosætninger. Tabellen viser, at der er stor forskel på den gennemsnitlige skattepligtige indkomst pr. person, ikke blot mellem byer og bygder, men også mellem henholdsvis byerne og bygderne indbyrdes.

Den største gennemsnitlige skattepligtige indkomst har borgerne i Ilulissat by. Her er den gennemsnitlige skattepligtige indkomst på 120.899 kr. De byer, der har den mindste gennemsnitlige skattepligtige indkomst, er Kangaatsiaq og Qaanaaq. Begge byers gennemsnitlige skattepligtige indkomst ligger på ca. 83.000 kr.

Ingen bygder når op på byernes niveau. Den største skattepligtige indkomst blandt bygderne har Qaarsut med 81.977 kr. i gennemsnit, mens en række bygder ligger på laveste niveau med kun ca. 47.000 kr. i gennemsnitlig skattepligtig indkomst.

For den befolkning, der var bosiddende i Nordregionen pr. 1. januar 2007, var der således en indkomstfordeling, der gør, at de dårligst stillede bosætninger havde en skattepligtig indkomst i gennemsnit, der lå næsten tre gange under den, som fandtes i Ilulissat.

Tabel 20. Skattepligtig indkomst i bosætninger, Nordregionen, 2007

Bosætning	Antal personer	Skattepligtig indkomst i alt	Gnmsnt. Skattepligtig indkomst
Kangaatsiaq by	669	55.614.208	83.130
Attu	264	16.115.464	61.043
Iginniarfik	88	4.158.787	47.259
Ikerasaarsuk (Kan)	105	6.680.930	63.628
Niaqornaarsuk (Kan)	337	20.410.436	60.565
Aasiaat by	2.977	325.083.045	109.198
Kitsissuarsuit	100	7.263.873	72.639
Akunnaaq	112	8.849.068	79.010
Qasigiannuguit by	1.220	125.415.576	102.800
Ikamiut	71	5.713.446	80.471
Ilulissat by	4.512	545.495.436	120.899
Ilimanaq	86	6.559.724	76.276
Oqaatsut	50	5.086.242	101.725
Qeqertaq	158	11.822.912	74.829
Saqqaq	190	14.715.701	77.451
Qeqertarsuaq by	1.013	111.384.053	109.955
Kangerluk	42	2.792.456	66.487
Uummannaq by	1.328	144.028.599	108.455
Niaqornat	68	4.712.236	69.298
Qaarsut	197	16.149.492	81.977
Ikerasak	262	19.184.468	73.223
Saattut	237	18.106.368	76.398
Ukkusissat	171	12.020.027	70.293
Illorsuit (Uum)	97	7.426.200	76.559
Nuugaatsiaq	90	6.356.380	70.626
Upernavik by	1.158	134.826.257	116.430
Upernavik Kujalleq	207	10.888.392	52.601
Kangersuatsiaq	224	13.520.375	60.359
Aappilattoq (Upe)	201	13.353.411	66.435
Tussaag	...	...	...
Naajaat	63	3.091.896	49.078
Innaarsuit	155	11.633.747	75.056
Tasiusaq (Upe)	244	18.112.921	74.233
Nutaarmiut	51	2.872.393	56.321
Nuussuaq	219	10.770.429	49.180
Kullorsuaq	422	20.065.574	47.549
Qaanaaq by	652	54.384.569	83.412
Savissivik	80	3.976.255	49.703
Moriusaq	13	957.415	73.647
Siorapaluk	80	3.780.324	47.254
Øvrige bosætninger	29	1.562.601	53.883
<i>I alt</i>	<i>18.243</i>	<i>1.804.952.673</i>	<i>98.939</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Subsistensøkonomien må formodes at udligne forskellen noget, men samlet set kan konkluderes, at forskellene i de økonomiske betingelser for de enkelte bosætninger synes meget forskellige i Nordregionen.

I den sammenhæng er det afgørende vigtigt at skabe grundlaget for, at befolkningen hele tiden kan søge derhen, hvor indtægtsgrundlaget er bedst. Ovenstående analyse viser jo netop, at når der kan være så store forskelle på lokaløkonomien internt i regionen, må der tilsvarende være meget store barrierer for, at befolkningen agerer økonomisk rationelt.

En væsentlig faktor for manglende mobilitet - og dermed udjævning af indkomsternes størrelse - kan være en manglende incitamentstruktur, hvor politikker på den ene eller anden måde motiverer til mobilitet, men også kulturbetingede faktorer i form af f.eks. fanger-identitet kan forårsage manglende lyst til at flytte til egne, hvor de økonomiske betingelser er bedre. Endelig kan manglende adgang til bolig i en tilflytningsbosætning være en stor forhindring for den enkelte husstand.

4.1 Husstandenes økonomi

I kapitlet om demografien er der redegjort for, hvordan befolkningen er organiseret i husstande. Husstanden er en meget vigtig faktor, når de enkelte personers økonomiske situation skal vurderes. Den enkelte persons økonomiske dispositioner vil i høj grad være afhængig af, hvordan husstanden, som vedkommende indgår i, er sammensat.

I denne del af analysen anvendes også begrebet skattepligtig indkomst, men samtidigt anvendes begrebet ækvivalensindkomst. Dette begreb vil senere blive forklaret nærmere.

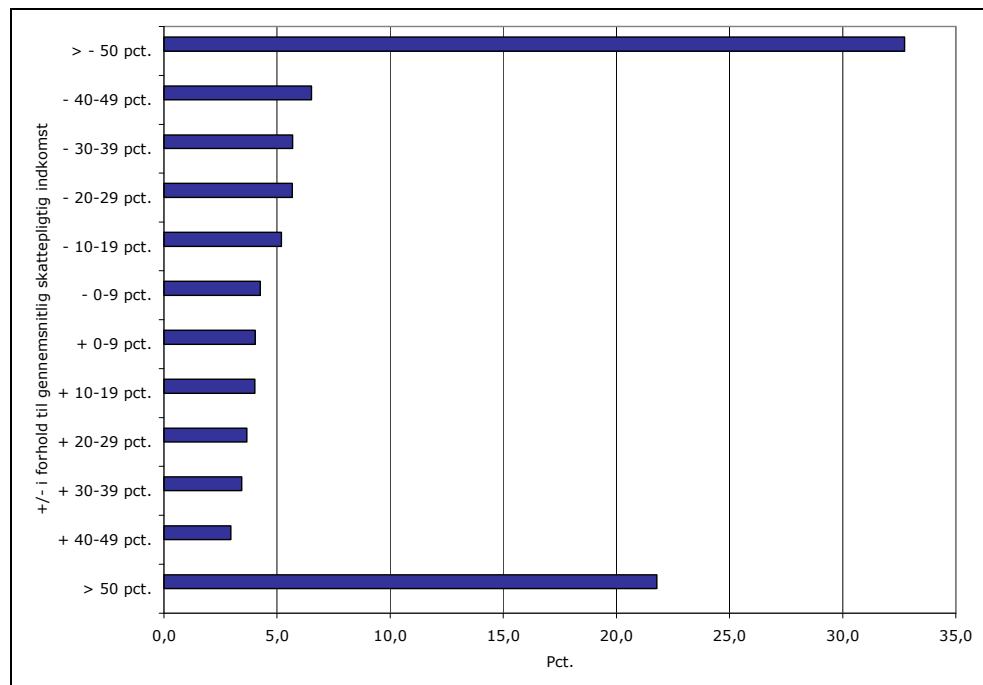
Som det tidligere har været beregnet, var der pr. 1. januar 2007 6.649 husstande i Nordregionen. I Figur 13 er disse husstande fordelt i forhold til, hvordan den enkelte husstands samlede skattepligtige indkomst ligger i forhold til Nordregionens gennemsnitlige skattepligtige indkomst pr. husstand.

Figuren viser, at spredningen i husstandenes indkomster (skattepligtig indkomst) er voldsom. De to største grupper af husstande i figuren er de, der har en skattepligtig indkomst, der er henholdsvis 50 pct. større eller 50 pct. mindre end den gennemsnitlige husstandsindkomst.

Disse beregninger siger dog ikke noget om, hvilket velfærd, som den enkelte husstand har. Velfærdsniveauet afhænger af, hvordan husstanden er sammensat. F.eks. vil en enlig forsørger med tre børn, have en

helt anden husstandsøkonomi, end en husstand med to personer uden børn.

Figur 13. Fordeling af husstande, størrelse i forhold til gnmst. skattepligtig indkomst, 2007

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Derfor vil analysen i næste afsnit opdele de enkelte husstande i forhold til, hvordan de er sammensat. Dette gøres ved at indføre begrebet ækvivalensindkomst.

4.2 Ækvivalensindkomst

Hvis formålet er at påvise, hvilke husstande, der har et relativt højt velfærdsniveau, og hvilke, der kan have problemer med at forsvare et normalt velfærdsniveau, samt hvordan de enkelte bosætninger indkomstmæssigt i øvrigt klarer sig i forhold til hinanden må der indregnes, hvordan husstanden er sammensat med voksne, forsørgere og børn m.v.

F.eks. må det antages, at det kræver en større indkomst for et ægtepar med tre børn end for en enlig uden børn at opnå den samme velfærd. Samtidigt kan der være "stordriftsfordele" ved at være flere i en husstand, således den børnerige husstand ikke er nødsaget til i ovennævnte eksempel at have en fem gange så stor indtægt som den enlige for at opnå samme velfærdsniveau.

OECD har til dette formål udviklet begrebet *ækvivalensindkomst*. Ækvivalensindkomsten tager højde for størrelse og sammensætning af husstanden. Metoden fastsætter, at husstandens første voksne person vægtes 1. Eventuelle andre voksne i husstanden vægtes 0,5, og alle børn vægtes 0,3. Ækvivalensvægten beregnes herefter som en sum af de enkelte personers vægte. Endelig deles husstandens samlede indkomst herefter med den samlede vægt for husstanden.⁸

I denne del af analysen anvendes også den skattepligtige indkomst som grundlag for beregningen af husstandenes ækvivalensindkomster.

I Tabel 21 er ækvivalensindkomsten beregnet i Nordregionens husstande. Den gennemsnitlige ækvivalensindkomst for hele regionen var for den befolkning, der boede i Nordregionen pr. 1. januar 2007 på 156.823 kr. I byerne var den gennemsnitlige ækvivalensindkomst på 168.174 kr., mens den i bygderne lå væsentligt lavere, nemlig på kun 113.878 kr.

Tabel 21. Ækvivalensindkomst i husstande for bosætningstyper, Nordregionen, 2007

Bosætningstype	Antal husstande	Gennemsnitlig ækvivalensindkomst
Byer	5.259	168.174
Bygder	1.390	113.878
<i>I alt</i>	<i>6.649</i>	<i>156.823</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

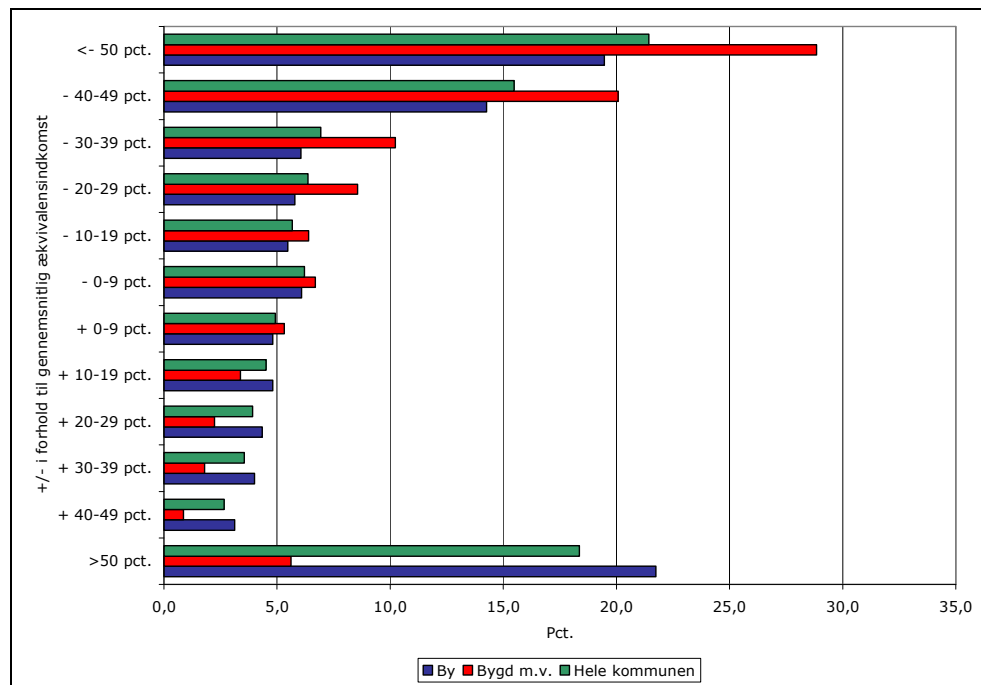
Tabellen viser, at der må være væsentlige forskelle i velfærdsniveauet og mulighed for forbrug i byerne i forhold til bygderne. Ækvivalensindkomsten i byerne er 3,5 pct. større end den gennemsnitlige ækvivalensindkomst for hele regionen, mens bygderne ligger 27,4 pct. under den gennemsnitlige ækvivalensindkomst. På trods af at det må forventes, at subsistensøkonomien er større i bygderne end i byerne, er der tale om en meget stor forskel mellem byer og bygder.

Den store forskel mellem by og bygder skal samtidigt sættes i relation til, at der er meget store forskelle i ækvivalensindkomsten mellem husstandene indbyrdes i de to bosætningstyper. Dette fremgår af Figur 14. På samme måde som tidligere er husstandenes ækvivalensindkomst sat

⁸ For en nærmere redegørelse for begrebet ækvivalensindkomst, se Grønlands Statistik, Indkomststatistik 2007, 2009:1, Metoder og begreber, side 4ff.

i forhold til regionens samlede gennemsnitlige ækvivalensindkomst pr. husstand.

Figur 14. Bosætningstyper fordelt i.f.t. gnmst. ækvivalensindkomst, Nordregionen, 2007

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Figuren viser igen meget stor spredning inden de to bosætningstyper. Byerne har en relativ stor andel af husstande med en ækvivalensindkomst på mere end 50 pct. i forhold til den gennemsnitlige ækvivalensindkomst for regionens husstande. Men byerne har også en stor andel af husstande i den anden ende af skalaen.

Hver tyvende husstand i byggerne har en ækvivalensindkomst, som er 50 pct. større end regionens gennemsnitlige ækvivalensindkomst. Men næsten hver tredje husstand i byggerne har en ækvivalensindkomst, der ligger 50 pct. under den gennemsnitlige ækvivalensindkomst for alle husstande i regionen.

Den store spredning i ækvivalensindkomsten slår også igennem på de enkelte bosætninger.

I Tabel 22 er den gennemsnitlige ækvivalensindkomst opgjort for alle bosætninger i Nordregionen for året 2007. Samtidigt er bosætningerne placeret i forhold til den samlede gennemsnitlige ækvivalensindkomst for hele kommunen.

Tabel 22. Ækvivalensindkomst for husstande, bosætninger i Nordregionen, 2007

Bosætning	Antal husstande	Gnmsnt. Ækvivalensindkomst	Indeks: Nordregionen=100,0
Kangaatsiaq by	188	149.746	95,5
Attu	86	104.976	66,9
Iginniarfik	17	94.112	60,0
Ikerasaarsuk	27	116.369	74,2
Niaqornaarsuk	98	107.665	68,7
Aasiaat by	1.298	157.551	100,5
Kitsissuarsuit	30	123.836	79,0
Akunnaaq	41	124.817	79,6
Qasigiannguut by	475	156.084	99,5
Ikamiut	21	134.022	85,5
Ilulissat by	1.754	182.304	116,2
Ilimanaq	32	114.735	73,2
Oqaatsut	18	153.130	97,6
Qeqertaq	44	125.224	79,9
Saqqaq	67	124.632	79,5
Qeqertarsuaq by	390	165.819	105,7
Kangerluk	16	105.350	67,2
Uummannaq by	500	169.030	107,8
Niaqornat	22	108.904	69,4
Qaarsut	69	134.386	85,7
Ikerasak	86	123.183	78,5
Saattut	81	123.020	78,4
Ukkusissat	60	110.175	70,3
Illorsuit (Uum)	28	126.340	80,6
Nuugaatsiaq	31	110.979	70,8
Upernavik by	413	186.119	118,7
Upernavik Kujalleq	43	98.623	62,9
Kangersuatsiaq	63	103.325	65,9
Aappilattoq (Upe)	59	120.568	76,9
Tussaaq	...	...	...
Naajaat	15	90.625	57,8
Innaarsuit	46	136.812	87,2
Tasiusaq (Upe)	65	127.602	81,4
Nutaarmiut	15	104.585	66,7
Nuussuaq	53	89.997	57,4
Kullorsuaq	94	93.055	59,3
Qaanaaq by	241	132.041	84,2
Savissivik	23	89.059	56,8
Moriusaq	7	105.151	67,1
Siorapaluk	22	91.643	58,4
Øvrige bosætninger	10	82.531	52,6
<i>Kommunen i alt</i>	<i>6.649</i>	<i>156.823</i>	<i>100,0</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Hvor indekset for Nordregionen er sat til 100, har Upernavik by den højeste gennemsnitlige ækvivalensindkomst med indeks 118,7. Den laveste gennemsnitlige ækvivalensindkomst findes i en række bygder, der

ligger helt nede på indeks 56 og 57. Forskellen i den gennemsnitlige ækvivalensindkomst mellem den rigeste og den fattigste bosætning er på hele 97.060 kr.

Forskellen mellem by og bygd i indtægtsgrundlag er ikke entydigt. Faktisk står nogle bygder bedre end de dårligst stillede byer.

4.3 Indkomstkilder

Hvor kommer indkomsterne fra til Nordregionens borgere? Det skal analysen i dette afsnit forsøge at besvare.

Befolkningens indkomster stammer fra mange forskellige kilder. Datagrundlaget til denne analyse giver ikke adgang til at medregne kapitalindkomster samt indkomster for private erhvervsdrivende, hvor indkomsterne ikke er registreret i skattesystemets årlige opgørelse på det såkaldte A11-skema.

Indkomsttyperne sættes i relation til størrelsen af den samlede skattepligtige indkomst i husstandene. Dette er ikke helt optimalt, fordi den skattepligtige indkomst som tidligere nævnt er en skatteteknisk størrelse, der omfatter den samlede a- og b-indkomster fratrukket forskellige typer fradrag. Men forholdet mellem den skattepligtige indkomst og de enkelte kilder til indkomster giver alligevel et godt indtryk af, hvordan de påvirker den enkelte husstand.

Kilderne til A- og B-indkomst vil senere blive beregnet, når disse indkomster fordeles på de erhverv og virksomheder, som udbetaler løn. I dette kapitel vil der kun blive analyseret på basis af den samlede A- og B-indkomst.

De sociale overførselsindkomster omfatter følgende indkomsttyper:⁹

- Dagpenge ved barsel m.v.
- Takstmæssig hjælp, arbejdsløshed
- Takstmæssig hjælp, sygdom og ulykke
- Udvidet behovsvurderet hjælp
- Trangsvurderet hjælp

⁹ De med * mærkede indgår iflg. gældende lovgivning ikke i beregninger af den skattepligtige indkomst.

- Engangshjælp*
- Førtidspension, grund- og reduceret beløb
- Førtidspension, børnetillæg*
- Førtidspension, personligt tillæg*
- Alderspension, grund- og reduceret beløb
- Alderspension, børnetillæg*
- Alderspension, personligt tillæg*
- Boligtilskud*

4.3.1 Indkomstkilder til en gennemsnitlig husstand i Qaasuitsup Kommunia

For året 2007 kan den samlede skattepligtige indkomst for borgere, der boede i Nordregionen pr. 1. januar 2007 beregnes til at være i alt 1,8 milliarder kroner. Dette svarer til en gennemsnitlig skattepligtig indkomst på 98.939 kroner pr. husstand i kommunen.

Langt den største indkomstkilde til at genere den skattepligtige indkomst kommer fra A- og B-indkomster fra offentlige og private arbejdspladser. I alt blev der udbetalt en lønsum på 1,7 milliarder kroner i 2007. Dette svarer til en indkomst pr. husstand på 249.537 kr.

Af den samlede lønsum udbetales 836,3 millioner kroner fra offentlige arbejdspladser i det daværende hjemmestyre og i kommunerne.

De offentlige arbejdspladser er således kilde til næsten 50,4 pct. af alle lønindtægter i Nordregionen i 2007. Resten kommer fra offentligt ejede selskaber og fra private virksomheder. De offentlige og private virksomheder betaler 822,9 millioner kroner i Nordregionen i 2007.

Udover den offentlige lønudbetaling blev der i 2007 udbetalt 266,7 millioner kroner i overførselsindkomster. Overførselsindkomsterne omfatter de typer overførsler, som er nævnt i indledningen til dette kapitel. Der eksisterer flere overførsler, men deres vægt er ubetydelige i denne sammenhæng.

De offentlige betalinger omfatter således i alt ca. 1,1 milliard kroner i 2007. Dette svarer til 61,1 pct. af den samlede skattepligtige indkomst i

Nordregionen samme år. Heri er ikke medregnet lønindtægter fra beskæftigelsen i offentligt ejede forsyningsselskaber.

Den konkrete udmøntning af lønudbetalinger fra Nordregionen analyseres detaljeret i et senere kapitel i rapporten.

Det offentlige er således den altdominerende indkomstkilde for befolkningen i Nordregionen. De sociale overførselsindkomster svarer alene til udbetaling af 40.113 kroner fra det offentlige til hver enkelt husstand i Nordregionen i 2007.

I Tabel 23 er overførselsindkomsterne fordelt på type, og det er beregnet, hvilken andel hver enkelt overførselsindkomsttype omfatter af de samlede udbetalinger i Nordregionen i 2007. Endelig er opgjort, hvor stor udbetalingen af den enkelte type overførselsindkomst er i gennemsnit pr. husstand i regionen.

Tabel 23. Overførselsindkomster, Nordregionen, beløb og gnmsnt. pr. husstand, 2007

Type	Beløb	Andel	Gnmsnt.
	Kr.	Pct.	Kr.
Dagpenge ved barsel m.v.	9.290.226	3,5	1.397
Takstmæssig hjælp, arbejdsløshed	10.183.194	3,8	1.532
Takstmæssig hjælp, sygdom & ulykke	3.778.387	1,4	568
Udvidet behovsvurderet hjælp	13.273.706	5,0	1.996
Trangsvurderet hjælp	10.537.584	4,0	1.585
Engangshjælp	2.300.506	0,9	346
Førtidspension, grund- & reduc. beløb	67.133.937	25,2	10.097
Førtidspension, børnetillæg	3.452.153	1,3	519
Førtidspension, personligt tillæg	3.355.968	1,3	505
Alderspension, grund- og reduc. beløb	111.189.882	41,7	16.723
Alderspension, børnetillæg	56.092	0,0	8
Alderspension, personligt tillæg	4.730.464	1,8	711
Boligsikring	27.426.865	10,3	4.125
I alt	266.708.964	100,0	40.113

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

De mest dominerende poster i de offentlige overførsler er alderspension og førtidspension, men også boligsikring omfatter mere end ti procent af de samlede overførselsindkomster.

4.3.2 Hvordan rammer overførselsindkomsterne geografisk?

Er der forskel i, hvordan overførsler fordeles på bosætningstype og på de enkelte bosætninger? Dette spørgsmål besvares i dette afsnit.

Byerne omfatter 74,2 pct. af indbyggerne og 79,1 pct. af husstandene i Nordregionen i 2007. Byerne modtager samlet set 76,8 pct. af de samlede sociale overførselsindkomster.

Bygderne omfatter tilsvarende 25,8 pct. af indbyggerne og 20,9 pct. af husstandene. Bygderne modtager 23,2 pct. af de samlede sociale overførselsindkomster.

Beregningerne viser, at det ikke entydigt kan siges, at den ene bosætningstype får mere end den anden. Måles overførselsindkomster pr. indbygger, får bygderne mindre end antal indbyggere tilsiger, men modsat, hvis overførselsindkomsterne opgøres pr. husstande.

I Tabel 24 er angivet, hvorvidt den enkelte type overførselsindkomst er tildelt en bosætningstype henholdsvis lig med eller under bosætningstypen (grøn), op til 2 pct. over (gul) og mere end 2 pct. over (rød) målt i forhold til bosætningstypens befolkningsandel.

Tabel 24. Fordeling af type social ydelse på bosætning, Nordregionen, 2007

Type social ydelse	Byer	Bygder
Dagpenge ved barsel m.v.	●	●
Takstmæssig hjælp, arbejdsløshed	●	●
Takstmæssig hjælp, sygdom og ulykke	●	●
Udvidet behovsvurderet hjælp	●	●
Trangsvurderet hjælp	●	●
Engangshjælp	●	●
Førtidspension, grund- & reduc. beløb	●	●
Førtidspension, børnetillæg	●	●
Førtidspension, personligt tillæg	●	●
Alderspension, grund- & reduc. beløb	●	●
Alderspension, børnetillæg	●	●
Alderspension, personligt tillæg	●	●
Boligsikring	●	●
<i>Alle sociale overførselsindkomster</i>	●	●

Note: Farven rød indikerer en overrepræsentation i tildeling af en type social ydelse med mere end 2 pct. i forhold til hele kommunen. Grøn indikerer underrepræsentation med mere end 2 pct., mens gul indikerer intervallet mellem grønt og rødt.

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Der er en tydelig tendens til, at der sker en større tilførsel til byerne end til bygderne samlet set og for de enkelte overførselsindkomststyper. Byerne går i grønt for fire typer, mens bygderne får grøn farve for ni ud af tretten overførselsindkomststyper.

Tabel 25. Overførselsindkomster til bosætninger, 2007

Bosætning	Ind- byggere	Hus- stande	Alle sociale ydelser	Ind- byggere	Hus- stande	Alle sociale ydelser
	Antal		Mio.kr	Pct.		
Kangaatsiaq by	669	188	9.143.963	3,7	2,8	3,4
Attu	264	86	5.672.830	1,4	1,3	2,1
Iginniarfik	88	17	906.051	0,5	0,3	0,3
Ikerasaarsuk	105	27	1.108.214	0,6	0,4	0,4
Niaqornaarsuk	337	98	5.620.697	1,8	1,5	2,1
Aasiaat by	2.977	1.298	54.246.146	16,3	19,5	20,3
Kitsissuarsuit	100	30	1.193.826	0,5	0,5	0,4
Akunnaaq	112	41	2.166.465	0,6	0,6	0,8
Qasigiannnguit by	1.220	475	20.717.199	6,7	7,1	7,8
Ikamiut	71	21	1.098.367	0,4	0,3	0,4
Ilulissat by	4.512	1.754	64.369.348	24,7	26,4	24,1
Ilimanaq	86	32	2.111.814	0,5	0,5	0,8
Oqaatsut	50	18	704.490	0,3	0,3	0,3
Qeqertaq	158	44	1.400.035	0,9	0,7	0,5
Saqqaq	190	67	2.796.069	1,0	1,0	1,0
Qeqertarsuaq by	1.013	390	17.143.732	5,6	5,9	6,4
Kangerluk	42	16	276.194	0,2	0,2	0,1
Uummannaq by	1.328	500	15.279.160	7,3	7,5	5,7
Niaqornat	68	22	809.810	0,4	0,3	0,3
Qaarsut	197	69	2.602.114	1,1	1,0	1,0
Ikerasak	262	86	2.998.222	1,4	1,3	1,1
Saattut	237	81	2.820.774	1,3	1,2	1,1
Ukkusissat	171	60	2.060.618	0,9	0,9	0,8
Illorsuit (Uum)	97	28	885.926	0,5	0,4	0,3
Nuugaatsiaq	90	31	1.243.500	0,5	0,5	0,5
Upernavik by	1.158	413	14.035.406	6,3	6,2	5,3
Upernavik Kujalleq	207	43	2.573.480	1,1	0,6	1,0
Kangersuatsiaq	224	63	3.013.963	1,2	0,9	1,1
Aappilattoq (Upe)	201	59	2.602.073	1,1	0,9	1,0
Tusaaq	...	...	...	...	...	...
Naajaat	63	15	1.238.707	0,3	0,2	0,5
Innaarsuit	155	46	1.257.781	0,8	0,7	0,5
Tasiusaq (Upe)	244	65	1.911.565	1,3	1,0	0,7
Nutaarmiut	51	15	626.266	0,3	0,2	0,2
Nuussuaq	219	53	3.002.297	1,2	0,8	1,1
Kullorsuaq	422	94	4.204.037	2,3	1,4	1,6
Qaanaaq by	652	241	9.837.821	3,6	3,6	3,7
Savissivik	80	23	979.407	0,4	0,3	0,4
Moriusaq	13	7	333.227	0,1	0,1	0,1
Siorapaluk	80	22	1.282.068	0,4	0,3	0,5
Øvrige bosætninger	29	10	421.003	0,2	0,2	0,2
Hele kommunen	18.243	6.649	266.708.964	100,0	100,0	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabel 25 omfatter en opgørelse over den samlede tildeling af sociale overførselsindkomster til de enkelte husstande. Også her er tildelingen sat i relation til antal indbyggere og antal husstande.

For byerne gælder, at Kangaatsiaq, Ilulissat og Uummannaq får en mindre andel af de sociale overførselsindkomster end indbyggerantallet tilsiger. De fem andre byer får mere end deres indbyggerantal tilsiger af de samlede sociale overførselsindkomster.

For bygderne er der også forskelle. Syv bygder får mere end befolkningstallet gennemsnitligt skulle give, mens de øvrige bygder får mindre.

4.3.3 Hvordan rammer overførselsindkomsterne husstande og husstandstyper?

Der er flere grunde til at give sociale overførselsindkomster. Nogle overførselsindkomster er fastsat ud fra rent demografiske forhold. Barselsorlov og alderspension er af denne type. De øvrige har normalt til formål at sikre, at den enkelte person eller den enkelte husstand kan opretholde et minimum af velfærd.

I Tabel 26 gives et overblik over, hvor mange husstande, der modtager en given type overførselsindkomst. I Tabel 27 er andelen af husstande i den enkelte bosætning beregnet i forhold til, at husstandene modtager den specifikke type husstand. Tabellerne omfatter også uddannelsesstøtte (j).

29,4 pct. af alle husstande i Nordregionen modtager ingen form for overførselsindkomster. For de enkelte bosætninger gælder, at der er stor forskel i dette tal for hver enkelt by eller bygd. I de sydligste bygder er der kun få husstande, der ikke modtager overførselsindkomster, mens tendensen i de nordligt beliggende bosætninger er lige modsat.

Overførselsindkomsterne rammer også byerne forskelligt. F.eks. er der 31,2 pct. af husstandene i Ilulissat, der ikke modtager overførselsindkomster, mens den tilsvarende andel for den næststørste by Aasiaat kun er 22,2 pct.

Tabel 26. Overførselsindkomster udbetalt til antal husstande, Nordregionen, 2007

Bosætning	Antal husstande	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Kangaatsiaq by	188	20	53	43	50	82	12	25	24	58	14	37
Attu	86	5	16	3	28	36	5	29	22	18	7	8
Iginniarfik	17	2	3	1	11	8	-	5	2	7	1	1
Ikerasaarsuk	27	1	6	5	5	7	-	8	3	4	2	6
Niaqornaarsuk	98	4	21	9	52	52	3	21	23	14	6	16
Aasiaat by	1.298	36	131	58	339	172	66	187	227	553	158	359
Kitsissuarsuit	30	-	1	4	-	-	1	2	10	2	2	14
Akunnaaq	41	1	5	3	11	11	5	8	12	15	-	12
Qasigiannguik by	475	21	88	39	13	142	13	47	108	191	31	111
Ikamiut	21	4	7	4	2	13	1	3	6	4	1	3
Ilulissat by	1.754	74	256	234	329	303	67	245	308	621	168	548
Ilimanaq	32	2	6	1	9	9	1	4	15	5	2	8
Oqaatsut	18	-	-	2	4	1	-	1	6	-	2	4
Qeqertaq	44	1	4	4	6	15	-	7	8	6	5	10
Saqqaq	67	3	10	13	13	20	3	16	15	8	5	23
Qeqertarsuaq by	390	17	36	26	4	13	19	74	96	117	33	124
Kangerluk	16	-	-	-	3	2	-	3	2	4	-	5
Uummanaq by	500	35	69	62	78	95	48	66	102	5	35	175
Niaqornat	22	1	-	1	4	3	1	2	5	-	2	9
Qaarsut	69	1	7	4	14	19	5	7	19	1	3	23
Ikerasak	86	5	19	12	26	26	6	6	20	-	1	22
Saattut	81	5	23	16	31	27	5	9	14	1	1	22
Ukkusissat	60	4	10	-	23	8	5	10	12	2	2	17
Illorsuit (Uum)	28	1	2	4	7	9	2	3	4	-	-	11
Nuugaatsiaq	31	1	1	-	3	10	1	7	5	-	-	10
Upernavik by	413	25	31	37	76	61	41	63	78	59	26	151
Upernavik Kujalleq	43	4	2	3	22	8	7	11	8	1	6	8
Kangersuatsiaq	63	4	1	1	18	12	7	8	15	5	2	18
Aappilattoq (Upe)	59	2	4	2	12	7	8	18	12	3	1	22
Tussaaq	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Naajaat	15	-	-	1	3	-	-	6	6	1	-	4
Innaarsuit	46	8	2	4	4	2	4	3	9	2	-	21
Tasiusaq (Upe)	65	6	16	3	12	2	4	6	9	3	2	27
Nutaarmiut	15	-	1	1	4	1	1	1	4	1	-	7
Nuussuaq	53	5	4	1	18	11	9	16	10	7	-	11
Kullorsuaq	94	9	9	8	54	39	21	19	10	7	3	18
Qaanaaq by	241	14	21	39	4	69	20	42	46	88	3	67
Savissivik	23	1	1	4	-	12	3	5	2	10	-	7
Moriusaq	7	-	-	-	-	1	-	-	3	3	-	2
Siorapaluk	22	2	1	4	-	3	3	8	3	10	1	7
Øvrige bosætninger	10	1	1	1	-	2	1	1	3	-	-	4
Hele kommunen	6.649	325	868	657	1.293	1.313	398	1.002	1.286	1.836	525	1.952

Note: Overførselsindkomst type:

A: Dagpenge ved barsel m.v.	E: Trangsvurderet hjælp	I: Boligsikring
B: Takstmæssig hjælp, arbejdsløshed	F: Engangshjælp	J: Uddannelsesstøtte
C: Takstmæssig hjælp, sygdom og ulykke	G: Førtidspension, incl. tillæg	K: Husstande, ej modtaget overførselsindk.
D: Udvidet behovsvurderet hjælp	H: Alderspension, incl. tillæg	

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabel 27. Overførselsindkomster udbetalt til antal husstande, Nordregionen, 2007, pct.andele

Bosætning	Antal husstande	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Pct. af alle husstande i bosætning												
Kangaatsiaq by	100,0	10,6	28,2	22,9	26,6	43,6	6,4	13,3	12,8	30,9	7,4	19,7
Attu	100,0	5,8	18,6	3,5	32,6	41,9	5,8	33,7	25,6	20,9	8,1	9,3
Iginniarfik	100,0	11,8	17,6	5,9	64,7	47,1	-	29,4	11,8	41,2	5,9	5,9
Ikerasaarsuk (Kan)	100,0	3,7	22,2	18,5	18,5	25,9	-	29,6	11,1	14,8	7,4	22,2
Niaqornaarsuk (Kan)	100,0	4,1	21,4	9,2	53,1	53,1	3,1	21,4	23,5	14,3	6,1	16,3
Aasiaat by	100,0	2,8	10,1	4,5	26,1	13,3	5,1	14,4	17,5	42,6	12,2	27,7
Kitsissuarsuit	100,0	-	3,3	13,3	-	-	3,3	6,7	33,3	6,7	6,7	46,7
Akunnaaq	100,0	2,4	12,2	7,3	26,8	26,8	12,2	19,5	29,3	36,6	-	29,3
Qasigianniguit by	100,0	4,4	18,5	8,2	2,7	29,9	2,7	9,9	22,7	40,2	6,5	23,4
Ikamiut	100,0	19,0	33,3	19,0	9,5	61,9	4,8	14,3	28,6	19,0	4,8	14,3
Ilulissat by	100,0	4,2	14,6	13,3	18,8	17,3	3,8	14,0	17,6	35,4	9,6	31,2
Ilimanaq	100,0	6,3	18,8	3,1	28,1	28,1	3,1	12,5	46,9	15,6	6,3	25,0
Oqaatsut	100,0	-	-	11,1	22,2	5,6	-	5,6	33,3	-	11,1	22,2
Qeqertaq	100,0	2,3	9,1	9,1	13,6	34,1	-	15,9	18,2	13,6	11,4	22,7
Saqqaq	100,0	4,5	14,9	19,4	19,4	29,9	4,5	23,9	22,4	11,9	7,5	34,3
Qeqertarsuaq by	100,0	4,4	9,2	6,7	1,0	3,3	4,9	19,0	24,6	30,0	8,5	31,8
Kangerluk	100,0	-	-	-	18,8	12,5	-	18,8	12,5	25,0	-	31,3
Ummannaq by	100,0	7,0	13,8	12,4	15,6	19,0	9,6	13,2	20,4	1,0	7,0	35,0
Niaqornat	100,0	4,5	-	4,5	18,2	13,6	4,5	9,1	22,7	-	9,1	40,9
Qaarsut	100,0	1,4	10,1	5,8	20,3	27,5	7,2	10,1	27,5	1,4	4,3	33,3
Ikerasak	100,0	5,8	22,1	14,0	30,2	30,2	7,0	7,0	23,3	-	1,2	25,6
Saattut	100,0	6,2	28,4	19,8	38,3	33,3	6,2	11,1	17,3	1,2	1,2	27,2
Ukkusissat	100,0	6,7	16,7	-	38,3	13,3	8,3	16,7	20,0	3,3	3,3	28,3
Illorsuit (Uum)	100,0	3,6	7,1	14,3	25,0	32,1	7,1	10,7	14,3	-	-	39,3
Nuugaatsiaq	100,0	3,2	3,2	-	9,7	32,3	3,2	22,6	16,1	-	-	32,3
Upernavik by	100,0	6,1	7,5	9,0	18,4	14,8	9,9	15,3	18,9	14,3	6,3	36,6
Upernavik Kujalleq	100,0	9,3	4,7	7,0	51,2	18,6	16,3	25,6	18,6	2,3	14,0	18,6
Kangersuatsiaq	100,0	6,3	1,6	1,6	28,6	19,0	11,1	12,7	23,8	7,9	3,2	28,6
Aappilattoq (Upe)	100,0	3,4	6,8	3,4	20,3	11,9	13,6	30,5	20,3	5,1	1,7	37,3
Tusaaq	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Naajaat	100,0	-	-	6,7	20,0	-	-	40,0	40,0	6,7	-	26,7
Innaarsuit	100,0	17,4	4,3	8,7	8,7	4,3	8,7	6,5	19,6	4,3	-	45,7
Tasiusaq (Upe)	100,0	9,2	24,6	4,6	18,5	3,1	6,2	9,2	13,8	4,6	3,1	41,5
Nutaarmiut	100,0	-	6,7	6,7	26,7	6,7	6,7	6,7	26,7	6,7	-	46,7
Nuussuaq	100,0	9,4	7,5	1,9	34,0	20,8	17,0	30,2	18,9	13,2	-	20,8
Kullorsuaq	100,0	9,6	9,6	8,5	57,4	41,5	22,3	20,2	10,6	7,4	3,2	19,1
Qaanaaq by	100,0	5,8	8,7	16,2	1,7	28,6	8,3	17,4	19,1	36,5	1,2	27,8
Savissivik	100,0	4,3	4,3	17,4	-	52,2	13,0	21,7	8,7	43,5	-	30,4
Moriusaq	100,0	-	-	-	-	14,3	-	-	42,9	42,9	-	28,6
Siorapaluk	100,0	9,1	4,5	18,2	-	13,6	13,6	36,4	13,6	45,5	4,5	31,8
Øvrige bosætninger	100,0	10,0	10,0	10,0	-	20,0	10,0	10,0	30,0	-	-	40,0
<i>Hele kommunen</i>	<i>100,0</i>	<i>4,9</i>	<i>13,1</i>	<i>9,9</i>	<i>19,4</i>	<i>19,7</i>	<i>6,0</i>	<i>15,1</i>	<i>19,3</i>	<i>27,6</i>	<i>7,9</i>	<i>29,4</i>

Note: Overførselsindkomst type:

A: Dagpenge ved barsel m.v.	E: Trangsuderet hjælp	I: Boligsikring
B: Takstmæssig hjælp, arbejdsløshed	F: Engangshjælp	J: Uddannelsesstøtte
C: Takstmæssig hjælp, sygdom og ulykke	G: Førtidspension, incl. tillæg	K: Husstande, ej modtaget overførselsindk.
D: Udvidet behovsvurderet hjælp	H: Alderspension, incl. tillæg	

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

De relativt store udsving for de enkelte bosætninger og for de enkelte sociale overførselsindkomst-typer viser, at det er et særdeles komplekst billede, der tegner sig, når de 266,7 millioner kroner overførselsindkomster fordeles over Nordregionen.

4.3.4 Sammenhæng mellem modtagelse af overførselsindkomst og husstandsindkomst

I Tabel 28 er Nordregionens husstande opdelt i ti lige store grupper - deciler - i forhold til, hvor stor en ækvivalensindkomst husstanden har. 1. decil er således den tiendedel af alle husstandene, der har den mindste indkomst, mens 10. decil tilsvarende er den rigeste tiendedel.

Tabel 28. Overførselsindkomster fordelt på deciler af husstandenes ækvivalensindkomst, 2007

Decil	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Antal husstande											
1.	32	44	24	248	242	79	69	138	198	58	106
2.	45	97	51	270	277	74	136	103	247	54	102
3.	26	67	59	139	138	34	278	202	296	43	51
4.	27	70	38	99	94	29	111	385	275	31	56
5.	57	120	84	186	168	48	126	130	232	68	125
6.	31	139	102	124	143	48	100	123	204	65	147
7.	32	123	102	96	104	36	81	94	174	46	189
8.	41	114	100	78	96	26	45	63	124	59	263
9.	21	77	75	38	40	19	41	38	64	47	383
10.	13	17	22	15	11	5	15	10	22	54	530
<i>I alt</i>	325	868	657	1.293	1.313	398	1.002	1.286	1.836	525	1.952
Pct. af alle husstande i decil											
1.	4,8	6,6	3,6	37,3	36,4	11,9	10,4	20,8	29,8	8,7	15,9
2.	6,8	14,6	7,7	40,6	41,7	11,1	20,5	15,5	37,1	8,1	15,3
3.	3,9	10,1	8,9	20,9	20,8	5,1	41,8	30,4	44,5	6,5	7,7
4.	4,1	10,5	5,7	14,9	14,1	4,4	16,7	57,9	41,4	4,7	8,4
5.	8,6	18,1	12,7	28,0	25,3	7,2	19,0	19,6	34,9	10,2	18,8
6.	4,7	20,9	15,3	18,6	21,5	7,2	15,0	18,5	30,7	9,8	22,1
7.	4,8	18,5	15,3	14,4	15,6	5,4	12,2	14,1	26,2	6,9	28,4
8.	6,2	17,1	15,0	11,7	14,4	3,9	6,8	9,5	18,6	8,9	39,5
9.	3,2	11,6	11,3	5,7	6,0	2,9	6,2	5,7	9,6	7,1	57,6
10.	2,0	2,6	3,3	2,3	1,7	0,8	2,3	1,5	3,3	8,1	79,7
<i>I alt</i>	4,9	13,1	9,9	19,4	19,7	6,0	15,1	19,3	27,6	7,9	29,4

Note: Overførselsindkomst type:

A: Dagpenge ved barsel m.v.	E: Trangsvurderet hjælp	I: Boligsikring
B: Takstmæssig hjælp, arbejdsløshed	F: Engangshjælp	J: Uddannelsesstøtte
C: Takstmæssig hjælp, sygdom og ulykke	G: Førtidspension, incl. tillæg	K: Husstande, ej modtaget overførselsindk.
D: Udvidet behovsvurderet hjælp	H: Alderspension, incl. tillæg	

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Det grundlæggende princip for tildeling af overførselsindkomster vil normalt være, at der gives til de svagest stillede grupper i samfundet. Men som det fremgår af ovenstående tabel, får hver femte af den rigeste del af husstandene (10. decil) overførselsindkomster. Modsat

modtager næsten hver sjette af de dårligst stillede husstande ingen overførselsindkomster.

Afgørende for vurderingen af opgørelserne af fordeling af overførselsindkomster i ovenstående tabel skal nødvendigvis have med i betragtningen, at en relativ stor del af indtægterne i mange husstande netop er overførselsindkomsterne selv, og de fleste overførselsindkomster indgår i den skattepligtige indkomst og dermed i begrebet ækvivalensindkomst. Samtidigt skal med i vurderingen, at visse husstande har indtægter, der ikke indgår i den skattepligtige indkomst.

5 Behov for udviklingen af erhvervslivet

En af de vigtigste forudsætninger for udvikling af en selvstående økonomi i Qaasuitsup Kommunia er en forøgelse af de samlede erhvervsaktiviteter i kommunen.

Skal der udvikles en selvstående økonomi, bør den bygge på bl.a. følgende fundament inden for det erhvervsmæssige område:

- Udvikling af et selvcentreret erhvervsliv, dvs. forbedring af erhvervsstrukturen, således at der udvikles følgeerhverv til basiserhverv som fiskeri, fiskeindustri og råstofvirksomhed, og at der på denne baggrund sker en større værditilvækst i lokalområdet i stedet for at denne sker i udlandet.
- Begrænsning af de kommunale omkostninger, herunder en betydelig reduktion i den offentlige sektor samt outsourcing af opgaver til lokale virksomheder.
- Et betydeligt indkomstløft i befolkning. Et indkomstløft, der beror på en opkvalificering af arbejdsstyrken, således at produktiviteten i det lokale erhvervsliv, og dermed den tjente krone pr. time, forøges betydeligt.
- En bedre udnyttelse af den lokale befolkning i arbejdsdygtig alder, herunder reduktion af ledighed, reduktion og revalidering af personer på overførselsindkomster i øvrigt, via målrettet opkvalificering. Dette skal ske i tæt samarbejde med det lokale erhvervsliv.
- En generel nedsættelse af erhvervslivets omkostningsniveau.

Der er altså tale om meget store udfordringer for kommunen i de kommende år i planlægningen som helhed og ikke mindst på det erhvervspolitiske område.

Men det er ikke en umulig opgave. Der er flere handlingsmuligheder, der i løbet af relativt kort tid kan være med til at forøge volumet i det lokale

erhvervsliv og dermed sikre betydelige skridt på vej mod en selv bærende økonomi.

En handlingsmulighed vedrørende nye følgeerhverv omfatter en kortlægning af potentialet for nye virksomheder eller en udvidelse af eksisterende virksomheder som følgeerhverv til de eksisterende og fremtidige basiserhverv inden for fiskeri og råstofområdet.

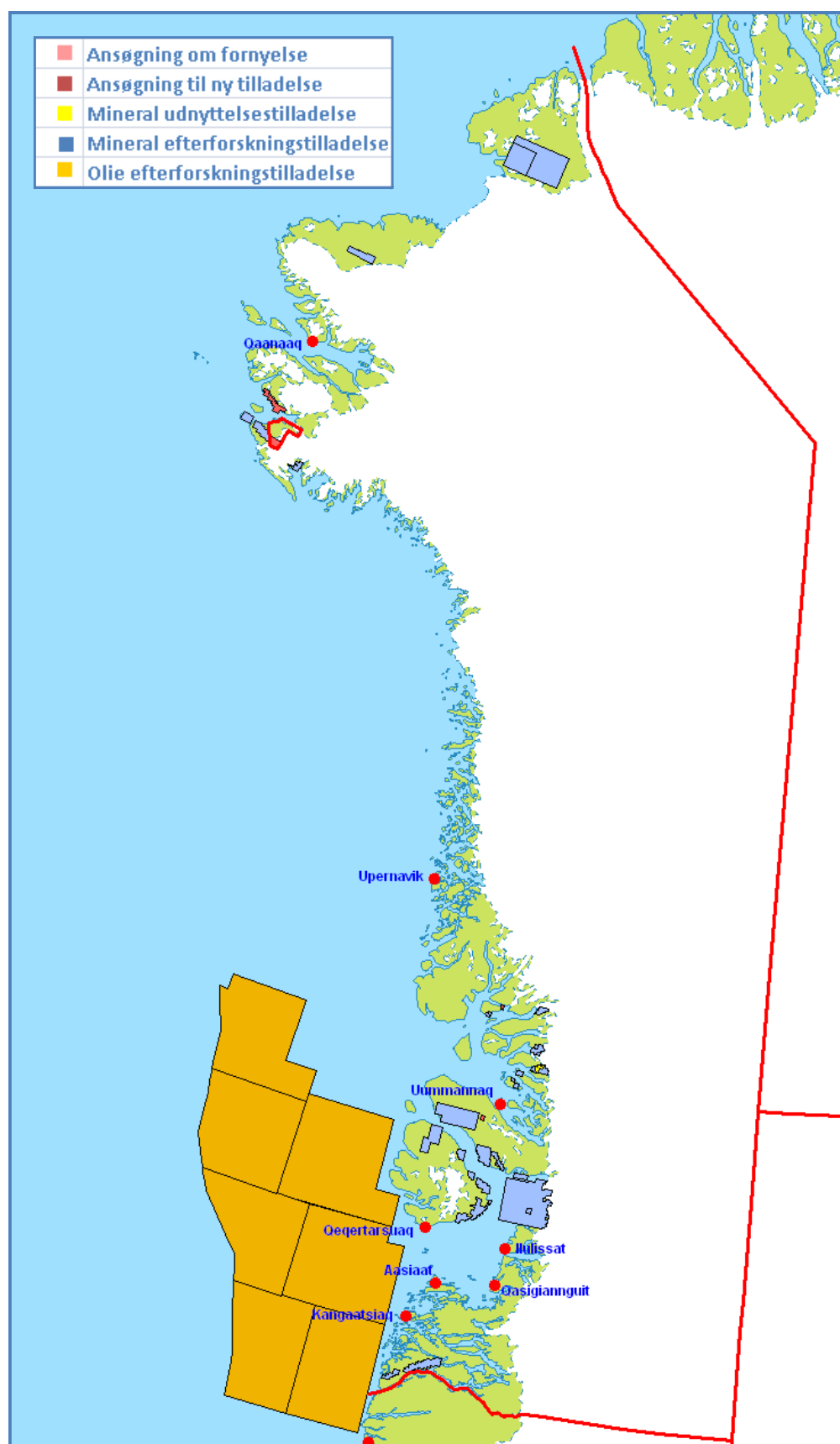
Den kommunale sektor kan begrænses ved at outsource opgaver fra sektoren. Dette giver to fordele: For det første begrænses de direkte lønomkostninger i kommunen. For det andet vil kommunen i sin planlægning mere fleksibelt kunne "skrue op og ned for vandet" ved at genforhandle servicekontraktens indhold og størrelse.

En sådan outsourcing vil også betyde, at det samlede volumen af efterspørgsel i lokalområdet efter bestemte serviceydelser vil blive forøget i en sådan grad, at der naturligt vil være plads til små og mellemstore virksomheder, der samtidigt kan udnytte tilsvarende opgaver som følgeerhverv for det private erhvervsliv og de offentligt ejede selskaber.

Ved at udnytte den af Landstinget igangsatte uddannelsesreform fuldt ud, vil kommunen i løbet af relativ kort tid kunne få arbejdsstyrken opkvalificeret betydeligt. Dette giver flere positive bidrag til den kommunale økonomi: For det første kan lokal arbejdskraft i større omfang end hidtil besætte jobs, som hidtil har været besat af udefrakommende arbejdskraft. For det andet kan omkostninger til ledighed og andre overførselsindkomster blive begrænset betydeligt. Dette kræver, at der udarbejdes planer for prioritering af uddannelsesindsatsen, således at det eksisterende mismatch på arbejdsmarkedet sænkes. Kommunen bør spille en lang mere central rolle i udmøntning af uddannelsesmidler fra Landskassen, end det sker i dag.

Der skal også sættes fokus på nye væksterhverv. Her er specielt råstofområdet interessant. Aktiviteterne er allerede forøget voldsomt de seneste år. Den internationale olie- og mineindustri investerer millioner af kroner i lokalområdet, og det er et spørgsmål om tid, hvornår nogle af disse investeringer bliver realiseret i udnyttelse af råstoffer.

Kort 6. Råstoflicenser i Qaasuitsup Kommunia, november 2009

Det lokale erhvervsliv og kommunen har et betydeligt ansvar i at sikre, at lokale virksomheder og lokal arbejdskraft udnytter råstoflovens præferencestilling til grønlandsk arbejdskraft og grønlandske virksomheder. Kommunen bør etablere en kompetenceklynge af relevante interesser inden for dette område, således at den fælles kompetence for at deltage i dette relativt store erhvervsprojekter bliver så stor som muligt. Det er også vigtigt fra lokal side at stille krav til de udenlandske selskaber og de grønlandske myndigheder i forbindelse med udformning og realisering af de såkaldte social impact assessments, der gennemføres i forbindelse med aktiviteterne. Endelig bør kommunen og det lokale erhvervsliv i fællesskab sikre sig den bedst mulige kendskab til, hvorvidt der er potentiale for small scale mining i det enorme geografiske område, som kommunen omfatter.

Som det sidste eksempel, der skal nævnes her på muligheder for nu og her handling, bør der gennemføres en grundig analyse af det lokale erhvervslivs samlede omkostningsstruktur. I den udstrækning at de eksisterende serviceaftaler med de offentligt ejede selskaber på sigt overgår til de nye storkommuner, bør det vurderes, om regionens logistiske forhold er tidssvarende, eller om der via omorganisering og en fortsat nytænkning kan ske forbedringer i logistikken, samtidigt med at omkostningerne for lokalsamfundet reduceres.

Ovenstående er nogle forhold, som Qaasuitsup Kommunia bør overveje at udarbejde handlingsplaner for. Men for at kunne gennemføre denne proces og kunne udarbejde hensigtsmæssige handlingsplaner, skal der være et solidt vidensgrundlag. Det er dette, bl.a. denne rapport skal bringe med, og i dette kapitel gennemføres en detaljeret analyse af det lokale erhvervsliv.

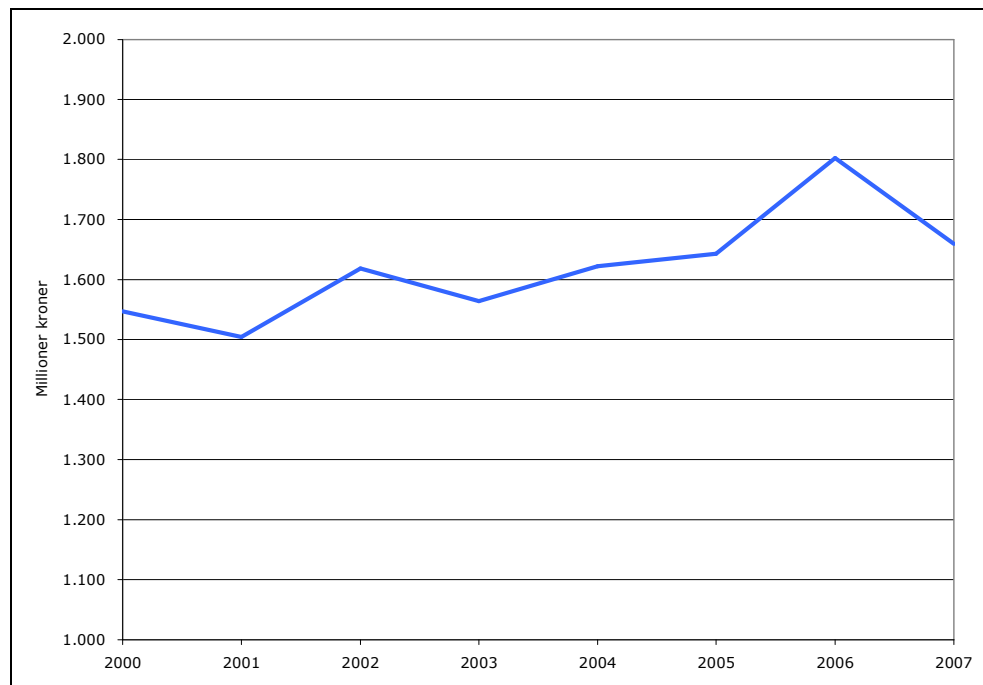
5.1 Udviklingen i hovedbrancher

Erhvervslivet i Nordregionen er under fortsat udvikling. Nogle brancher og virksomheder skaber vækst, mens andre oplever stagnation eller nedgang i aktiviteterne. De forandringer, som vi ser i disse år, har altid været der til at omforme vores virksomheder, og dermed befolkningens beskæftigelses- og indkomstmuligheder.

I Figur 15 er udviklingen i lønudbetalingen beregnet for perioden år 2000 til år 2007 for Nordregionen. Tallene er baseret på den

lønudbetaling, som den lokale befolkning, bosiddende pr. 1. januar i året i Nordregionen, har modtaget.

Figur 15. Udviklingen i udbetaling af løn, Nordregionen, 200-2007

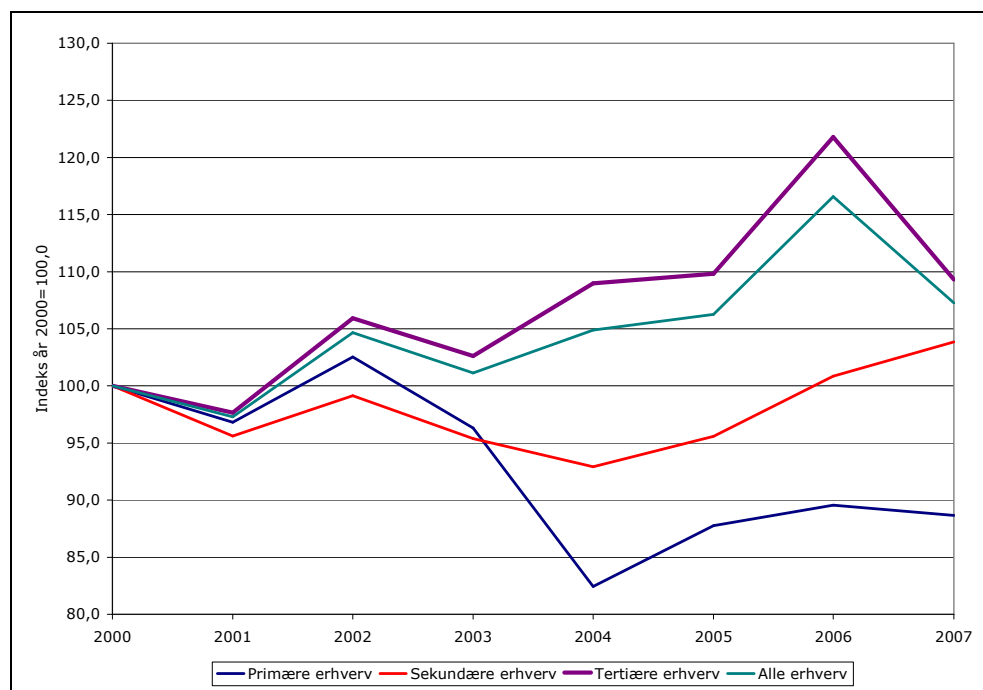
Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Den generelle pris- og lønudvikling sikrer en årlig vækst i udbetalingerne af løn i regionen. Der har således været tale om en stigning i hele perioden, men med et fald i løbet af 2006. I år 2000 blev der udbetalt en samlet lønsum 1,6 milliarder kroner. Denne lønsum var i 2007 steget til 1,7 milliarder kroner, hvilket er en vækst på 7,3 pct. i løbet af syv år. Der er altså tale om en meget svag årlig vækst.

Denne udvikling er skabt på basis af den samlede erhvervsstruktur, men udviklingen i de enkelte erhverv er vidt forskellige. I Figur 16 er lønudbetalingerne analyseret for samme periode for tre hovederhverv med udgangspunkt i året 2000. Grafen viser, at der har været en relativ stor vækst i de tertiære erhverv (handel og service samt den offentlige sektor). Der var stagnation i de sekundære erhverv (primært fiskeindustri og bygge- og anlægsvirksomhed) frem til 2004, hvorefter disse erhverv også udviser vækst. De primære erhverv, der i denne periode primært omfatter fiskeri og fangst, oplever et stort fald frem til 2004 og en mindre vækst i årene herefter, hvilket ikke imødegår det fald, der har

været siden år 2000. I beregningerne er fiskere og fangeres indtægter ikke medregnet, der er udelukkende tale om lønudbetalinger.

Figur 16. Udbetaling af lønsum, tre hovederhverv, 2000-2007

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Selv om der er tale om aggregerede tal på kun tre hovederhverv, viser figuren, at der er tale om en relativ stor omfordeling af løn og arbejdspladser i erhvervsstrukturen i disse år. Jobs går tabt og nye jobs opstår - nye jobs, der kræver nye kvalifikationer hos den lokale arbejdskraft.

Hvis vi nedbryder dette aggregerede billede endnu mere i en række brancher, bliver forandringerne endnu mere tydelige. I Tabel 29 er der for hver enkelt branche beregnet udbetalt lønsum for året 2000 og året 2007, og den samlede vækst er beregnet for hver enkelt branche.

I 2007 var der fire brancher, der havde en lønsums-udbetaling på over 100 millioner kroner. Det var Bygge- og anlægsvirksomhed, Engroshandel, Detailhandel og Offentlig administration. Langt den største branche var den Offentlige administration med en lønudbetaling på 834,1 millioner kroner.

Samlet set har der været en vækst på 7,3 pct. fra 2000 til 2007. I de større brancher har der specielt været høj vækst inden for Detailhandel. Her steg lønsummen fra 62,2 millioner kroner i år 2000 til 148,4 millioner kroner i 2007. Den offentlige sektor steg i perioden med 9,3 pct.

Tabel 29. Udbetaling af lønsum i brancher, år 2000 og 2007 samt vækstpct.

Branche	År 2000	År 2007	Vækst
	Mio.kr.	Mio.kr.	Pct.
Landbrug, jagt mv.	0,1	0,0	-54,2
Udenskærs fiskeri	39,7	30,1	-24,2
Indenskærs fiskeri	28,1	29,2	4,1
Fiskeri i øvrigt	27,0	23,5	-13,1
Råstofudvinding	0,2	1,5	499,4
Føde-, drikke- og tobakvareindustri	56,6	43,2	-23,6
Tekstil- og læderindustri	0,1	1,1	794,0
Træ-, papir- og grafisk industri	0,6	0,1	-81,5
Kemisk industri og plastindustri	-	-	-
Anden industri	8,3	8,3	1,0
Energi- og vandforsyning	46,5	40,4	-13,1
Bygge og anlæg	126,8	154,9	22,1
Autohandel, service og tankstationer	9,9	15,9	60,6
Engroshandel undtagen med biler	175,7	113,7	-35,3
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	62,2	148,4	138,5
Hoteller og restauranter	35,3	35,6	1,0
Landtransport	13,5	12,4	-7,9
Skibsfart	22,9	28,0	22,4
Lufttransport	22,9	19,5	-14,6
Hjælpevirks. ifm. transport	19,8	35,6	79,6
Post og tele	21,2	32,5	52,9
Finansiering og forsikring	2,4	3,7	57,9
Udlejning og ejendomsformidling	20,5	18,8	-8,4
Forretningsservice	25,6	12,3	-51,9
Offentlig administration	763,3	834,1	9,3
Undervisning	0,0	0,2	1.104,6
Sociale institutioner	1,6	2,0	26,0
Foreninger, kultur og renovation	15,8	12,7	-19,6
Uoplyst	-	1,2	-
<i>I alt</i>	<i>1.546,7</i>	<i>1.659,2</i>	<i>7,3</i>

Note: Offentlig administration omfatter også offentlige arbejdspladser inden for social- og undervisningsområdet. Brancherne Undervisning og Sociale Institutioner omfatter kun private institutioner.

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabellen giver et godt billede af den samlede erhvervsstruktur i Nordregionen. Det er vigtigt at forstå, at der ikke er tale om en række selvudviklende brancher, der hvor for sig selv kan forbedre sit udviklingspotentiale. Brancherne og de virksomheder, der indgår heri, får input og giver output til andre brancher i regionen i forbindelse med salg og efterspørgsel af varer og tjenesteydelser, samtidigt med at de sælger til eksportmarkeder samt importerer varer og tjenesteydelser fra resten af landet og fra udlandet.

Hvis der er nedgang i fiskeriet, trækker det andre følgeerhverv med sig. På samme måde trækker nye væksterhverv som råstofsektoren andre

erhverv med sig op, hvis de lokale virksomheder formår at få adgang til dette nye marked.

Det er i dette komplekse system, der skal udarbejdes en regional erhvervspolitik, der sikrer de bedst mulige rammebetingelser for lokale virksomheder. Hvis erhvervspolitikken skal lykkes, skal det ske på basis af et indgående kendskab til alle de processer, der findes internt mellem brancher og virksomheder i regionen, samt ved analyse af de potentialer for nye vækstområder, der er tilstede, og som skjuler sig i den import af varer og tjenesteydelser, der sker til regionen.

5.2 Udviklingen i virksomhedsbestanden

De enkelte brancher består af en gruppe af virksomheder. I det følgende skal vi forsøge overordnet at kortlægge virksomhedsbestanden i Nordregionen.

Den enkelte virksomhed er i det følgende defineret på følgende måde:

- En arbejdsplads eller en virksomhed er defineret ved et GER-nummer. Hvis en virksomhed med et GER-nummer har arbejdspladser i flere bosætninger i de otte oprindelige kommuner i Nordregionen, der nu udgør Qaasuitsup Kommunia, tælles de med som én arbejdsplads eller virksomhed.
- Udbetalt lønsum omfatter kun A-indkomst, og ikke B-indkomst samt indhandling.
- Nogle virksomheder er aktive over hele landet. Derfor er lønsummen for alle virksomheder kun medtaget for de personer som havde en af de otte oprindelige kommuner som skattekommune pågældende år.
- I den udstrækning, at en person har været bosiddende uden for Nordregionen og modtaget løn fra en virksomhed på tidligere bosted, vil vedkommende virksomhed blive talt med. Antallet af virksomheder i gruppen med en lønsum på mindre end en halv million kroner skal derfor tages med forbehold.

Beregningerne i dette afsnit siger derfor primært noget om, fra hvilke virksomheder og offentlige organisationer, den lokale befolkning har modtaget løn, og det anvendes så sekundært til at prøve at fortælle noget om, hvordan virksomhedsbestanden ser ud. Det giver en vis usik-

kerhed med hensyn til at sige noget om især den del af virksomhedsbestanden, der har en meget lille lønsumsudbetaling.

I Tabel 30 er den samlede virksomhedsbestand opgjort efter størrelsen af den udbetalte lønsum.

Tabel 30. Virksomhedsbestand opdelt efter størrelsen af lønsum, 2007

Lønsums- størrelse	Antal virksom- heder	Samlet beløb	Andel af virksomheder	Andel af samlet beløb
Kr.	Antal	Kr.	Pct.	
0 - ½ mio. kr.	518	60.368.929	72,5	3,6
½ - 1 mio. kr.	71	49.057.139	9,9	3,0
1 - 5 mio. kr.	89	192.076.694	12,5	11,6
5 - 10 mio. kr.	13	92.306.536	1,8	5,6
10 - 20 mio. kr.	5	81.997.361	0,7	4,9
20 - 50 mio. kr.	11	345.540.491	1,5	20,8
> 50 mio. kr.	7	837.821.538	1,0	50,5
I alt	714	1.659.168.688	100,0	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

I Nordregionen er der i 2007 7 virksomheder med over 50 millioner i udbetaling af løn. Disse syv, som også omfatter den offentlige sektor (hjemmestyret og kommunen) samt offentligt ejede selskaber, omfatter kun en procent af den samlede virksomhedsbestand, men præcist halvdelen af den udbetalte lønsum i Nordregionen. 11 virksomheder udbetaler en lønsum på 345,5 millioner kroner. I alt omfatter disse 18 største virksomheder således 71,3 pct. af hele lønudbetalingen i Nordregionen i dette år.

De mellemstore virksomheder, der omfatter lønudbetalinger i størrelsesordenen fra 1 til 20 millioner kroner, omfatter 107 virksomheder. Disse virksomheder har samlet en lønudbetaling på 366,4 millioner kroner svarende til 22,1 pct. af den samlede lønudbetaling i Nordregionen i 2007.

De små virksomheder er vanskeligt at analysere på, jvf. ovenstående problemer i data. Men tallene viser, at der er en meget stor underskov af små virksomheder i Nordregionen. De små virksomheder med under en million kroner i lønudbetaling omfatter 589 virksomheder, men kun 6,6 pct. af den samlede lønsum udbetalt i Nordregionen i 2007.

5.2.1 Virksomhedsbestanden fordelt på brancher

Udover den offentlige administration er otte brancher repræsenteret med virksomheder, der betaler mere end 20 millioner kroner i løn i 2007. De små og mellemstore virksomheder er spredt ud over de fleste brancher. Af de mellemstore virksomheder (10-20 millioner kroner i lønsum) er bygge- anlægsbrancher repræsenteret med 25 virksomheder ud af i alt 107 virksomheder.

5.3 Vækst og tilbagegang i de enkelte virksomheder

Analysen i dette kapitel har allerede vist, hvor flygtig og dynamisk erhvervsstruktur i Nordregionen er. Dette bliver også meget klart, når virksomhedsbestanden analyseres over tid.

I denne del af analysen analyseres virksomhedsbestanden for Nordregionen i perioden år 2000 til år 2007. Analysen viser, at virksomhedsbestanden hele tiden forandres og omorganiseres. Nogle virksomheder opnår vækst, mens andre stagnerer eller får tilbagegang. Nogle virksomheder dør, og nye virksomheder kommer til.

Der kan være sket meget med virksomheden i de år, som analysen dækker. Et forhold, vi ikke kan tage højde for på basis af det eksisterende datagrundlag er, om en virksomhed i princippet er videreført, hvor de beskæftigede lønmodtagere har haft fortsat beskæftigelse, men hvor virksomheden er blevet omorganiseret, og på den baggrund har fået et nyt registernummer i Grønlands Erhvervsregister GER. Et andet forhold, der ikke er taget højde for, er, at virksomheden i et eller flere mellemliggende år ikke har udbetalt løn.

I Tabel 31 er virksomhedsbestanden fordelt på størrelsesklasser samt på levetid.

Tabellen viser klart, at desto større virksomhederne er, desto større overlevelsessevne har de. De store virksomheder er langt mere stabile end små. Alle atten store virksomheder, der er aktive i Nordregionen, har eksisteret i mindst otte år. Heri indgår selvfølgelig også den offentlige administration.

Tabel 31. Virksomheders størrelse og levetid, Nordregionen

Størrelse	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	7 år	Mindst 8 år	I alt
0-½ mio.kr.	116	38	34	28	40	36	37	189	518
½-1 mio.kr.	4	4	5	2	2	4	5	45	71
1-5 mio.kr.	9	2	5	6	4	1	5	57	89
5-10 mio.kr.	0	0	0	0	0	0	1	12	13
10-20 mio.kr.	0	0	0	0	1	0	0	4	5
20-50 mio.kr.	0	0	0	0	0	0	0	11	11
> 50 mio.kr.	0	0	0	0	0	0	0	7	7
<i>I alt</i>	<i>129</i>	<i>44</i>	<i>44</i>	<i>36</i>	<i>47</i>	<i>41</i>	<i>48</i>	<i>325</i>	<i>714</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Derimod er der stor omsætning af de virksomheder, der har en lønudbetaling på fem millioner og derunder. En væsentlig årsag hertil er, at der ofte er tale om en-mands-virksomheder, hvor ejeren er ekspert i et eller andet håndværk, men måske ikke har den nødvendige kompetence til at lede en virksomhed, samtidigt med at kapitalgrundlaget ofte ikke er stort nok til at sikre virksomheden under dårlige konjunkturer.

I fremtiden må der også forventes en stor omsætning blandt de små virksomheder. Denne omsætning bør der sættes speciel fokus på. Kan der fra politisk side gennemføres bedre rammebetingelser og hjælpeforanstaltninger i forhold til at professionalisere disse virksomheder, og hvis det lykkes at fastholde et relativt højt niveau iværksætter-niveau samt etablering af nye virksomheder i regionen, samtidigt med at andelen af små virksomheder, der ophører begrænses, vil det hurtigt kunne give grobund for en betydelig vækst i den samlede beskæftigelse og indtjening for regionen som helhed.

I Tabel 32 er virksomhedsbestanden fordelt på branche og levetid. Alle brancher viser en stor omsætning af virksomheder. Hvis vi f.eks. tager bygge- og anlægsbranchen, så er 43 ud af 109 virksomheder i 2007 mindst otte år gammel. Det betyder, at 60,6 pct. af branchens virksomheder er mindre end otte år gammel.

Samlet set er 45,5 pct. af virksomhedsbestanden mindst otte år.

Tabel 32. Virksomheder fordelt på branche og levetid, Nordregionen

Branche	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	7 år	Mindst 8 år	I alt
Landbrug, jagt mv.	1	0	0	0	0	0	1	0	2
Udenskærs fiskeri	0	0	1	2	1	2	0	10	16
Indenskærs fiskeri	6	6	3	5	5	2	1	22	50
Fiskeri i øvrigt	17	14	3	5	10	15	13	69	146
Råstofudvinding	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Føde-, drikke- og tobakvareindustri	1	1	2	0	0	1	0	6	11
Tekstil- og læderindustri	0	0	0	0	2	0	0	2	4
Træ-, papir- og grafisk industri	2	0	0	0	0	0	0	2	4
Anden industri	0	0	0	0	0	0	0	4	4
Energi- og vandforsyning	1	0	0	1	0	0	0	1	3
Bygge og anlæg	25	5	5	6	7	8	10	43	109
Autohandel, service og tankstationer	3	0	0	2	0	0	2	8	15
Engroshandel undtagen med biler	2	0	2	1	2	0	1	11	19
Detailh. og reparat.virks. undt. biler	10	2	7	1	5	2	5	35	67
Hoteller og restauranter	14	2	2	0	1	0	4	24	47
Landtransport	17	5	4	3	2	4	0	13	48
Skibsfart	0	1	2	0	0	0	1	3	7
Lufttransport	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Hjælpevirks. Ifm. transport	3	2	3	0	4	2	1	5	20
Post og tele	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Finansiering og forsikring	0	0	0	1	0	1	0	4	6
Udlejning og ejendomsformidling	1	0	1	2	0	0	0	3	7
Forretningsservice	7	3	6	3	2	0	3	10	34
Offentlig administration	1	0	0	0	0	0	0	19	20
Undervisning	1	0	0	0	0	0	0	2	3
Sociale institutioner	2	3	2	0	2	0	1	2	12
Foreninger, kultur og renovation	9	0	1	3	4	4	5	25	51
Uoplyst	6	0	0	0	0	0	0	0	6
I alt	129	44	44	36	47	41	48	325	714

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Hvordan udvikler virksomheder i forskellige størrelsesklasser (målt i udbetalt lønsum) sig? I Tabel 33 analyseres dette for perioden 2005 til 2007.

Ved at kræve, at perioden strækker sig fra 2005-2007 undgås det at tage nye iværksatte virksomheder med i statistikken. Disse virksomheder viser ofte voldsom vækst i start-årene, men mange af dem ophører umiddelbart herefter. I analysen skal virksomhederne have været aktive (udbetalt løn) i 2005, 2006 og 2007.

Virksomhedsbestanden, der eksisterede i både 2005 og 2007, omfattede i alt 481 virksomheder.

Tabel 33. Vækstvirksomheder, størrelseskategorier, perioden 2005-2007

Størrelse	I tilbagegang	Vækst men under gnmst.	Vækst > gnmst.
0-½ mio. kr.	176	5	126
½-1 mio. kr.	25	0	35
1-5 mio. kr.	24	5	49
5-10 mio. kr.	4	0	9
10-20 mio. kr.	1	0	4
20-50 mio. kr.	3	1	7
> 50 mio. kr.	5	0	2
I alt	238	11	232

Note: Størrelsen er målt i 2007-lønsum.

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Hvor 43,9 pct. af de små virksomheder (lønudbetaling under 1 mio.kr. i 2007) har vækst over gennemsnittet, er det tilsvarende tal for de mellemstore virksomheder (mellem 1 og 20 mio. kr. i lønudbetaling) 64,6 pct. For de store virksomheder (>20 mio.kr. i lønudbetaling) er den tilsvarende procentandel for virksomheder med en vækst større end gennemsnittet 50,0 pct. Igen ses, at den primære vækst i lønudbetaling sker i større virksomheder.

Når virksomhedsbestanden inden for de enkelte brancher analyseres, viser det sig, at der ikke er noget entydigt udviklingstræk inden for den enkelte branche. En branche kan have fremgang som helhed, og en lang række virksomheder kan have en vækst større end den gennemsnitlige vækst for virksomhederne i perioden 2005-2007. Men i samme branche kan der også være virksomheder i tilbagegang.

Tager vi igen bygge- og anlægsbranchen, så viser det sig, at af de i alt 64 virksomheder, er der stort set lige så mange i vækst, som der er virksomheder i tilbagegang.

Tabel 34. Vækstvirksomheder, opdelt på brancher, perioden 2005-2007

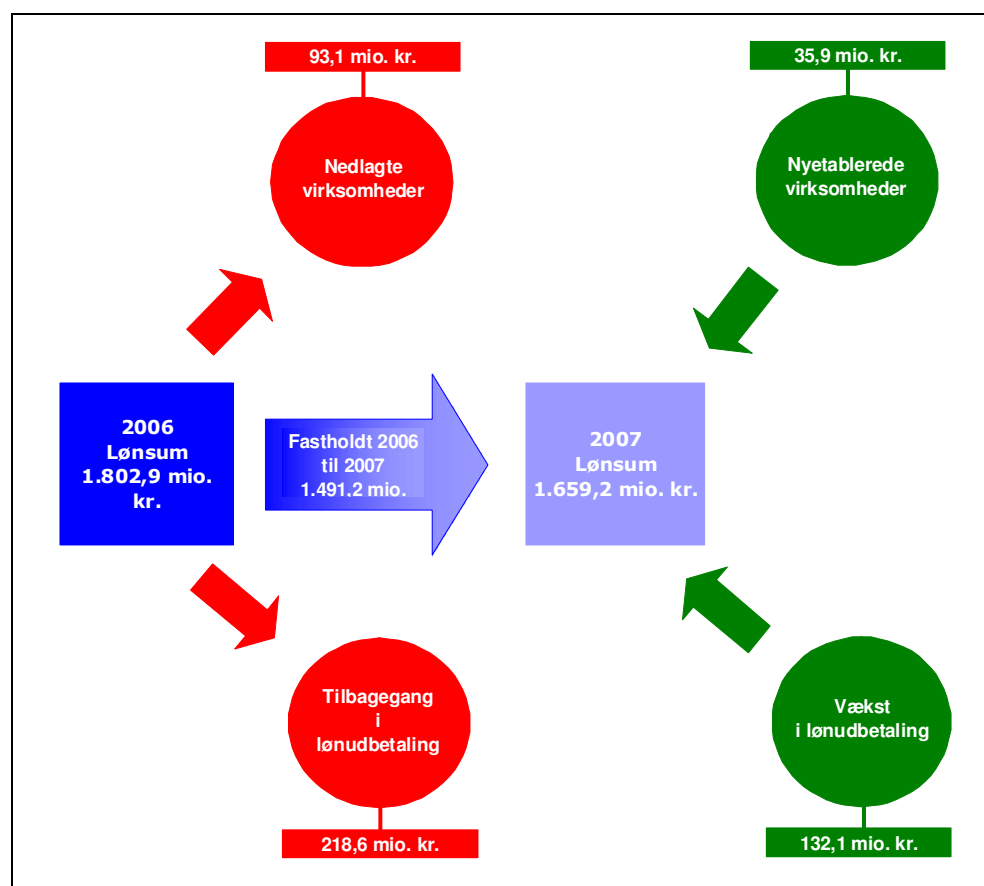
Branche	I tilbagegang	Vækst < gnsmt.	Vækst > gnsmt.
Udenskærs fiskeri	8	0	7
Indenskærs fiskeri	27	0	9
Fiskeri i øvrigt	55	2	42
Råstofudvinding	0	0	1
Føde- & drikkeindustri m.v.	2	0	6
Tekstil- og læderindustri	2	0	1
Træ-, papir- & grafisk ind.	1	0	1
Anden industri	3	0	1
Energi- og vandforsyning	1	0	1
Bygge og anlæg	30	1	33
Autohandel & service	3	3	5
Engroshandel undt.m. biler	7	0	10
Detailhandel m.v.	22	2	28
Hoteller og restauranter	13	0	15
Landtransport	13	0	12
Skibsfart	1	0	5
Lufttransport	0	0	1
Hjælpevirks. Ifm. Transport	7	0	6
Post og tele	0	0	1
Finansiering og forsikring	3	0	2
Udlejning & ejendomsform.	2	1	2
Forretningsservice	8	0	12
Offentlig administration	7	1	11
Undervisning	0	0	1
Sociale institutioner	2	1	2
Foreninger, kultur m.v.	21	0	17
I alt	238	11	232

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Det er afgørende vigtigt at forstå, at erhvervsstrukturen er meget dynamisk, ikke blot i Nordregionen, men i hele landet. Dette viser netop, at hvis Qaasuitsup Kommunia skal optimere sit skatteprovenu, og hvis omkostningerne til ledighed skal sænkes, så skal både den politiske og den administrative ledelse være i stand til hele tiden med aktuel viden at kunne skabe overblik over, hvad det er, der sker, og hvor der om muligt skal gribes ind.

Det sidste eksempel på den dynamiske erhvervsstruktur er vist i Figur 17. Her er der med udgangspunkt i år 2006 vist, hvad der sker i løbet af et enkelt år i virksomhederne.

Figur 17. Udviklingen fra 2006 til 2007

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

I 2006 blev der udbetalt en lønsum på i alt 1,8 milliarder kroner. I 2007 var dette beløb faldet til 1,7 milliarder kroner.

Langt størstedelen af lønsummen i virksomhedsbestanden bliver fastholdt, nemlig 1,5 milliarder kroner. En del virksomhed ophørte i løbet af året 2006. Det kostede Nordregionen et løntab på 93,1 millioner kroner. Men virksomhedsbestanden i 2006 tabte også ved tilbagegang i nogle virksomheder 218,6 millioner kroner. Samtidigt skete der i andre virksomheder en vækst på 132, 1 millioner kroner.

I løbet af året kom der også nye virksomheder til. De skabte en ny lønsum på 35,9 millioner kroner.

Analysen giver et godt indblik i dynamikken i erhvervsudviklingen. Opfattelsen af, at erhvervsudvikling er noget med balancer og stabilitet, er forældet. Den begyndende globalisering og forøget markedspåvirkning gør, at alle virksomheder må vise stor forandringsparathed.

Denne forandringsparathed, som en så stor dynamik kræver for det lokale erhvervsliv, smitter straks af på de instanser, der har ansvaret for at udvikle de bedst mulige rammebetingelser. Dette gælder såvel Grønlands Selvstyre som kommunen samt landsdækkende og lokale organisationer af arbejdsgivere og erhvervsorganisationer. Har disse instanser ikke hele tiden fokus på at få det bedst mulige ud af situationen og være med til at forandre erhvervslovgivning, arbejdsmarkeds- og uddannelsesforhold, beskatning m.v. vil regionen hurtigt kunne opleve unødvendig tilbagegang.

En af de væsentligste betingelser for at kunne udvise forandringsparathed er, at det politiske og administrative niveau samt erhvervslivets repræsentanter råder over valid og aktuel information om tingenes tilstand. Hvis der ikke er så vidt muligt fuld indsigt i, hvordan status er, og hvorhen udviklingen bringer lokalområdets erhverv, så kan man jo ikke udvise forandringsparathed, for hvad er det lige, der måske skal forandres? På denne baggrund må det anbefales, at der gennemføres en grundig strukturovervågning af alle relevante forhold, der danner grundlag for ikke blot kommunekassens økonomi, men for hele regionens økonomiske strukturudvikling.

6 Behov for udviklingen af arbejdsmarkedet

Arbejdsmarkedet i Nordregionen lider under alvorlige strukturproblemer:

- Der er tale om en relativ stor strukturledighed i regionen.
- Regionens arbejdsmarked er påvirket af store sæsonvariationer i efterspørgslen efter arbejdskraft, og der opstår sæsonledighed.
- En relativ stor del af arbejdsstyrken beslaglægges af den offentlige sektor, herunder Selvstyrets institutioner, den kommunale sektor og de offentligt ejede forsyningsselskaber.
- En relativ stor del af personer i arbejdsdygtig alder bliver udstødt af arbejdsmarkedet og bliver tildelt førtidspension.
- På grund af mismatch i kvalifikationer er der et relativt stort behov for rekruttering af udefrakommende arbejdskraft, fordi ledig, lokal arbejdskraft ikke har de fornødne kvalifikationer.
- Arbejdsmarkedet er voldsomt segmenteret i jobtyper samt i bosætninger. Manglende faglig og geografisk mobilitet sikrer ikke en tilfredsstillende udjævning mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft i regionen.
- Et lille volumen i udbuddet af arbejdskraft gør det vanskeligt og måske også umuligt at rekruttere alle former for specialister lokalt. Selv om samfundet er lille, så er det nødvendigt at have såvel offentlige som private arbejdspladser på stort set alle funktioner med hensyn til service af borgerne og som følgeerhverv til de bærende erhverv.

For at kunne lave forandringer, der mindsker eller eliminerer disse strukturproblemer, er det nødvendigt at have et grundigt indblik i arbejdsmarkedsforholdene. Hvis man ikke kender ressourcen, kan man ikke forvalte ressourcen. Dette gælder i høj grad også Selvstyrets og kommunernes forvaltning af arbejdsmarkedsforholdene. Der mangler i høj grad indsigt i tingenes tilstand, og det gør, at der gennemføres en

relativ stor erhvervs- og arbejdsmarkedspolitisk indsats, men indsatsen giver ikke de nødvendige resultater.

I dette kapitel vil der på basis af tilgængelig data fra offentlige registre blive forsøgt givet et overblik over arbejdsmarkedsforholdene.

På baggrund af indberetninger til skattevæsenet om lønudbetaling m.v. er det muligt at udarbejde statistik over beskæftigelsen. Der er ikke opgørelser over egentlige ansættelsesforhold og tidsrum for ansættelse, så det er nødvendigt tilnærmelsesvis at beregne sig til beskæftigelsens størrelse.

I afslutningen af dette kapitel analyseres endvidere ledigheden og gruppen af personer udstødt fra arbejdsmarkedet (førtidspensionister). I et efterfølgende kapitel gennemføres endvidere en mere detaljeret analyse af den kommunale beskæftigelse i perioden 1994 til 2009.

I denne analyse anvendes to begreber for beskæftigelse. Første begreb "ansættelser" omfatter alle de hændelser, hvor en arbejdsgiver har udbetalt løn til en person.

Det andet begreb for beskæftigelse er "ansatte". En ansat er i denne analyse defineret til en person, der fra virksomheder i en enkelt branche har fået udbetalt mere end 40.000 kr. i 2007. Tallene er således renset for små-ansættelser, der ikke vurderes til at have været af betydende varighed. Tallene er i denne del af analysen renset for personer, der modtager pensionsbetalinger fra SISA, men der skal fortsat tages højde for, at personer, der får udbetalt tjenestepension, ikke kan udskilles i analysen.

Analysen omfatter alle personer, der var bosiddende i en af de otte kommuner, der i dag udgør Qaasuitsup Kommunia, pr. 1. januar 2007. Deres ansættelsesforhold beregnes for hele året, uanset om de fortsat er bosiddende eller er bortflyttet fra kommunen i løbet af året. Personer, der har haft beskæftigelse i kommunen, men som ikke har været registreret som bosiddende i de otte kommuner, der i dag udgør Qaasuitsup Kommunia vil ikke være medtaget i analysen. Dette betyder f.eks., at ikke-regionalt bosiddende arbejdskraft ikke er medtaget i denne analyse. Analysen drejer sig ganske enkelt kun om den lokale befolknings beskæftigelse.

Det er samtidigt vigtigt at pointere, at en person kan optræde mere end en gang, både når begrebet "ansættelser" og begrebet "ansatte" anvendes.

Gruppen af personer, der ikke får udbetalt løn, men som er arbejdsgivere, og som indberetter indtægter i en selvangivelse, er ikke medtaget i analysen.

Udover egentlig beskæftigelse som lønmodtager er gruppen af indhandlere også medtaget. Denne gruppe er medtaget i figurer og tabeller som en gruppe for sig, idet indhandling og lønarbejde ikke fuldstændigt kan sammenlignes i beskæftigelsesstatistikken.

6.1 Antallet af ansættelser

Tabel 35 opgør antallet af ansættelser i for befolkningen bosiddende i Nordregionen pr. 1. januar 2007 for hele året 2007.

I 2007 var der i alt 21.493 ansættelsesforhold. Næsten 40 pct. af disse ansættelsesforhold var i den offentlige sektor, excl. de offentligt ejede selskaber.

Udover denne sektor havde kun branchen Detailhandel en andel af de samlede antal ansættelser på over ti pct. Indhandling, som ikke er løn-udbetaling er den tredje største branche målt på denne måde. Herudover er det interessant at bemærke, hvor lavt fiskeri og fiskeindustri (fødevarerindustri) ligger i forhold til andre brancher.

Det samlede fiskeri, excl. indhandling, omfatter kun 7 pct. af de samlede antal ansættelser, og fiskeindustrien omfatter kun 3,7 pct. af disse ansættelser. Tilsammen udgør fiskerisektoren (fiskeri og fiskeindustri), excl. indhandling, altså det samme som Detailhandel gør i Nordregionen i 2007.

I den offentlige debat, og især i den politiske debat, kan det virke som om, at problemerne inden for fiskeriet, er det altafgørende aspekt af Nordregionens problemer, men målt i antal ansættelser er der således brancher, der har langt mere betydning beskæftigelsesmæssigt set.

Fiskerisektorens betydning har dog en relativ stor økonomisk og beskæftigelsesmæssig betydning, fordi der er tale om et basiserhverv, der skaber følgevirkksomhed og dermed indirekte og inducerede indkomster og beskæftigelse for mange mennesker i regionen.

Tabel 35. Antal ansættelser i brancher, 2007

Branche	Antal ansættelser	Procent
Indhandling	1.955	9,1
Landbrug, jagt mv.	14	0,1
Udenskærs fiskeri	180	0,8
Indenskærs fiskeri	470	2,2
Fiskeri i øvrigt	870	4,0
Råstofudvinding	5	0,0
Føde-, drikke- og tobakvareindustri	797	3,7
Tekstil- og læderindustri	17	0,1
Træ-, papir- og grafisk industri	10	0,0
Kemisk industri og plastindustri	2	0,0
Anden industri	99	0,5
Energi- og vandforsyning	257	1,2
Bygge og anlæg	959	4,5
Autohandel, service og tankstationer	161	0,7
Engroshandel undtagen med biler	1.619	7,5
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	2.283	10,6
Hoteller og restauranter	821	3,8
Landtransport; rørtransport	228	1,1
Skibsfart	222	1,0
Lufttransport	71	0,3
Hjælpevirks. ifm. transport	346	1,6
Post og tele	219	1,0
Finansiering og forsikring	28	0,1
Udlejning og ejendomsformidling	168	0,8
Forretningsservice	300	1,4
Offentlig administration	8.183	38,1
Undervisning	61	0,3
Sociale institutioner	70	0,3
Foreninger, kultur og renovation	1.052	4,9
Uoplyst	26	0,1
I alt	21.493	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

En stor del af disse ansættelser er kun af begrænset varighed, og dermed omfatter tabellen ansættelser med en meget lille lønudbetaling.

Det relativt store antal ansættelser er en indikation på, at mange personer udviser stor mobilitet på arbejdsmarkedet, og at mange personer har mere end et job ad gangen. Det tidsmæssige forløb af ansættelserne kendes ikke, således at mobiliteten både omfatter ansættelse hos mere end én arbejdsgiver på samme tid som ansættelse hos forskellige arbejdsgivere i løbet af kalenderåret.

I næste tabel, Tabel 36, er de ansættelserne i de enkelte brancher fordelt på seks lønklasser. Indhandlingen, der ikke er et ansættelsesforhold, er beregnet på samme måde.

Tabel 36. Ansættelser fordelt på brancher og beløbsklasse

Branche	A	B	C	D	E	F	I alt
Antal ansættelser							
Indhandling	1.145	394	229	71	29	87	1.955
Landbrug, jagt mv.	14						14
Udenskærs fiskeri	67	38	23	18	13	21	180
Indenskærs fiskeri	290	85	55	18	16	6	470
Fiskeri i øvrigt	687	141	33	7	2	-	870
Råstofudvinding			2	1		2	5
Føde-, drikke- og tobakvareindustri	540	121	86	27	11	12	797
Tekstil- og læderindustri	12	1	2	2	-	-	17
Træ-, papir- og grafisk industri	8	1	1	-	-	-	10
Kemisk industri og plastindustri	2	-	-	-	-	-	2
Anden industri	39	23	20	13	2	2	99
Energi- og vandforsyning	108	23	34	45	30	17	257
Bygge og anlæg	357	155	170	128	76	73	959
Autohandel, service og tankstationer	87	22	20	19	7	6	161
Engroshandel undtagen med biler	915	308	240	97	36	23	1.619
Detailh. og reparat.virks. undt. biler	1.384	327	345	178	38	11	2.283
Hoteller og restauranter	637	85	61	24	9	5	821
Landtransport; rørtransport	159	30	22	12	3	2	228
Skibsfart	70	37	70	26	12	7	222
Lufttransport	20	5	10	13	11	12	71
Hjælpevirks. Ifm. transport	198	56	25	30	23	14	346
Post og tele	72	29	29	55	25	9	219
Finansiering og forsikring	3	13	7	4	-	1	28
Udlejning og ejendomsformidling	88	19	23	22	9	7	168
Forretningsservice	218	38	30	6	4	4	300
Offentlig administration	4.064	1.312	1.454	783	337	233	8.183
Undervisning	57	2	2	-	-	-	61
Sociale institutioner	65		1	1	2	1	70
Foreninger, kultur og renovation	975	38	22	10	7	-	1.052
Uoplyst	23	1	2	-	-	-	26
I alt	12.304	3.304	3.018	1.610	702	555	21.493

Note: Kolonne-overskrifter betyder følgende:

A: 0-40.000 kr.

D: 200.000-300.000 kr.

B: 40.000-100.000 kr.

E: 300.000-400.000 kr.

C: 100.000-200.000 kr.

F: >400.000 kr.

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabellen viser, at mere end halvdelen, 57,2 pct., af ansættelserne fra forrige tabel er en ansættelse, hvor lønsummen er mindre end 40.000 kr.

Den store andel af ansættelser med en samlet lønsum på under 40.000 kr. gælder for stort set alle de større brancher.

6.2 Antallet af ansatte

I den resterende del af denne analyse om beskæftigelsen i Nordregionen anvendes begrebet "ansatte". Dvs. at alle ansættelser i gruppen med en lønsum på 0-40.000 kr. i en enkelt branche ikke er medtaget i beregningerne.

I Tabel 37 er antal ansatte fordelt på brancher og på aldersgrupper.

Tabel 37. Ansatte i brancher, aldersgrupper, 2007

Branche	A	B	C	D	E	F	I alt
Indhandling	34	129	215	279	113	40	810
Landbrug, jagt mv.	-	-	-	-	-	-	-
Udenskærs fiskeri	3	18	38	38	11	5	113
Indenskærs fiskeri	9	37	55	55	23	1	180
Fiskeri i øvrigt	23	57	41	43	16	3	183
Råstofudvinding	-	1	2	2	-	-	5
Føde-, drikke- & tobakvareindustri	20	65	62	79	28	3	257
Tekstil- & læderindustri	1	-	1	2	1	-	5
Træ-, papir- & grafisk industri	1	-	-	1	-	-	2
Kemisk industri & plastindustri	-	-	-	-	-	-	-
Anden industri	5	17	13	18	5	2	60
Energi- & vandforsyning	-	18	34	57	26	14	149
Bygge & anlæg	31	142	144	174	80	31	602
Autohandel, service & tankstat.	9	11	19	21	7	7	74
Engroshandel undtagen med biler	42	128	180	215	112	27	704
Detailh. & rep.virks. undt. biler	117	215	202	247	97	21	899
Hoteller & restauranter	15	61	48	35	20	5	184
Landtransport; rørtransport	2	14	18	18	12	5	69
Skibsfart	4	30	34	49	26	9	152
Lufttransport	-	16	17	16	1	1	51
Hjælpevirks. Ifm. transport	7	46	52	28	11	4	148
Post & tele	3	31	31	59	19	4	147
Finansiering & forsikring	-	7	7	8	3	-	25
Udlejning & ejendomsformidling	4	12	18	26	17	3	80
Forretningservice	2	14	30	26	9	1	82
Offentlig administration	197	745	978	1.267	645	287	4.119
Undervisning	-	3	-	-	1	-	4
Sociale institutioner	-	1	-	1	2	1	5
Foreninger, kultur & renovation	9	11	23	20	11	3	77
Uoplyst	1	-	1	1	-	-	3
I alt	539	1.829	2.263	2.785	1.296	477	9.189

Noter: Kolonneoverskrifter betyder følgende:

A: 0-19 år

D: 40-49 år

B: 20-29 år

E: 50-60 år

C: 30-39 år

F: 60 år og ældre

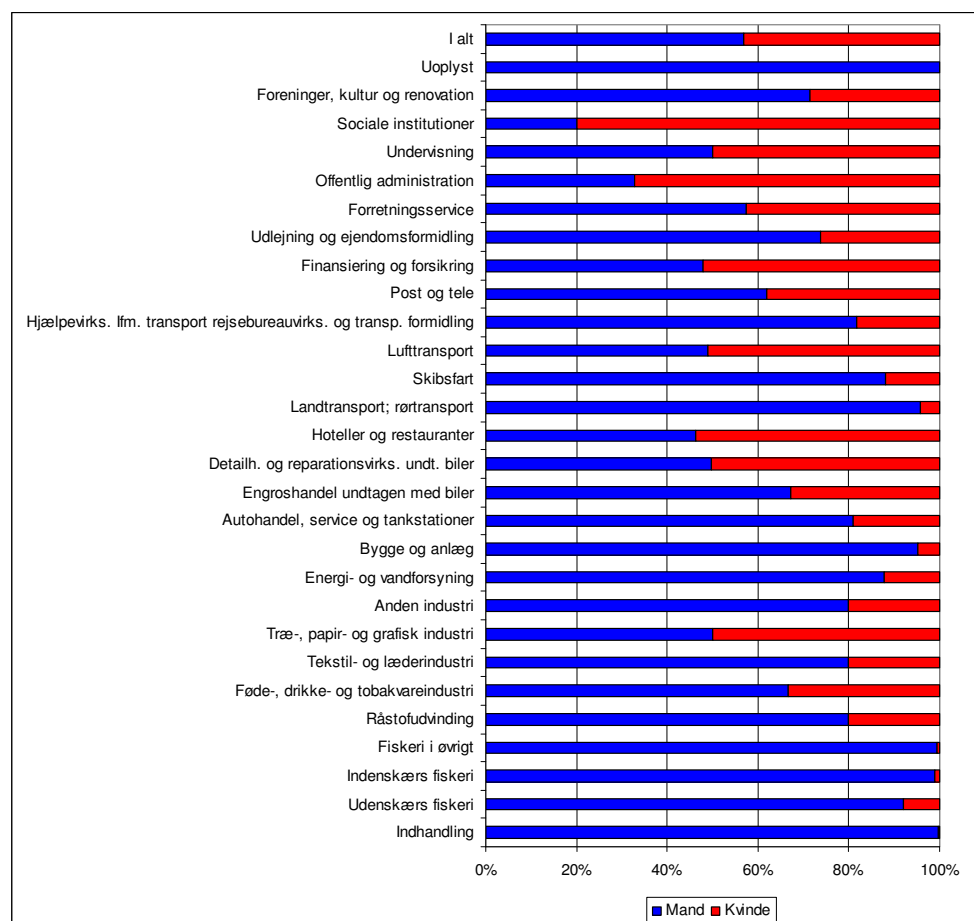
Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Det samlede antal ansatte omfatter 9.189 ansatte i 2009. Hele 44,9 pct. var ansatte i den offentlige administration. Den næststørste branche er Detailhandel med 899 ansatte. Også Indhandling og Bygge- og anlægs- virksomhed har over 500 ansatte.

Det er interessant, at fiskerisektoren omfattende Indhandling, Uden- skærs- og Indenskærs fiskeri, Fiskeri i øvrigt og fiskeindustri omfatter 1.543 ansatte, dvs. under hver femte af alle ansatte i Nordregionen i 2007. Endnu mere interessant er det, at andelen af unge (under 30 år) ligger på nøjagtigt samme niveau. Dvs. at en fortsat nedgang i sektoren også vil ramme unge mennesker i betydelig grad.

Figur 18 viser, at arbejdsmarkedet i Nordregionen er markant segmen- teret med hensyn til mænd og kvinders beskæftigelse.

Figur 18. Kønsfordeling i brancher, ansatte, 2007

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Der er tale om mange typiske mande- og kvindejobs. Hvis vi fastsætter mande- og kvindejobs som brancher, hvori mere end 80 pct. er af

samme køn, viser det sig, at f.eks. Indhandling, fiskeri, Energi- og vandforsyning og Bygge- og anlægsvirksomhed er mandefag.

I Tabel 38 er beregnet, hvordan de ansatte i de enkelte brancher fordeles sig på bosætningstype, by og bygd.

Tabel 38. Antal ansatte fordelt på bosætningstype, 2007

Branche	By	Bygd m.v.	I alt
Indhandling	281	529	810
Landbrug, jagt mv.	-	-	-
Udenskærs fiskeri	103	10	113
Indenskærs fiskeri	154	26	180
Fiskeri i øvrigt	114	69	183
Råstofudvinding	5	-	5
Føde-, drikke- og tobakvareindustri	101	156	257
Tekstil- og læderindustri	5	-	5
Træ-, papir- og grafisk industri	2	-	2
Kemisk industri og plastindustri	-	-	-
Anden industri	60	-	60
Energi- og vandforsyning	100	49	149
Bygge og anlæg	578	24	602
Autohandel, service og tankstationer	74	-	74
Engroshandel undtagen med biler	573	131	704
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	676	223	899
Hoteller og restauranter	177	7	184
Landtransport; rørtransport	69	-	69
Skibsfart	149	3	152
Lufttransport	51	-	51
Hjælpevirks. Ifm. transport	132	16	148
Post og tele	146	1	147
Finansiering og forsikring	25	-	25
Udlejning og ejendomsformidling	78	2	80
Forretningsservice	78	4	82
Offentlig administration	3.361	758	4.119
Undervisning	4	-	4
Sociale institutioner	5	-	5
Foreninger, kultur og renovation	66	11	77
Uoplyst	2	1	3
I alt	7.169	2.020	9.189

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Tabellen viser, at Indhandling primært er et bygdeerhverv. 65,3 pct. af alle indhandlere er bosiddende i bygderne. Også fiskeindustri har flere ansatte i bygderne end i byerne. For fiskeriet er det modsatte gældende.

Inden for offentlig administration er 81,6 pct. af alle ansatte bosiddende i byerne. Offentlig administration er altså i udpræget grad et byerhverv.

Tabel 39. Antal ansatte i hovederhverv i bosætningerne, 2007

Bosætning	A	B	C	D	E	F	G	H	I alt
Kangaatsiaq by	29	15	16	55	2	4	152	1	274
Kitsissuarsuit	9	1	-	6	-	2	28	1	47
Qasigiannnguit by	73	12	35	168	63	14	275	1	641
Qeqertat	22	-	-	2	-	-	4	-	28
Qaanaaq by	11	18	12	52	10	2	172	-	277
Siorapaluk	1	1	-	3	-	-	13	-	18
Aasiaat by	76	88	119	246	177	58	705	20	1.489
Akunnaaq	12	3	-	9	-	-	27	-	51
Attu	20	7	2	12	2	-	35	-	78
Ikerasak	50	3	-	34	1	1	45	1	135
Ilimanaq	10	2	-	6	-	-	24	-	42
Ilulissat by	329	35	246	609	207	76	1.048	22	2.572
Niaqornaarsuk	18	4	3	31	2	-	61	-	119
Qeqertaq	10	2	-	30	-	-	25	1	68
Qeqertarsuaq by	48	46	49	117	16	14	231	4	525
Saqqaq	29	2	1	22	1	-	37	-	92
Tasiusaq (Upe)	46	32	4	13	-	-	35	-	130
Ukkusissat	35	1	1	19	-	-	29	1	86
Uummannaq by	70	13	43	180	36	11	376	15	744
Ikerasaarsuk	13	3	-	11	-	-	17	-	44
Illorsuit (Uum)	17	13	1	6	-	-	12	-	49
Innaarsuit	40	23	-	7	1	1	22	-	94
Kangerluk	1	1	-	7	-	-	14	-	23
Niaqornat	12	2	-	9	-	-	11	-	34
Nuugaatsiaq	14	1	1	9	-	-	15	-	40
Nuussuaq	29	12	1	9	-	1	27	-	79
Naajaat	9	2	-	-	-	-	7	-	18
Oqaatsut	4	1	-	8	-	-	17	-	30
Qaarsut	31	1	-	13	9	-	40	1	95
Saattut	48	2	2	31	-	-	36	4	123
Upernavik by	21	41	58	73	36	2	411	5	647
Upernavik Kujal.	21	11	1	6	-	-	29	-	68
Aappilattoq	34	11	3	8	1	-	28	-	85
Iginniarfik	4	1	-	7	-	-	12	-	24
Ikamiut	6	13	-	7	2	-	11	-	39
Kangersuatsiaq	23	17	2	12	1	-	33	3	91
Kullorsuaq	54	22	2	15	-	-	34	-	127
Nutaarmiut	4	6	-	1	-	-	12	-	23
Savissivik	5	2	-	6	-	1	16	-	30
Ikerasaarsuk	3	1	-	-	-	-	-	-	4
Tussaaq	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moriusaq	-	2	-	2	-	-	2	-	6
I alt	1.291	473	602	1.861	567	187	4.128	80	9.189

Noter:

A: Landbrug, fiskeri & råstofudvinding

B: Fremstilling (industri & energi- & vandforsyning)

C: Bygge- og anlægsvirksomhed

D: Handel, hotel og restauration

E: Transport og telekommunikation

F: Finansieringsvirksomhed og forretningsservice

G: Offentlige tjenesteydelser

H: Øvrige, uoplyst

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Til sammenligning har byerne en andel af den samlede befolkning på 74,2 pct. i 2007. Lokalisering af offentlige arbejdspladser er således en afgørende forudsætning for, at byerne i disse år opnår vækst.

Samtidigt kan især serviceerhvervene i høj grad betegnes som byerhverv.

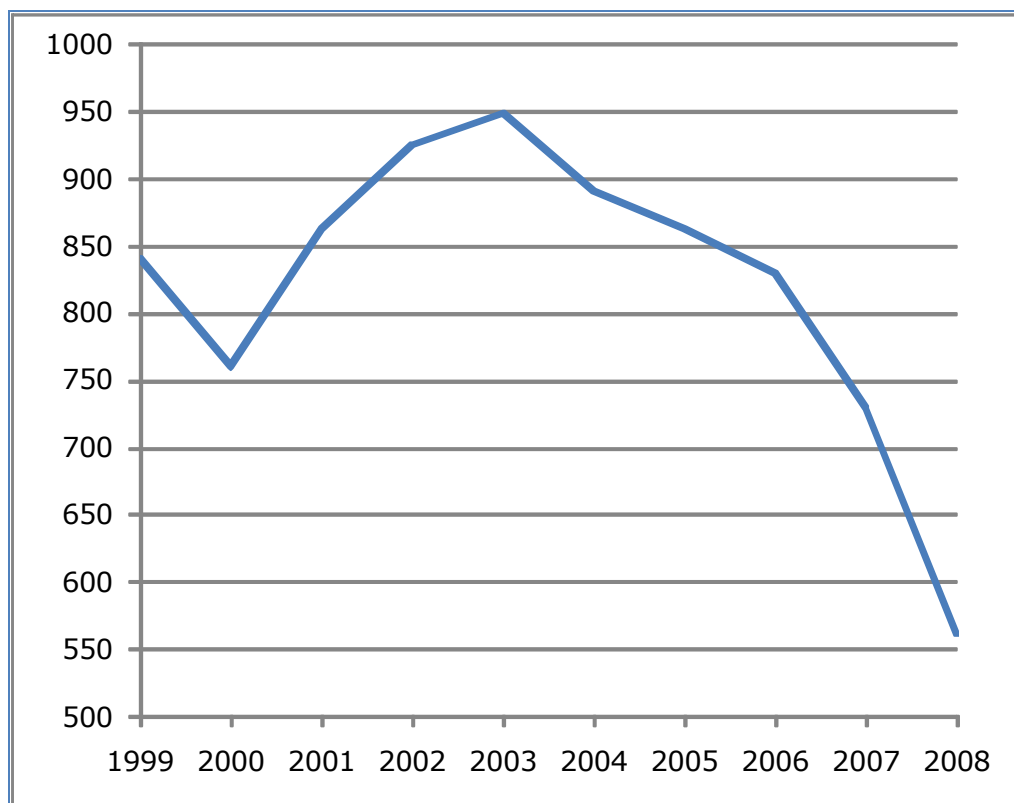
Tabel 39 på forrige side viser fordelingen af ansatte på bosætninger og på otte hovedbrancher. Tabellen viser igen, hvor stor betydning den offentlige sektor har for beskæftigelsesmulighederne i stort set alle bosætninger. I hovedbyen Ilulissat er således 40,7 pct. af alle ansatte ansat i det offentlige i 2007. I Aasiaat er den tilsvarende andel 47,3 pct. Til sammen havde disse to byer, de to største byer i regionen, 42,5 pct. af alle offentligt ansatte i 2007 i Nordregionen, hvor de tilsvarende har 44,2 pct. af det samlede antal ansatte i hele Nordregionen.

6.3 Ledighed

Et af de væsentligste problemer i Nordregionen er en strukturledig, der har eksisteret i flere årtier. Konsekvensen er alvorlig for regionens økonomi. For det første bidrager de personer, der rammes af ledighed, ikke til den fælles økonomi med forbruget af en lønindtægt samt et samfundsprovenu i form af indkomstskat af denne løn. Dernæst skal den ledige have udbetalt takstmæssig hjælp. Denne takstmæssige hjælp forbruges godt nok, og der betales også skat af den, men det er en tynkende omkostning for den offentlige økonomi. Hertil kommer, at erfaringerne viser, at de ledige herudover får behov for andre former for overførselsindkomster, samtidigt med at gruppen af ledige som helhed ofte lever under dårligere sociale og sundhedsmæssige vilkår.

Den officielle ledighedsstatistik, der udarbejdes af Grønlands Statistik, omfatter kun ledighed i byerne. I Figur 19 er antallet af personer berørt af ledighed i Nordregionens otte byer opgjort for perioden 1999-2008.

Figur 19. Personer berørt af ledighed, gnsmt. pr. måned, Nordregionen, 1999-2008

Note: Excl. Qaanaaq i året 2008.

Kilde: Grønlands Statistik, Statistikbanken.

I hele den tiårs perioden, som figuren omfatter, har der været tale om omfattende strukturledighed i Nordregionen. Det positive er, at der siden år 2003 har været en stor nedgang i ledigheden. I 2007 nåedes niveauet i år 2000 og i 2008 var ledigheden nede på 561 berørte af ledige (excl. Qaanaaq).

Faldet i ledigheden skyldes ikke primært en tilsvarende vækst i beskæftigelsen. Faldet er derimod resultatet af demografiske forhold samt overførsel af mange ledige til førtidspensionister.

Strukturledigheden er især paradoks, når vi ved, at arbejdsgivere samtidigt bliver nødsaget til at rekruttere arbejdskraft udefra. Dette fænomen skyldes som tidligere nævnt primær den store mismatch mellem efterspørgsel efter bestemte kvalifikationer, samt det forhold at en stor del af den lokale arbejdsstyrke har et lavt kvalifikationsniveau.

I Tabel 40 er de ansatte i Nordregionen i 2007 fordelt på brancher og på fødested.

Tabel 40. Antal ansatte i brancher, fordelt på fødested, 2007

Branche	Født i Grønland	Født udenfor Grønland	I alt	Født i Grønland	Født udenfor Grønland	I alt
	Antal ansatte			Procent		
Indhandling	804	6	810	99,3	0,7	100,0
Landbrug, jagt mv.	-	-	-	-	-	-
Udenskærs fiskeri	104	9	113	92,0	8,0	100,0
Indenskærs fiskeri	174	6	180	96,7	3,3	100,0
Fiskeri i øvrigt	182	1	183	99,5	0,5	100,0
Råstofudvinding	4	1	5	80,0	20,0	100,0
Føde-, drikke- & tobakind.	251	6	257	97,7	2,3	100,0
Tekstil- og læderindustri	5	-	5	100,0	-	100,0
Træ-, papir- & grafisk industri	2	-	2	-	-	-
Kemisk ind. & plastindustri	-	-	-	-	-	-
Anden industri	54	6	60	90,0	10,0	100,0
Energi- og vandforsyning	121	28	149	81,2	18,8	100,0
Bygge og anlæg	473	129	602	78,6	21,4	100,0
Autohandel, service & tankst.	59	15	74	79,7	20,3	100,0
Engroshandel undt.med biler	679	25	704	96,4	3,6	100,0
Detailh. & rep.virks.undt. bil	862	37	899	95,9	4,1	100,0
Hoteller og restauranter	138	46	184	75,0	25,0	100,0
Landtransport; rørtransport	66	3	69	95,7	4,3	100,0
Skibsfart	151	1	152	99,3	0,7	100,0
Lufttransport	41	10	51	80,4	19,6	100,0
Hjælpevirks. Ifm. transport	120	28	148	81,1	18,9	100,0
Post og tele	132	15	147	89,8	10,2	100,0
Finansiering og forsikring	22	3	25	88,0	12,0	100,0
Udlejning & ejendomsform.	70	10	80	87,5	12,5	100,0
Forretningsservice	72	10	82	87,8	12,2	100,0
Offentlig administration	3.834	285	4.119	93,1	6,9	100,0
Undervisning	4	-	4	100,0	-	100,0
Sociale institutioner	4	1	5	80,0	20,0	100,0
Foreninger, kultur & renov.	75	2	77	97,4	2,6	100,0
Uoplyst	3	-	3	-	-	-
I alt	7.702	677	8.379	91,9	8,1	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

I alt var der i 2007 677 ansatte, der havde fødested uden for Grønland.

Dette svarer til 8,1 pct. af alle de ansatte.

Personer født uden for Grønland er en sammensat gruppe. Der er dels tale om personer, der er fast bosiddende her i landet, og som vil være fastboende i hele deres arbejdsliv. Dels er der tale om personer, der tager jobs af kort varighed (men dog registreret med bopæl) her i landet, inden de vender tilbage til deres hjemland.

Der er stor forskel med hensyn til hvilken udstrækning, at der anvendes arbejdskraft udefra. Den offentlige sektor anvender 6,9 pct. af ansatte, der ikke er født her i landet, mens f.eks. bygge- og anlægsbranchen

anvender endnu mere udefrakommende arbejdskraft. Således er hver femte ansatte i branchen født uden for Grønland. Det vil være et vigtigt mål for Nordregionen at få udviklet en målrettet opkvalificerings- og uddannelsesindsats, der på sigt sikrer, at de job, som udefrakommende i dag besidder, kan besættes af lokale. Dette vil sikre en langt bedre kommunal økonomi, fordi de store omkostninger til strukturledigheden vil kunne begrænses betydeligt.

En stor del af ledigheden skyldes sæsonvariation i beskæftigelsen i de enkelte erhverv. Beskæftigelsesmæssigt tunge brancher som fiskeri og fiskeindustri og bygge- og anlægsbranchen m.fl. er præget af stor sæsonvariation over årets måneder. Dette kan aflæses i ledighedsstatistikken.

I Tabel 41 er sæsonledigheden opgjort for alle årene 1999 til 2008. I tabellen er sæsonledigheden defineret således, at det er det antal berørte af ledighed i den enkelte måned, som er større end årets gennemsnit for det pågældende år.

Tabel 41. Sæsonledighed, personer berørt af ledighed, 1999-2008

År	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
1999	260	217	231	183	116	0	0	0	0	0	133	114
2000	609	381	149	12	0	0	0	0	0	0	57	183
2001	515	345	308	287	115	0	0	0	0	0	0	9
2002	293	124	157	327	0	0	0	0	0	0	9	204
2003	493	181	143	0	0	0	0	0	0	0	147	167
2004	424	224	208	38	0	0	0	0	0	0	82	77
2005	427	340	229	0	4	0	0	0	0	0	18	133
2006	426	187	118	47	77	0	0	0	0	0	0	48
2007	384	240	168	26	11	0	0	0	0	0	0	0
2008	369	262	171	30	0	0	0	0	0	0	0	85
Gnmsnt.	420	250	188	95	32	0	0	0	0	0	45	102

Note: Excl. Qaanaaq i året 2008.

Kilde: Egne beregninger på basis af Grønlands Statistik, Statistikbanken.

Det samlede tab af årsværk på grund af ledighed er i de ti år, som analysen omfatter på 821 årsværk pr. år.¹⁰ Sæsonledigheden giver i samme periode et tab af årsværk på gennemsnitlig 103 årsværk pr. år. Af den

¹⁰ En person berørt af ledighed beregnes her som havende været ledig i hele måneden.

samlede ledighed er 12,5 pct. sæsonledighed, når der anvendes en definition for sæsonledighed som nævnt ovenfor.

I Figur 20 er sæsonledigheden illustreret grafisk for regionen som helhed i perioden 1999 til 2008. Her er der gennemført en opdeling af månederne, således at hvis ledigheden i byerne i en måned er 10 pct. større end årets gennemsnit, så får måneden i pågældende år farven rød. Hvis ledigheden i en måned ligger 5-10 pct. over årets gennemsnit får måneden farven orange, og endelig får måneden farven gul, hvis ledigheden er 2 pct. højere end årets gennemsnit, men mindre end 5 pct.

Figur 20. Sæsonledighed i ti år, Nordregionen 1999-2008

År	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
1999												
2000												
2001												
2002												
2003												
2004												
2005												
2006												
2007												
2008												

Note:

- Ledighed i byerne 10 pct. større end årets gennemsnit.
- Ledighed i byerne 5-10 pct. større end årets gennemsnit.
- Ledighed i byerne 2-5 pct. større end årets gennemsnit.

Kilde: Egne beregninger på basis af Grønlands Statistik, Statistikbanken.

Den store sæsonledighed ligger i månederne omkring årsskiftet, og primært i januar og februar måned.

6.4 Udstødelse fra arbejdsmarkedet

Det, der i denne analyse betegnes som udstødelse fra arbejdsmarkedet, er de personer, der har fået tildelt førtidspension.

Udstødelse fra arbejdsmarkedet fremkommer primært ved, at alle forsøg på at få en person aktiveret på arbejdsmarkedet slår fejl på grund af en eller anden form for problem, der gør personen uarbejdsdygtig.

Det er en generel opfattelse, at en forbedret arbejdsmarkedslovgivning og forbedrede muligheder for lokalforvaltninger til at revalidere personer, ville kunne have mindsket udstødelsen fra arbejdsmarkedet betydeligt. Resultatet i dag er, at en stor del af arbejdsstyrken ikke længere

bidrager til den fælles økonomi, men tværtimod fremstår som en stor belastning for såvel landets som kommunernes økonomi.

I Tabel 42 er gruppen af førtidspensionister i Nordregionen i 2007 fordelt på aldersgruppe og køn.

Tabel 42. Antal førtidspensionister i Nordregionen, køn & aldersgrupper, 2007

Aldersgruppe	Mænd	Kvinder	I alt
0-19 år	6	11	17
20-29 år	35	20	55
30-39 år	57	49	106
40-49 år	141	151	292
50 år & ældre	252	286	538
I alt	491	517	1.008

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Langt den største del af førtidspensionisterne er over 50 år. Gruppen af personer i alderen 50 år og ældre omfatter 53,4 pct. af alle førtidspensionister i Nordregionen. Denne gruppe kan forventes at ville stige meget, når alderspensionsalderen forøges.

Men der er også mange unge blandt førtidspensionisterne. Således var der i alt 72 personer under 30 år, der havde fået tildelt førtidspension i 2007. Da en person normalt er på arbejdsmarkedet i mere end 40 år, er der for denne unge aldersgruppe tale om et tab af mange arbejdsår.

Mændene og kvinderne er nogenlunde ligeligt repræsenteret blandt førtidspensionisterne. Der er dog lidt flere kvinder end mænd blandt førtidspensionisterne, selv om der er færre kvinder end mænd i arbejdsdygtig alder. Kvinderne er primært overrepræsenteret i de ældre aldersgrupper.

I Tabel 43 er førtidspensionisterne igen fordelt på aldersgrupper, og her er de samtidigt fordelt på bosætningstype.

Tabel 43. Førtidspensionister fordelt på aldersgruppe & bosætningstype, 2007

Aldersgruppe	By	Bygd m.v.	I alt
0-19 år	16	1	17
20-29 år	47	8	55
30-39 år	81	25	106
40-49 år	215	77	292
50 år & ældre	406	132	538
I alt	765	243	1.008

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

75,7 pct. af arbejdsstyrken er bosiddende i byerne. Stort set samme andel af førtidspensionister er bosiddende i byerne (75,9 pct.).

Tabel 44. Førtidspensionister fordelt på bosætning, 2007

Bosætning	Antal førtidspensionister	Arbejdsstyrken	Pct.
Kangaatsiaq by	30	430	7,0
Attu	29	167	17,4
Iginniarfik	4	49	8,2
Ikerasaarsuk	7	64	10,9
Niaqornaarsuk	21	199	10,6
Aasiaat by	185	2.043	9,1
Kitsissuarsuit	2	56	3,6
Akunnaaq	7	70	10,0
Qasigiannguit by	53	797	6,6
Ikamiut	3	43	7,0
Ilulissat by	235	3.045	7,7
Ilimanaq	5	52	9,6
Oqaatsut	1	33	3,0
Qeqertaq	7	111	6,3
Saqqaq	6	120	5,0
Qeqertarsuaq by	91	643	14,2
Kangerluk	4	26	15,4
Uummannaq by	64	886	7,2
Niaqornat	2	47	4,3
Qaarsut	7	118	5,9
Ikerasak	6	172	3,5
Saattut	9	147	6,1
Ukkusissat	10	119	8,4
Illorsuit (Uum)	3	57	5,3
Nuugaatsiaq	7	59	11,9
Upernavik by	66	754	8,8
Upernavik Kujalleq	12	128	9,4
Kangersuatsiaq	10	129	7,8
Aappilattoq (Upe)	15	117	12,8
Tussaaq	-	1	0,0
Naajaat	6	33	18,2
Innaarsuit	3	100	3,0
Tasiusaq (Upe)	7	161	4,3
Nutaarmiut	1	26	3,8
Nuussuaq	17	128	13,3
Kullorsuaq	18	246	7,3
Qaanaaq by	41	420	9,8
Savissivik	5	47	10,6
Moriusaq	-	7	0,0
Siorapaluk	8	51	15,7
Øvrige bosætninger	1	20	5,0
<i>I alt</i>	<i>1.008</i>	<i>11.921</i>	<i>8,5</i>

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

Førtidspensionisterne er i Tabel 44 analyseret i forhold til, hvilken bosætning, de lever.

Tabellen viser, at der er relativ stor forskel i, hvor stor en andel førtidspensionisterne udgør af bosætningens samlede arbejdsstyrke. Den største andel af førtidspensionister findes i bygden Naajaat med hele 18,2 pct. af arbejdsstyrken. I elleve andre bosætninger er også mere end ti pct. af arbejdsstyrken førtidspensioneret.

I den modsatte ende er der bosætninger, hvor kun 3-4 pct. af arbejdsstyrken er førtidspensioneret.

Førtidspension udgør det økonomiske grundlag for 1.008 personer i 2007 i Nordregionen. Som det fremgår af Tabel 45 udgør førtidspension hele eller en del af indtægten i 13,7 pct. af regionens husstande.

Af de 909 husstande, der i 2007 modtog førtidspension, var 42,5 pct. af de lokaliseret i de to største byer Ilulissat og Aasiaat.

Hele fem bosætninger har en andel af husstande, der modtager førtidspension, på mere end en fjerdedel.

Tabel 45. Husstande med førtidspension, fordelt på bosætninger, 2007

Bosætning	Antal husstande	Husstande, der modtager førtidspension	Pct. andel
Kangaatsiaq by	188	24	12,8
Attu	86	25	29,1
Iginniarfik	17	4	23,5
Ikerasaarsuk (Kan)	27	6	22,2
Niaqornaarsuk	98	20	20,4
Aasiaat by	1.298	165	12,7
Kitsissuarsuit	30	2	6,7
Akunnaaq	41	7	17,1
Qasigiannguit by	475	45	9,5
Ikamiut	21	3	14,3
Ilulissat by	1.754	221	12,6
Ilimanaq	32	4	12,5
Oqaatsut	18	1	5,6
Qeqertaq	44	7	15,9
Saqqaq	67	5	7,5
Qeqertarsuaq by	390	74	19,0
Kangerluk	16	3	18,8
Uummannaq by	500	59	11,8
Niaqornat	22	2	9,1
Qaarsut	69	7	10,1
Ikerasak	86	6	7,0
Saattut	81	9	11,1
Ukkusissat	60	10	16,7
Illorsuit (Uum)	28	3	10,7
Nuugaatsiaq	31	7	22,6
Upernavik by	413	59	14,3
Upernavik Kujalleq	43	11	25,6
Kangersuatsiaq	63	8	12,7
Aappilattoq (Upe)	59	14	23,7
Tussaag	1	-	0,0
Naajaat	15	5	33,3
Innaarsuit	46	3	6,5
Tasiusaq (Upe)	65	5	7,7
Nutaarmiut	15	1	6,7
Nuussuaq	53	14	26,4
Kullorsuaq	94	18	19,1
Qaanaaq by	241	38	15,8
Savissivik	23	5	21,7
Moriusaq	7	-	0,0
Siorapaluk	22	8	36,4
Øvrige bosætninger	10	1	10,0
<i>I alt</i>	6.649	909	13,7

Kilde: Egne beregninger på basis af specialkørsel i Grønlands Statistiks registre.

7 Behov for tilpasning af den kommunale beskæftigelse

En altafgørende faktor for etablering af en selvstående økonomi i Qaasuitsup Kommunia er en tilpasning af den kommunale beskæftigelse til den kommunale økonomi.

Lige som økonomien i Selvstyret er kommunen administrativt opsvulmet og kunstigt holdt i live på basis af tilskud udefra. Et resultat af denne økonomi har været etablering af en meget stor offentlig sektor i Qaasuitsup Kommunia.

Tidligere i denne rapport fik vi fastslået, at aflønning af ansatte koster Qaasuitsup Kommunia 559 millioner kroner, dvs. 47,4 pct. af kommunens samlede omkostninger i budgettet for år 2009.

I dette kapitel analyseres den kommunale beskæftigelse. For det første kortlægges sammensætningen af den kommunale arbejdsstyrke. Dette sker på en lang række af variable som køn, alder, overenskomstgrupper, funktionsområder og arbejdssted samt lønomkostningerne for de enkelte grupper.

Nogle vigtige spørgsmål er, dels hvordan en omlægning kan gennemføres uden at sænke serviceniveauet alvorligt, og dels hvordan de kommunalt ansatte, der frigøres, kan sikres varig beskæftigelse i andre erhverv. På hvilke funktionsområder vil der via ny teknologi og outsourcing være specielle muligheder for at sænke den offentlige beskæftigelse, og hvilke områder er kommunen bundet til at bevare?

Samtidigt er det vigtigt at få kendskab til, hvilke muligheder for en hurtig omlægning, der kan gennemføres via naturlig afgang på grund af alder samt via den normale omsætning, der altid vil være i den kommunale beskæftigelse.

Dette er nogle af de spørgsmål, som analysen i dette kapitel forsøger at skabe baggrund for at besvare.

Analysen gennemføres over tid, således at det analyseres, hvorvidt der de senere år har været tale om en fortsat volumenforøgelse i den kommunale beskæftigelse i Nordregionen. Den periode, der analyseres, er perioden fra 1994 til i dag.

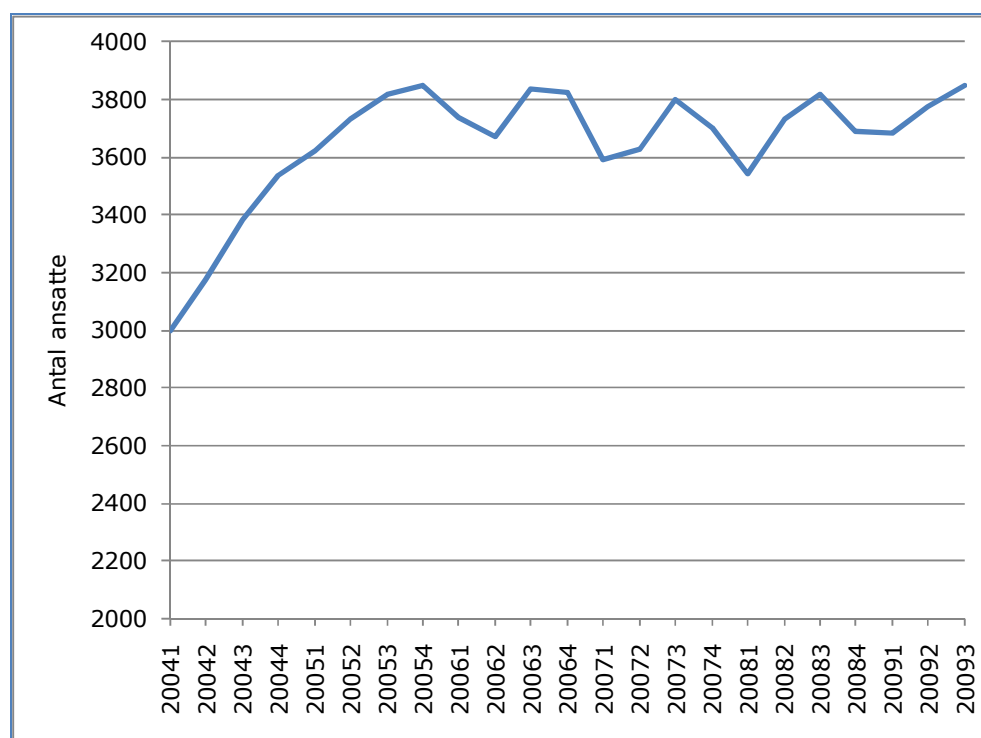
Datagrundlaget for analysen i dette kapitel er data fra det offentlige lønsystem, Akissarsiat. Data er i modsætning til de øvrige data anvendt i denne rapport ikke leveret af Grønlands Statistik, men direkte af Qaasuitsup Kommunia.

7.1 Kommunalt ansatte i Nordregionen

Den kommunale beskæftigelse omfattede i 3. kvartal 2009 3.847 ansatte. Det er det største antal beskæftigede i hele analyseperioden fra 1. kvartal 2004 til 3. kvartal 2009.

I Figur 21 er den kommunale beskæftigelse opgjort siden 1. kvartal 2004 for alle de otte kommuner, der i dag samlet udgør Qaasuitsup Kommunia.

Figur 21. Antal kommunalt ansatte i Nordregionen, 2004-2009

Note: En ansat i et kvartal er defineret som en person, der har modtaget en lønudbetaling fra det offentlige lønsystem, Akissarsiat, uanset størrelsen af beløbet.

I figuren betyder 20041 år 2004, 1. kvartal.

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

Figuren viser, at der er en tydelig tendens til, at den kommunale beskæftigelse er præget af sæsonvariation. Der må være tale om budgetmæssige forhold; i årets fjerde kvartal er der ikke råd til at genbesætte stillinger i samme størrelsesorden som i de øvrige kvartaler. Det betyder, at der er lavsæson i 4. kvartal, oktober til december, og højsæson i 3. kvartal, juli til september.

Denne fluktuation i den kommunale beskæftigelse sætter sig også sine spor i ancienniteten blandt de ansatte. Tabel 46 er ancienniteten blandt de ansatte, der var ansat i Qaasuitsup Kommunia i 3. kvartal 2009 beregnet. Ancienniteten er beregnet således, at hvis personen har været aktiv i fire kvartaler, men ikke i det femte fra i dag, så har personen en anciennitet på 0-1 år osv. Ancienniteten tæller i årene før dannelsen af Qaasuitsup Kommunia på alle de kommuner, der nu udgør storkommunen.

Tabel 46. Anciennitet for ansatte i Qaasuitsup Kommunia, 3. kvartal 2009

Antal år	Antal	Pct.
0-1 år	1.027	27,8
1-2 år	179	4,8
2-3 år	262	7,1
3-4 år	301	8,2
4-5 år	590	16,0
Over 5 år	1.334	36,1
I alt	3.693	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

Tabellen viser, at hele 27,8 pct. af de samlede beskæftigede i 3. kvartal i 2009 har en anciennitet under et år. Samtidigt har en kernegruppe af ansatte på godt en tredjedel af de ansatte en anciennitet på kommunale arbejdspladser i Nordregionen på mere end fem år.

Denne tabel viser, at der er en stor omsætning af ansatte i kommunen. Dette betyder, at kommunen rimeligt hurtigt vil kunne begrænse mængden af ansatte i kommunen ved f.eks. ansættelsesstop, men det vil ramme skævt, fordi det primært vil ramme de personer og de faggrupper, der normalt besættes af personer, der er timelønnede.

I ovenstående beregninger er der regnet i antal ansatte. Mange ansatte er f.eks. halvtidsansatte, og andre ansatte er kun beskæftiget i kommunen i en del af kvartalet eller året. Derfor er den samlede kommunale beskæftigelse omregnet til årsværk i Tabel 48.

Tabel 47. Kommunale beskæftigelse i Nordregionen, omregnet i årsværk, 2004-2008

År	2004	2005	2006	2007	2008
Antal årsværk					
Nordregionen	1861,8	2107,4	2176,4	2133,2	2152,0

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

I Akissarsiat er der angivet, hvor mange timer, som den ansatte har som normaltid. Et årsværk består af 2080 timer, og årsværk er herefter beregnet som antal timer i alt i året divideret med de 2080 timer.

Tabellen viser, at den kommunale beskæftigelse beregnet i årsværk er meget stabil. År 2004 er specielt, men mellem de øvrige år er der kun en forskel på 69 årsværk mellem det år med flest årsværk, 2006 og det år med færrest, 2005.

7.2 Den kommunale beskæftigelse i de oprindelige kommuner

Den samlede kommunale beskæftigelse er et resultat af beskæftigelsesudviklingen i hver enkelt af de otte kommuner frem til og med år 2008. i Tabel 48 er den kommunale beskæftigelse opgjort for 1. kvartal i året i årene 2004 til 2008.

Ilulissat havde i hele kommunen den største kommunale beskæftigelse. Kommunens ansatte udgjorde en fjerdedel (24,4 pct.) af den samlede kommunale beskæftigelse i Nordregionen i 1. kvartal 2008.

Den største vækst i de kommunale beskæftigelse i forhold til året 2004 havde Ilulissat kommune. Med udgangspunkt i året 2004 var den kommunale beskæftigelse i denne kommune på indeks 149,7 i 2008, mens hele regionen havde en tilsvarende indeks på kun 118,2 i 2008.

Tabel 48. Ansatte i oprindelige kommuner, 2004-2008

Oprindelige kommune	1. kvartal 2004	1. kvartal 2005	1. kvartal 2006	1. kvartal 2007	1. kvartal 2008
Kangaatsiaq	263	306	338	300	290
Aasiaat	401	539	518	465	457
Qasigiannnguit	196	241	234	225	230
Ilulissat	578	690	864	859	865
Qeqertarsuaq	181	213	190	204	208
Uummannaq	565	658	638	577	564
Upernavik	570	669	664	725	672
Qaanaaq	243	307	290	235	256
Nordregionen	2.997	3.623	3.736	3.590	3.542

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

Et interessant nøgletal er antal kommunale beskæftigede pr. 100 indbyggere. Dette tal er beregnet i Tabel 49 for alle oprindelige kommuner i 1. kvartal 2008.

Tabel 49. Antal kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere, 1. kvartal 2008

Oprindelige kommune	2008
Kangaatsiaq	19,3
Aasiaat	13,4
Qasigiannnguit	15,0
Ilulissat	18,7
Qeqertarsuaq	18,5
Uummannaq	20,3
Upernavik	23,5
Qaanaaq	30,2
Nordregionen	19,0

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

Selv om Ilulissat var den kommune med det største antal kommunalt ansatte og største vækst i den kommunale beskæftigelse i de senere år, så er det de små kommuner, der ikke overraskende har flest kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere. Qaanaaq Kommune havde således 30,2 kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere, hvorimod Aasiaat Kommune var den kommune, der havde færrest. I Aasiaat Kommune var der i 1. kvartal 2008 kun 13,4 kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere.

I hele Qaasuitsup Kommunian var der i 1. kvartal 2009 20,6 kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere.

Den samlede lønsum for året 2008 er opgjort i Tabel 50 for alle de oprindelige kommuner samt for Nordregionen som helhed.

Tabel 50. Lønsum til ansatte, oprindelige kommuner, 2008

Oprindelige kommune	Mio. kr.
Kangaatsiaq	30,4
Aasiaat	70,2
Qasigiannguut	31,4
Ilulissat	119,3
Qeqertarsuaq	26,8
Uummannaq	63,7
Upernavik	69,0
Qaanaaq	19,9
I alt	430,6

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

I alt blev der til de kommunalt ansatte i Nordregionens otte oprindelige kommuner udbetalt 430,6 millioner kroner. Ilulissat Kommune omfattede 27,7 pct. af dette beløb som den største kommune, mens det mindste beløb til kommunalt ansatte blev anvendt i Qaanaaq Kommune. Denne kommune anvendte kun 4,6 pct. af Nordregionens samlede udgift til kommunalt ansatte.

7.3 Den kommunale beskæftigelse i bosætningerne

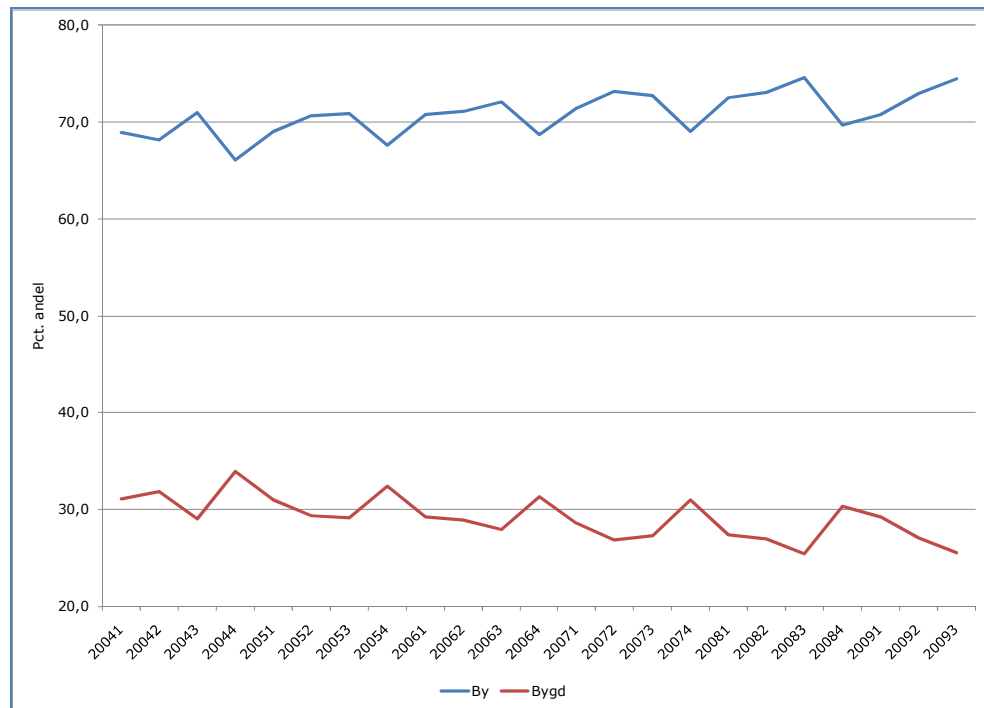
De kommunalt ansatte er fordelt over hele kommunen. Den centrale kommunale administration og ledelse er lokaliseret i byerne, men mange kommunale institutioner som f.eks. skoler er lokaliseret i alle bosætninger rundt omkring i kommunen.

Dette giver en fordeling, som angivet i Figur 22. I 1. kvartal 2009 var der 2.603 kommunalt ansatte i byerne, mens der var 1.078 i bygderne. Det svarer til, at 74,4 pct. af de kommunalt ansatte på dette tidspunkt, havde arbejdssted i byerne, mens 25,6 pct. havde arbejdssted i bygderne.

Der er en klar tendens til en centralisering af den kommunale beskæftigelse i byerne. Den tilsvarende fordeling mellem bosætningstyperne var i 1. kvartal 2004 med 68,9 pct. til byerne og 31,1 pct. af de kommunalt beskæftigede i bygderne.

Beløbsmæssigt blev der udbetalt 89,6 millioner kroner til kommunalt ansatte i byerne i Qaasuitsup Kommunia, mens kommunalt ansatte i bygderne fik 19,8 millioner. Dette svarer til en fordeling på 81,9 pct. af den samlede lønsum til kommunalt ansatte i byerne, mens bygderne fik 18,1 pct.

Figur 22. Kommunalt ansatte fordelt på bosætningstype, 2004-2009

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

I Tabel 51 er de kommunalt ansatte opdelt på de enkelt bosætninger for 1. kvartal i årene 2004 til 2009.

Det største antal kommunalt ansatte havde arbejdssted i Ilulissat. Her var der 736 kommunalt ansatte i 1. kvartal 2009. Den næststørste kommunale beskæftigelse var i Aasiaat med 446 kommunalt ansatte. Det fremgår af tabellen, at der er offentligt ansatte i alle bosætninger i Nordregionen. I en bygd er der fra nogle få helt op til 76 kommunalt ansatte i bygden Tasiusaq.

Tabel 51. Kommunalt ansatte fordelt på bosætninger, 2004-2009

Bosætning	1. kvartal 2004	1. kvartal 2005	1. kvartal 2006	1. kvartal 2007	1. kvartal 2008	1. kvartal 2009
KANGAATSIAQ	115	142	170	141	131	167
ATTU	51	51	56	50	47	48
IGINNIARFIK	16	23	21	19	23	23
NIAQORNAARSUK	62	60	68	61	58	62
IKERASAARSUK	19	30	23	29	31	29
AASIAAT	350	483	462	409	415	446
AKUNNAAQ	26	31	31	29	21	24
KITSISSUARSUIT	25	25	25	27	21	27
QASIGIANNGUIT	185	229	225	217	220	227
IKAMIUT	11	12	9	8	10	11
ILULISSAT	488	568	739	749	765	736
OQAATSUT	14	15	18	12	10	14
QEQERTAQ	27	39	36	30	31	32
SAQQAQ	31	42	46	43	41	37
ILIMANAQ	18	26	25	25	18	19
QEQERTARSUAQ	173	198	171	189	193	205
KANGERLUK	8	15	19	15	15	14
UUMMANNAQ	291	331	326	310	317	320
NIAQORNAT	22	30	28	25	20	24
QAARSUT	52	65	64	52	47	52
IKERASAK	60	55	60	56	47	52
SAATTUT	44	63	52	41	49	46
UKKUSISSAT	45	57	46	41	35	48
ILLORSUIT	32	25	32	25	25	25
NUUGAATSIAQ	19	32	30	27	24	28
UPERNAVIK	269	310	322	362	331	317
UPERNAVIK KUJ.	47	54	40	51	36	45
KANGERSUATSIAQ	52	49	48	56	51	59
AAPPILATTOQ	33	53	46	48	47	53
TUSSAAQ	1	1	-	-	-	-
TASIUSAQ	52	70	65	72	70	76
NUUSSUAQ	40	43	44	41	46	58
KULLORSUAQ	42	54	60	50	52	72
NAAJAAT	5	6	7	11	4	5
INNARSUIT	29	29	32	34	35	36
QAANAAQ	194	240	228	187	198	185
SAVISSIVIK	18	24	27	19	25	23
SIORAPALUK	17	28	21	20	22	24
MORIUSAQ	6	7	5	-	3	2
QEQERTAT	8	8	9	9	8	10
NORDREGIONEN	2.997	3.623	3.736	3.590	3.542	3.681

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

7.4 De ansatte fordelt på overenskomstgrupper

Den kommunale beskæftigelse fordeler sig på en lang række ansættelses- og overenskomstforhold. I dette afsnit vil vi prøve at lave et overblik over de kommunalt ansatte i Qaasuitsup Kommunia.

For det første kan de kommunalt ansatte opdeles på time- og månedslønnede. Denne opdeling er gennemført i Tabel 52 for både antal ansatte personer og antal årsværk.

Tabel 52. Antal ansatte personer samt årsværk, fordelt på lønart, 2004-2008

Lønart	2004	2005	2006	2007	2008
Antal ansatte					
Timelønnede	3.582	2.354	4.146	4.038	4.143
Månedslønnede	1.288	1.269	1.599	1.587	1.534
I alt	4.870	3.623	5.745	5.625	5.677
Antal årsværk					
Timelønnede	787	866	898	872	909
Månedslønnede	1.075	1.242	1.279	1.261	1.244
I alt	1.862	2.107	2.176	2.133	2.152

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

Tabellen giver en grundlæggende forståelse af omsætningen i den kommunale beskæftigelse. Der er tale om et omfattende forbrug af forskellige personer, der i korte perioder eller med kort ugentlig arbejdstid, der er ansat som timelønnede.

Samtidigt er der en gruppe af månedslønnede, der er langt færre end de timelønnede, men som omregnet i årsværk fylder langt mere. Kommunen bidrager ved løstansatte timelønnede i høj grad til stor fluktuation på det regionale arbejdsmarked.

I Tabel 53 er de kommunalt ansatte i Nordregionen fordelt på nogle overordnede overenskomstgrupper for årene 2004 til 2008.

Tabel 53. Kommunalt ansatte, fordelt på overenskomstgrupper, 2004-2008

Overenskomstgrupper	2004	2005	2006	2007	2008
Antal årsværk					
Tjenestemænd	256,2	263,7	260,1	247,8	243,1
Tjenestemandslignende	36,2	45,4	52,3	57,6	56,8
S.I.K. ansatte	1.260,3	1.412,0	1.465,8	1.432,1	1.444,9
Akademikere	7,6	13,9	14,9	15,1	13,1
Lærere	209,6	265,1	277,0	267,1	270,4
Pædagoger	47,5	52,7	57,9	57,1	65,4
Teknikere	9,5	9,5	8,5	9,2	9,0
Sundhedspersonale	7,1	10,3	10,5	12,4	12,1
Øvrige	27,7	32,5	26,6	28,3	30,1
I alt	1.861,8	2.105,1	2.173,7	2.126,7	2.144,9

Note: Kørslen i Lønssystemet Akissarsiat er gennemført på et andet tidspunkt end i forrige tabeller, hvorfor regulering forandrer det samlede sum af årsværk med få årsværk.

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

Tabellen viser, at S.I.K.-gruppen er langt den største af disse overordnede overenskomstgrupper. S.I.K.-ansatte omfatter to tredjedele af alle årsværk i 2008.

Den næststørste gruppe er skolelærerne. Denne gruppe omfatter 12,6 pct. af de samlede årsværk af kommunalt ansatte i Nordregionen i 2008. Gruppen af tjenestemænd er næsten lige så stor. Af de samlede årsværk, er de 11,3 pct. tjenestemænd.

7.5 Køns og aldersfordelingen af de kommunalt beskæftigede

Det kommunale personale er som helhed domineret af kvinder. I 2. kvartal 2009 var 65,0 pct, næsten to tredjedele af alle ansatte, kvinder.

Tabel 54. Kommunalt ansatte fordelt på køn og aldersgrupper, 2. kvartal 2009

Aldersgruppe	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt
	Antal			Pct.		
0-19 år	94	178	272	7,3	7,5	7,4
20-29 år	245	494	739	19,1	20,8	20,2
30-39 år	247	525	772	19,3	22,1	21,1
40-49 år	390	744	1.134	30,4	31,3	31,0
50-59 år	240	358	598	18,7	15,1	16,4
60-69 år	62	74	136	4,8	3,1	3,7
70 år & ældre	3	3	6	0,2	0,1	0,2
I alt	1.281	2.376	3.657	100,0	100,0	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

Dette er en afgørende iagttagelse på et arbejdsmarked, der som arbejdsmarkedet i Qaasuitsup Kommunia er meget segmenteret, også hvad angår kønnenes valg af arbejde. Hvis der gennemføres nedskæringer i den kommunale beskæftigelse, vil det i stor udstrækning være kvinder, der frigøres, og hvis der skal findes alternativ beskæftigelse for disse kvinder, må de meget synlige kønsbarrierer i forskellige erhverv, f.eks. råstofsektoren, brydes ned.

Kvinderne er i overtal i alle aldersgrupper blandt de kommunalt ansatte. Hvis vi f.eks. tager alle de unge, dvs. ansatte under 30 år, så viser det sig, at præcist to tredjedele af denne gruppe er kvinder. Der er altså ikke nogen ny kønsfordeling på vej. De yngste rekrutterede er fortsat i alt overvejende grad kvinder.

Af tabellen kan også udledes, i hvilken udstrækning, at eventuelle nedskæringer i den offentlige sektor kan ske ved hjælp af naturlig afgang.

Hvis vi ser bort fra personalets kvalifikationer, arbejdssted m.v. har vi allerede vist, at mobiliteten ind og ud af den kommunale beskæftigelse i kommunen er meget stor. Samtidigt viser ovenstående tabel, at en femtedel af den samlede beskæftigelse er over 50 år. Dette er en gruppe, der er i afslutningen af deres arbejdsliv, og som dermed også står overfor naturlig afgang som kommunalt ansat.

7.6 Ansatte fordelt på funktionsområder

Afslutningsvist vil vi i analysen af den kommunale beskæftigelse forsøge at fordele det samlede personale på funktionsområderne i den kommunale forvaltning.

Ved hjælp af oplysninger i det offentlige lønsystem, Akissarsiat, er der oplysninger om omkostningssted. Ved hjælp af omkostningsstedet er den ansatte fordelt på følgende funktionsområder:

- Administration
- Tekniske områder
- Arbejdsmarked og erhvervsområdet
- Socialområdet
- Undervisning og kultur
- Forsyning

Opgørelsen skal tages med forbehold, fordi lønsystemet ikke er helt systematisk på dette område, hvorfor fordelingen har måttet gøres post for post.

Tabel 55. Kommunalt ansatte fordelt på funktionsområde, 2. kvartal 2009

Funktionsområde	Årsværk	
	Antal	Pct.
Administration	368,0	17,7
Teknisk område	95,7	4,6
Arbejdsmarked & erhverv	58,2	2,8
Socialområdet	624,9	30,1
Undervisning og kultur	887,2	42,7
Forsyning	45,6	2,2
I alt	2.079,7	100,0

Kilde: Egne beregninger på basis af data fra Akissarsiat, november 2009.

I 2. kvartal 2009 var der i Qaasuitsup Kommunua ifølge seneste opgørelse 2.079,7 årsværk. Det største funktionsområde er Undervisning og

kultur, hvorunder folkeskolen selvfølgelig er. Dette funktionsområde omfatter 42,7 pct. af de samlede årsværk. Det næststørste område er Socialområdet med 30,1 pct. Administration omfatter i alt 368 årsværk og en andel af den samlede kommunale beskæftigelse på 17,7 pct.

8 Sammenfatning

Qaasuitsup Kommunia blev en realitet pr. 1. januar 2009. Qaasuitsup Kommunia er arealmæssigt verdens største kommune. Kommunen omfatter otte relativt små byer og 31 bygder samt et par andre bosætninger. Dette giver nogle helt specielle vilkår for at skabe regionaløkonomisk udvikling.

8.1 De overordnede principper for udvikling

I modsætning til andre regioner må perifere regioner opstille en strategi, der forsøger at imødegå de svagheder, som den fjerne beliggenhed giver, og som fokuserer kraftigt på de komparative fordele regionen har i form af f.eks. adgang til naturressourcer m.v.:

- Fokus på udnyttelse af naturressourcer samt sikre størst mulig værditilvækst i forbindelse med udnyttelsen af disse ressourcer lokalt.
- Fleksibel organisering af såvel offentlig som privat sektor. Større grad af behov for selv at kunne gøre mere lokalt (reparationer, serviceadgang m.v.).
- Skabe generel accept for forskelle i serviceniveau i forhold til bosætningers lokalisering.
- Fokus på muligheden for at mindske problemerne med lange afstande ved hjælp af ny informationsteknologi.
- Skabe et positivt, forandringsklart samfund. Skabe gode rammer for mobilitet i erhvervsliv og på arbejdsmarked. Virksomheder og arbejdskraft må flytte derhen, hvor der forefindes et erhvervsgrundlag.
- Udvikle et godt samarbejdsklima med samarbejdspartnere uden for regionen, hvad enten dette er andre offentlige myndigheder og offentligt ejede selskaber, eksterne investorer eller andre organisationer og institutioner.

2. Det er en almen opfattelse, at den eksisterende økonomi, der i høj grad hviler på direkte eller indirekte tilskud udefra, ikke kan forsvares på lang sigt. Derfor er det afgørende, at nordregionen allerede nu forbereder gennemførelse af tiltag til at opnå en mere selvstående økonomi.

8.2 Udvikling af en selvstående økonomi

Lige som landet som helhed har Qaasuitsup Kommunia ikke i dag en selvstående økonomi. For at kunne bevare det nuværende velfærdsniveau er kommunen afhængig af et kommunalt bloktilskud samt andre subsidier fra Landskassen.

Udvikling af et bæredygtigt samfund er ikke udelukkende et spørgsmål om økonomi. Som vi senere skal komme ind på, gælder det også, at lige som landet som helhed, så er Qaasuitsup Kommunia afhængig af udefrakommende arbejdskraft, fordi den lokale arbejdskraft ikke dækker behovet for kvalificeret arbejdskraft til en lang række jobfunktioner i både den offentlige og den private sektor.

Målet om at skabe en selvstående økonomi skal ikke forstås som en simpel udvikling mod at enhver svarer sit. Den accellerende globalisering viser jo modsat, at den traditionelle økonomi, hvor hvert enkelt land i størst mulig grad er selvforsynende, er ved at blive erstattet af et samarbejde og en samhandel, hvor alle lande og regioner specialiserer sig til at producere det, som man er bedst til.

For en mikrostat som Grønland og i endnu højere grad for en region som Qaasuitsup Kommunia vil det altid gælde, at hjemmemarkedet er lille og importkvoten meget stor. En selvstående økonomi og ligevægt kan således kun skabes, hvis der skabes en høj grad af eksportorientering, kombineret med en forøgelse af selvforsyning, af alle erhvervsaktiviteter i regionen.

I Selvstyrekommissionens kommissorium kobledes ønsket om forøget selvstyre sammen med behovet for at udvikle en mere selvstående økonomi. Der skulle være overensstemmelse mellem rettigheder og forpligtelser.

Overensstemmelse mellem rettigheder og forpligtelser tolkede Selvstyrekommissionen således, at forøget selvstyre skulle baseres på en mere selvstående økonomi. En selvstående økonomi måtte iflg. Selvstyrekommissionen grundlæggende forstås som en økonomi, hvor det grønlandske samfund gjorde sig mindre afhængig af statens bloktilskud samt statens øvrige opgaveløsninger i Grønland.

Analogt hermed kan en selvstående økonomi for Qaasuitsup Kommunia formuleres til at være en situation, hvor kommunens rettigheder forøges (f.eks. rettigheder til selvforvaltning, herunder forvaltning af servicekontrakter) under forudsætning af, at kommunen på sigt gør sig mere uafhængig af tilskud fra Landskassen.

Når vi taler om kommunale udgifter drejer det sig i høj grad om beskæftigelse og løn til offentligt ansatte. En stor del af lønomkostningerne kommer tilbage til de offentlige kasser i form af indkomstskat.

Undervisning omfatter folkeskolen og anden undervisning. Denne post omfatter godt en femtedel af alle kommunens udgifter med 260,4 millioner kroner. Lønandelen af denne post er på 2009-budgettet beregnet til 78,2 pct.

Social beskyttelse omfatter mange typer overførsler fra det offentlige. Dette gælder understøttelse til syge og ledige, pensioner og boligsikring m.v. Denne post omfatter hele 47,9 pct. af kommunens samlede udgifter. Den samlede udgift til social beskyttelse er på lidt over en halv milliard kroner på 2009-budgettet. Løn til ansatte på denne post omfatter 205,3 millioner kroner, svarende til 36,4 pct. af den samlede udgift til social beskyttelse.

De samlede indtægter i Qaasuitsup Kommunia er i budgettet for 2009 beregnet til 983,8 millioner kroner. Dette svarer til ca. ti procent af bruttonationalproduktet for Grønland.

Virkningen af fjernelse af bloktilskud og udligning er ikke kun de 53,0 pct., som disse to størrelser tilsammen udgør af kommunens samlede indtægter. De udefrakommende tilskud indgår i kommunens økonomiske kredsløb og genererer ud over de direkte indtægter, som kan aflæses i det kommunale budget også indirekte indtægter i form af f.eks. en forøget indkomstskat fra forøget offentlig beskæftigelse.

Beregningerne viser, at af kommunens samlede indtægter på 983,8 millioner kroner, stammer godt en halv milliard kroner, svarende til 57,6 pct. af alle kommunens indtægter fra udefrakommende tilskud.

De forskellige regioner varetager forskellige funktioner for landet som helhed. Det er derfor rimeligt, at kommuner, der ikke har store selvstyre-institutioner lokaliseret i nærområdet, og som derfor ikke får den skattemæssige fordel af disse institutioners lønudbetalinger, får kompensation ved udligning mellem de enkelte kommuner. F.eks. vil koncentrationen af selvstyre-institutioner i hovedstaden Nuuk give store indtægter til Kommuneqarfik Sermersooq. En selv bærende økonomi i Qaasuitsup Kommunia vil således skulle kompenseres i forhold til den interne arbejdsdeling i landet.

I 2009 er den samlede indkomstskat i kommunen vurderet til at blive 420,6 mio. kr. Hvis alle eksterne tilskud fjernes, og denne udelukkende skulle erstattes med en forøgelse af indkomstskatten, vil denne forøgelse af indkomstskatten svare til 234,8 pct. i forhold til den vurderede indkomstskat på kommunens budget for år 2009.

8.3 Omlægning af økonomien

Udviklingen af en selv bærende økonomi skal selvsagt etableres på en omfattende omlægning af den samlede samfundsøkonomi. Den grønlandske Selvstyrekommission pegede på en strategi, omfattende tre hovedelementer eller principper:

1. hovedprincip: Omlægning af den offentlige sektor: Udgifterne til den offentlige sektor skal stå mål med samfundets økonomiske formåen.

2. hovedprincip: Alle skal bidrage til samfundsøkonomien.

3. hovedprincip: Der skal udvikles et selvcentreret erhvervsliv.

Alle tre hovedprincipper vil også kunne være gældende for en strategi for Qaasuitsup Kommunia i forbindelse med udviklingen af en mere selv bærende økonomi.

Den offentlige sektor kan udelukkende eksistere på baggrund af tilskud via statens bloktilskud til Grønland. Dette gælder for såvel for Grønland som helhed og for de enkelte kommuner. Problemet er, at lokaløkonomien har tilpasset sig denne hviletilstand. Store dele af befolkningen lever af løn eller overførselsindkomster fra den offentlige sektor, og endog

store dele af det private erhvervsliv er afhængig af den efterspørgsel, som det offentlige har på varer og tjenesteydelser.

Bloktilskuddet har været vigtig for samfundets mulighed for at udvikle et velfærdssamfund med f.eks. et socialt sikringssystem, et moderne sundhedssystem og en forøget uddannelsesindsats.

Men bloktilskuddet har også haft negative virkninger. Der har været en tendens til 'at lade stå til' i forhold til at udvikle et erhvervsliv, der på sigt ville kunne erstatte tilskud udefra, og den offentlige sektor har vokset sig meget stor.

Den generelle tendens har været, at der har været politisk ønske om udvikling af nye væksterhverv, men det årlige bloktilskud har ikke givet tilstrækkelig motivation til at gennemføre de nødvendige reformer.

Det første hovedprincip i forbindelse med at skabe en selv bærende økonomi drejer sig ikke ensidigt om at skære ned i den offentlige sektor. Det ville være ufornuftigt at frigøre arbejdskraft på et tidspunkt, hvor stort set hele landet allerede er ramt af strukturledighed. Det drejer sig derimod om at skabe en proces, hvor de aktiviteter, som selvstyret og kommunerne i dag står for, konverteres til nye jobs i virksomheder i det private erhvervsliv.

En sådan proces vil skabe gode rammer for nye vækstvirksomheder i et nyt og større marked.

Den offentlige sektor i Qaasuitsup Kommunia vil fortsat være relativ stor sammenlignet med andre regioner i andre lande. Servicering af en spredt, relativt lille befolkning, vil altid kræve flere ressourcer, end servicering af en større by. Men det vigtige i denne sammenhæng er, at processen i de kommende år forøges.

Det andet hovedprincip omfatter kravet om, at alle skal bidrage til samfundsøkonomien. Alle er i princippet en del af samfundsøkonomien, men i denne sammenhæng anvendes formuleringen til at sætte fokus på, at der så vidt muligt skal være balance mellem rettigheder og pligter.

En stor del af befolkningen er erhvervsaktive uden i tilstrækkelig grad at bidrage til den fælles økonomi i form af indbetaling af indkomstskatter

m.v. samtidigt med at en stor del af befolkningen er afhængige af midlertidige eller permanente overførselsindkomster fra det offentlige.

Det tredje hovedprincip, udvikling af et selvcentreret erhvervsliv, er også vigtigt for lokaløkonomien. På samme måde som for et land kan lokaløkonomien i en region eller en kommune betragtes som en fælles økonomi, der har fordel af balance i handelen ud og ind af regionen, fuld beskæftigelse og størst mulig værdiskabelse i lokalområdet.

En selv bærende økonomi kan skabes, hvis der arbejdes hen mod at opnå følgende tre mål:

- 4) Højest mulig aflønning af indsatsfaktorerne, dvs. primært menneskelige ressourcer og naturressourcer.
- 5) Fuld beskæftigelse.
- 6) Balance i udenrigsøkonomien.

Til sammen udgør disse tre mål det tredje hovedprincip for udvikling af en selv bærende økonomi:

Højest mulig aflønning af indsatsfaktorerne er målsætningen om, at vi skal sikre høj løn for den enkelte, ikke blot i personens egen interesse, men også for samfundet som helhed, fordi det giver en større indkomstskat som resultat og hertil også et højere forbrug og indirekte og inducerede indkomster og indkomstskat af personens indsats.

Aflønningen af indsatsfaktoren naturressourcer skal forøges så meget som muligt. En traditionel eksport af naturressourcer som råvarer skal om muligt erstattes af eksport af forarbejdede varer til eksport og til hjemmemarkedet i regionen og i Grønland. Samtidigt skal følgeerhvervene etableres eller udvikles, således at økonomien i anvendelsen af naturressourcerne forbedres i lokalsamfundet.

Målet om fuld beskæftigelse siger sig selv. Lige som alle andre økonomier skal de til rådighed værende ressourcer anvendes fornuftigt. Arbejdskraft, der går ledig eller som er udstødt fra arbejdsmarkedet, er spild af en meget vigtig, indtægtsgivende ressource. Hvis der er mangel på kvalifikationer til eksisterende erhverv, må der i langt større udstrækning end nu, sættes på en målrettet opkvalificeringsstrategi for at arbejdskraften kan opnå disse kvalifikationer. Et perifert samfund med en meget lille befolkning vil aldrig opnå en tilpas høj volumen af uddannet ar-

bejdskraft inden for alle områder, men igen må målet være at målrettet at arbejde hen i mod den bedst mulige udnyttelse af den lokale arbejdskraft.

Balance i udenrigsøkonomien er for Qaasuitsup Kommunia balancen i samhandlen med alle andre regioner, hvad enten det er andre kommuner i Grønland eller i udlandet. Balancen skal ikke skabes ved en simpel selvforsyningsstrategi, men ved at kommunens komparative fordele udnyttes fuldt ud. Dette kan kun sikres, hvis der sker en betydelig forbedring af målene om bedre aflønning af indsatsfaktorerne arbejdskraft og naturressourcer samt en dermed opnået fuld beskæftigelse.

8.4 Krav til geografisk organisering og demografi

Qaasuitsup Kommunia omfatter et enormt areal. Arealet er beregnet til 660.000 km². Dette gør kommunen til ikke blot Grønlands, men verdens største kommune, arealmæssigt set.

En så enestående geografi stiller store krav til organisering. I det følgende analyseres de overordnede træk i nordregionens geografi og bosætningsmønstre.

Geografien er præget af den langstrakte kyst med små bosættelser fra nord til syd. Lokaliseringen af bosættelserne hænger sammen med tidligere tiders adgang til naturressourcerne til havs. Mod vest dækker Indlandsisen store dele af kommunens samlede areal. Bosættelserne er enten lokaliseret på kysten eller på de små og store øer langs kysten.

Lokaliseringen af bosættelserne vil fortsat udvikle sig historisk set. Manglende erhvervsgrundlag vil fjerne forudsætningen for nogle byer og bygder, mens andre eksisterende eller nye bosættelser vil vokse frem.

Der er væsentligt at få opstillet forskellige mål for, hvordan de enkelte bosættelsers udviklingspotentiale er, og dermed hvilke funktioner som de samme bosættelser hver for sig skal have i den overordnede kommunale planlægning.

Hovedbyen i Qaasuitsup Kommunia er Ilulissat. Med et befolkningstal pr. 1. januar 2009 på 4.528 indbyggere er Ilulissat kommunens største by. I forhold til regionens næststørste by, Aasiaat, er Ilulissat 53,6 pct. større. Siden år 2000 er Ilulissat vokset mere end Aasiaat, således at byens dominans bliver større og større.

Udover Ilulissat er der syv byer i kommunen og 31 bygder. De store afstande i regionen gør det vanskeligt at udvikle en sammenhængende region, hvor borgere fra forskellige bosætninger kan få en rimelig adgang til den fælles service, som kommunen og selvstyret stiller til rådighed.

Et regionaløkonomisk indeks er beregnet for alle bosætninger i kommunen. I kommunen er Ilulissat indre center, mens Aasiaat er ydre center. De seks øvrige byer udgør en mellemgruppe. Bygderne opdeles ligeligt i en gruppe af indre periferi og ydre periferi. Der er ikke tale om et klassisk center-periferi mønster med et center i midten, hvorefter der opnås større og større grad af periferi, desto længere bort man kommer fra indre og ydre center. Dette skyldes, at nogle bosætninger er så små og afstandene er så store, at en blot en relativt stor eget volumen placerer en bosætning i mellemgruppen i det regionaløkonomiske indeks.

Mellemgruppen omfatter seks byer. Indre periferi omfatter 15 bygder, mens ydre periferi omfatter de resterende bosætninger. Alle bosætningerne i kategorierne indre og ydre periferi er bygder.

Det er en vigtig forudsætning for etablering af en selv bærende økonomi, at der udvikles en forståelse for, hvordan serviceringen af den enkelte borger og den enkelte virksomhed differentieres i forhold til, hvilken lokalisering de vælger mellem center og periferi i regionen. En "alle-skal-have-alt" fordeling vil aldrig kunne skabe grundlag for en selv bærende økonomi. En sådan fordeling vil betyde en forøget fraflytning fra regionen, ikke blot fra yderområderne, men også fra de byer, der ikke får lov til at udvikle sig til regionens lokomotiver.

Befolkningssammensætningen for Qaasuitsup Kommunua ligner i stor udstrækning befolkningssammensætningen for hele landet. Specielt skal bemærkes, at gruppen af 30-39 årige er væsentligt mindre end gruppen af 40-49 årige.

Samtidigt skal bemærkes, at der i grupperne af personer i arbejdsdygtig alder, er en relativ stor overvægt af mænd i forhold til kvinder.

Disse to karakteristika i befolkningssammensætningen vil få stor betydning for kommunens fremtidige økonomi. En mindre andel af kvinder i fertil alder betyder færre fødte børn i regionen. Samtidigt vil arbejdsstyrkens størrelse forandres meget, når aldersgruppen 40-49 år afgang til

pension, fordi de efterfølgende aldersgrupper er mindre. Dette betyder et yderligere fald i arbejdsstyrkens størrelse.

I bestræbelserne på at skabe en selv bærende økonomi vil det være væsentligt for kommunen at forøge fokus på at fastholde og tiltrække unge mennesker. Samtidigt er det vigtigt at arbejdskraftressourcerne i fremtiden anvendes mere effektiv, når der er en tendens til fald i arbejdsstyrkens størrelse.

Den samlede mobilitet i form af befolkningens bevægelser er langt mere dynamisk, end de fleste forestiller sig. Der er hvert år tale om meget store forandringer i befolkningens sammensætning i en region. Nogle borgere dør, andre fødes. Nogle flytter til andre regioner i landet eller til udlandet, mens andre flytter til regionen fra andre regioner eller andre lande.

Forandringerne får store konsekvenser for, hvorvidt den kommunale økonomi anvendes fornuftigt. Er der færre børn i bosætninger, er der mindre behov for pladser i børneinstitutioner og skoler. Er der kommet flere ældre til, er der behov for forøget ældrepleje osv. Problemet er, at det oftest er vanskeligt hurtigt "at skrue op og ned for vandet", fordi der jo er tale om ansatte personer i kommunen, hvor nye skal ansættes, eller nogen skal fyres. Og de fysiske bygninger og anlæg tager det også tid at få opdannet til noget, der passer.

Det siger sig selv, at desto mere fleksibelt, en kommune kan styre den service, den tilbyder i forhold til de forandringer, der sker i befolkningen, desto bedre ser kommunens økonomi ud. Dette kræver igen overblik, således at det politiske niveau får det bedst mulige udgangspunkt at tage beslutninger på. Uden en sådan form for strukturovervågning handles der for meget i blinde. Med andre ord: Har man ikke overblik over sine ressourcer og sin indsats, så kan man ikke forvalte sine ressourcer godt nok.

Det er muligt at påvirke befolkningens bevægelser, således at regionens tarv kan forsvares bedst muligt. Som vi tidligere har været inde på, kan fokus på forbedring af børnefamiliers vilkår være med til at fastholde unge mennesker i lokalområdet. Dette gælder også for fokus på f.eks. kulturlivet.

Men det tager tid at påvirke demografiske forhold. For øjeblikket oplever nordregionen en nettofraflytning, og hvis ikke der kommer positive forandringer i erhvervsgrundlaget i regionen, kan denne nettofraflytning forventes at ville accellere i de kommende år. Dette kan forudses, fordi at det forventes, at en større del af en ungdomsårgang tager en uddannelse med erhvervskompetence. Uddannelsen vil ofte blive taget uden for regionen, og den unge vil ofte danne familie i den periode, hvor vedkommende er borte fra hjemegnen. Er der ikke to jobåbninger og gode boligtilbud for de unge, samt kulturtilbud, som dem, de har oplevet i uddannelsesbyen, så vender kun en mindre del tilbage for at bosætte sig på hjemegnen igen.

Selv om det normalt tager tid at påvirke demografiske forhold, så kan den geografiske mobilitet modsat forårsage store forandringer i løbet af relativ kort tid.

Den nærmeste og vigtigste organisationsform for det enkelte menneske er familien eller den husstand, som personen tilhører. Økonomisk set er husstanden afgørende for, hvordan det enkelte menneske agerer på f.eks. arbejdsmarkedet og i forbindelse med det daglige forbrug. Husstanden bliver rammen for de visioner og mål, som den enkelte har for livet.

Derfor er husstandenes sammensætning og økonomi en vigtig faktor for at forstå kommunens økonomi. Det er den enkelte husstand, der som en helhed efterspørger service, og det er også den enkelte husstand, der samlet agerer, hvis der ønskes forandringer i dagliglivet.

Nordregionen havde pr. 1. januar 2007 18.243 borgere. Disse borgere var organiseret i 6.649 husstande. Dette betyder, at den enkelte husstand i kommunen omfattede 2,7 personer.

Husstandenes størrelse er en vigtig faktor i en kommunal økonomi. Det er klart, at hvis en husstand omfatter en normal familiestørrelse med f.eks. en mand og en kvinde og et til flere børn, så er denne mere økonomisk selv bærende, end hvis der er tale om en enlig forsørger til et eller flere børn.

Lidt under en tredjedel af alle husstande i Nordregionen omfatter kun en person. Husstande med mere end to personer omfatter under halvdelen af den samlede bestand af husstande i 2007 (45,6 pct.).

Forsørgerbyrden beskriver befolkningens sammensætning således, at personer i arbejdsdygtig alder sættes i relation til gruppen af unge og ældre.

Beregninger viser, at forsørgerbyrden i Nordregionen nogenlunde følger udviklingen i forsørgerbyrden for hele landet. Men for hele perioden gælder, at Nordregionen har en større forsørgerbyrde end hele landet. Der er altså færre til at forsørge unge og ældre i Nordregionen, end hvad der er gældende for hele Grønland. Dette må anses for en uheldig situation, som kun kan løses ved, at resten af landet må udligne denne økonomisk uheldige situation med udligningsordninger m.v.

Positivt viser beregningerne, at forsørgerbyrden har haft en faldende tendens i stort set de seneste tolv år.

Gruppen af ældre vokser betydeligt i hele perioden under hjemmestyret. Denne vækst udlignes af et tilsvarende fald i andelen af børn, mens gruppen af personer i arbejdsdygtig alder efter en stigende tendens i perioden fra 1980 frem til 1990 stort set har vist en faldende tendens frem til i dag.

Hvis ikke der sker en væsentlig forandring af dette demografiske mønster, vil dette i betydelig grad modarbejde muligheden for på sigt at skabe en selv bærende økonomi i Nordregionen.

I praksis kan der anvises en lang række forslag til handlinger for at imødegå denne udvikling. Det er selvfølgelig først og fremmest afgørende, at der via de bedst mulige rammer for erhvervsudvikling, også skabes endnu bedre muligheder for, at unge efter endt uddannelse kan vende tilbage til en region med de faciliteter og den service, som unge mennesker eftertragter i dag.

I næsten tredive år, har der kun i begrænset omfang været forandring i arbejdsstyrkens størrelse i Nordregionen. I de første år under hjemmestyret fra 1980 til 1989 var der en moderat vækst. Arbejdsstyrken voksede i disse år med 2.139 personer. Arbejdsstyrken i Nordregionen opnåede sin største størrelse i 1990 med 12.402 i arbejdsdygtig alder. Siden har i stort set hele perioden været et moderat fald, således at arbejdsstyrken pr. 1. januar 2009 udgør 11.763 personer.

Et fald i arbejdsstyrken er i sig selv et problem. Arbejdsstyrken er en regions vigtigste ressource, og et fald vil normalt betyde et tilsvarende generelt fald i regionens økonomiske volumen.

Det er et endnu større problem, hvis arbejdsstyrkens fald er et udtryk for tab til omkringliggende regioner. Beregningerne viser, at Nordregionens stort set har fulgt udviklingen i hele landet, men dette forandrer sig fra slutningen af 1990'erne. Hvor arbejdsstyrken i landet som helhed vokser fra 1990 til 2004 og derefter stagnerer, oplever Nordregionen et fald i arbejdsstyrkens størrelse fra 2003. I løbet af de seneste seks år er arbejdsstyrken i regionen faldet med 403 personer.

Både byer og bygder fik andel af den vækst i arbejdsstyrken, som skete i begyndelsen af perioden under hjemmestyret, men væksten i byerne var større end væksten i bygderne. Udviklingen i arbejdsstyrkens størrelse har herefter stort set udviklet sig ens for byer og bygder i Nordregionen.

Den aldersmæssige sammensætning af arbejdsstyrken fortæller noget om, hvad vi kan forvente os de kommende år. Er der store årgange på vej ud af arbejdsstyrken, og hvordan er de unge årgange i forhold til de øvrige årgange i arbejdsstyrken?

De 15-19 årige, der er den yngste gruppe, er i gang med at forberede sig til arbejdslivet. Nogle er under uddannelse og praktik, andre har allerede fået jobs. Samlet set er 13,4 pct. af arbejdsstyrken i denne aldersgruppe. Lidt mere end hver femte af de unge i denne aldersgruppe er bosiddende i Ilulissat, men mange af de øvrige bosætninger har en langt større andel af unge end hovedbyen Ilulissat.

Modsat er aldersgruppen 50-62 år på vej ud af arbejdsmarkedet ved naturlig afgang. I denne gruppe er hver fjerde bosiddende i Ilulissat by. For hele regionens vedkommende omfatter denne del af arbejdsstyrken, der om relativt få år går på alderspension, 18,7 pct. af den samlede arbejdsstyrke.

Det er et interessant perspektiv at betragte afgang- og tilgangsårangene i arbejdsstyrken. Den viser, at hvis satsningen på uddannelser for de unge lykkes, så vil Nordregionens arbejdsstyrke i løbet af rimeligt kort tid få en hel anden sammensætning med hensyn til kvalifikationer,

I disse år er der stor fokus på at få forøget arbejdsstyrkens kvalifikationsniveau. Men der er begrænset viden om arbejdsstyrkens kvalifikationer i dag, og hvilke resultater den forøgede uddannelsesindsats giver for især de unge.

Beregninger viser, at i alt 23,1 pct. af aldersgruppen 20-62 år var registreret med en uddannelse med erhvervskompetence. Dvs. lige under hver fjerde har en uddannelse bag sig, hvor de har lært et fag.

16,9 pct. havde som højeste uddannelse en faglig grunduddannelse, mens i alt 6,9 pct. havde en videregående uddannelse.

Beregninger viser endvidere, at de 30-39 årige er langt bedre uddannet end de ældre aldersgrupper. Det må forventes, at de 20-29 årige vil opnå mindst samme uddannelsesniveau som de 30-39 årige. Dette viser, at der er stor fremgang på vej i uddannelsesniveau for hele arbejdsstyrken, hvis ellers den nye uddannelsesreform, der blev startet i 2004, opnår de forventede resultater.

Målt i kompetenceniveau er kvinderne bedre uddannet end mændene i Nordkommunen. Det er det samme, som er tilfældet for hele landet.

Arbejdsstyrkens opvækststed har afgørende betydning for uddannelsesniveauet. Hvis personer er vokset op i Danmark, så er uddannelsesniveauet markant højere end for de grønlandskfødte. Dette er en naturlig følge af det rekrutteringsmønster, der er for Grønland og for Nordregionen. Når en efterspørgsel på konkrete kvalifikationer ikke er til stede i den lokale befolkning, rekrutteres de fra udlandet. Det sker inden for alle sektorer i økonomien.

79,8 pct. af den grønlandskfødte del af arbejdsstyrken er ikke registreret med en uddannelse med erhvervskompetence, mens personer født uden for Grønland har en tilsvarende andel af personer uden registrering af uddannelse på 39,7 pct. En endnu større forskel eksisterer for de videregående uddannelsers vedkommende. Hvor der blandt gruppen af personer født uden for Grønland er en procentandel på 31,2 pct. med en videregående uddannelse, er den for de grønlandskfødte kun på 5,6 pct.

Analysen af tallene for året 2007 forventes ikke at have rykket sig meget de seneste år. Analysen af kvalifikationsniveauet viser således, at et af de væsentligste strukturproblemer på det grønlandske arbejdsmarked

i dag, er manglen på kvalificeret, lokal arbejdskraft og den deraf nødvendige rekruttering af arbejdskraft udefra.

8.5 Behov for vækst i lokale indkomster

Pr. 1. januar 2007 var der 18.243 borgere i kommunen, og de havde en samlet skattepligtig indkomst på 1,8 milliarder kroner. Dette svarer til, at hver enkelt borger fra yngste barn til ældste person havde en gennemsnitlig skattepligtig indkomst på lidt under 100.000 kr.

Beregningerne viser, at selv om 25,8 pct. af kommunens borgere bor i bygderne, så kommer kun 17,1 pct. af den skattepligtige indkomst fra bygderne. Den gennemsnitlige skattepligtige indkomst var i byerne på 110.594, mens den tilsvarende i bygderne var på 65.490.

Hvis personer bosiddende i bygderne har en mindre skattepligtig indkomst end personer i byerne, betyder dette samtidigt, at bygdebeboere bidrager mindre end byboerne i skatteprovenu. Med i analysen skal vi dog også have, hvorvidt bygdebeboerne i samme udstrækning som byfolk skaber omkostninger for kommunen.

Når der er en større koncentration af personer med offentlig beskæftigelse i byerne end i bygderne, slår dette voldsomt igennem på den samlede skattepligtige indkomst i byerne og i mindre grad i bygderne. Offentligt ansatte er normalt bedre aflønnet end personer i store dele af det private erhvervsliv. En stor del af forskellen i den gennemsnitlige skattepligtige indkomst mellem bosætningstyper kan forklares med tilstedeværelsen af en større andel af offentligt ansatte i byerne i forhold til bygderne.

Beregningerne viser, at der er stor forskel på den gennemsnitlige skattepligtige indkomst pr. person, ikke blot mellem byer og bygder, men også mellem henholdsvis byerne og bygderne indbyrdes.

Den største gennemsnitlige skattepligtige indkomst har borgerne i Ilulisat by. Her er den gennemsnitlige skattepligtige indkomst på 120.899 kr. De byer, der har den mindste gennemsnitlige skattepligtige indkomst, er Kangaatsiaq og Qaanaaq. Begge byers gennemsnitlige skattepligtige indkomst ligger på ca. 83.000 kr.

Ingen bygder når op på byernes niveau. Den største skattepligtige indkomst blandt bygderne har Qaarsut med 81.977 kr. i gennemsnit, mens

en række bygder ligger på laveste niveau med kun ca. 47.000 kr. i gennemsnitlig skattepligtig indkomst.

For den befolkning, der var bosiddende i Nordregionen pr. 1. januar 2007 var der således en indkomstfordeling, der gør, at de dårligst stillede bosætninger havde en skattepligtig indkomst i gennemsnit, der lå næsten tre gange under den, som fandtes i Ilulissat.

Subsistensøkonomien må formodes at udligne forskellen noget, men samlet set kan konkluderes, at forskellene i de økonomiske betingelser for de enkelte bosætninger synes meget forskellige i Nordregionen.

I den sammenhæng er det afgørende vigtigt at skabe grundlaget for, at befolkningen hele tiden kan søge derhen, hvor indtægtsgrundlaget er bedst. Analysen viser, at når der kan være så store forskelle på lokaløkonomien internt i regionen, må der tilsvarende være meget store barrierer for, at befolkningen agerer økonomisk rationelt.

En væsentlig faktor for manglende mobilitet - og dermed udjævning af indkomsternes størrelse - kan være en manglende incitamentstruktur, hvor politikker på den ene eller anden måde motiverer til mobilitet, men også kulturbetingede faktorer i form af f.eks. fanger-identitet kan forårsage manglende lyst til at flytte til egne, hvor de økonomiske betingelser er bedre. Endelig kan manglende adgang til bolig i en tilflytningsbosætning være en stor forhindring for den enkelte husstand.

8.6 Husstandenes økonomi

Husstanden er en meget vigtig faktor, når de enkelte personers økonomiske situation skal vurderes. Den enkelte persons økonomiske dispositioner vil i høj grad være afhængig af, hvordan husstanden, som vedkommende indgår i, er sammensat.

Beregningerne viser, at spredningen i husstandenes indkomster (skattepligtig indkomst) er voldsom. De to største grupper af husstande er de, der har en skattepligtig indkomst, der er henholdsvis 50 pct. større eller 50 pct. mindre end den gennemsnitlige husstandsindkomst.

Disse beregninger siger dog ikke noget om, hvilket velfærd, som den enkelte husstand har. Velfærdsniveauet afhænger af, hvordan husstanden er sammensat. F.eks. vil en enlig forsørger med tre børn, have en

helt anden husstandsøkonomi, end en husstand med to personer uden børn.

Hvis formålet er at påvise, hvilke husstande, der har et relativt højt velfærdsniveau, og hvilke, der kan have problemer med at forsvare et normalt velfærdsniveau, samt hvordan de enkelte bosættninger indkomstmæssigt i øvrigt klarer sig i forhold til hinanden må der indregnes, hvordan husstanden er sammensat med voksne, forsørgere og børn m.v.

F.eks. må det antages, at det kræver en større indkomst for et ægtepar med tre børn end for en enlig uden børn at opnå den samme velfærd. Samtidigt kan der være "stordriftsfordele" ved at være flere i en husstand, således den børnerige husstand ikke er nødsaget til i ovennævnte eksempel at have en fem gange så stor indtægt som den enlige for at opnå samme velfærdsniveau.

OECD har til dette formål udviklet begrebet *ækvivalensindkomst*. Ækvivalensindkomsten tager højde for størrelse og sammensætning af husstanden.

Den gennemsnitlige ækvivalensindkomst for hele regionen var for den befolkning, der boede i Nordregionen pr. 1. januar 2007 på 156.823 kr. I byerne var den gennemsnitlige ækvivalensindkomst på 168.174 kr., mens den i bygderne lå væsentligt lavere, nemlig på kun 113.878 kr.

Beregningerne viser, at der må være væsentlige forskelle i velfærdsniveauet og mulighed for forbrug i byerne i forhold til bygderne. Ækvivalensindkomsten i byerne er 3,5 pct. større end den gennemsnitlige ækvivalensindkomst for hele regionen, mens bygderne ligger 27,4 pct. under den gennemsnitlige ækvivalensindkomst. På trods af at det må forventes, at subsistensøkonomien er større i bygderne end i byerne, er der tale om en meget stor forskel mellem byer og bygder.

Den store forskel mellem by og bygder skal samtidigt sættes i relation til, at der er meget store forskelle i ækvivalensindkomsten mellem husstandene indbyrdes i de to bosættningstyper.

Beregningerne viser meget stor spredning inden de to bosættningstyper. Byerne har en relativ stor andel af husstande med en ækvivalensindkomst på mere end 50 pct. i forhold til den gennemsnitlige ækvivalens-

indkomst for regionens husstande. Men byerne har også en stor andel af husstande i den anden ende af skalaen.

Hver tyvende husstand i bygderne har en ækvivalensindkomst, som er 50 pct. større end regionens gennemsnitlige ækvivalensindkomst. Men næsten hver tredje husstand i bygderne har en ækvivalensindkomst, der ligger 50 pct. under den gennemsnitlige ækvivalensindkomst for alle husstande i regionen.

Den store spredning i ækvivalensindkomsten slår også igennem på de enkelte bosætninger.

Hvor indekset for Nordregionen er sat til 100, har Upernavik by den højeste gennemsnitlige ækvivalensindkomst med indeks 118,7. Den laveste gennemsnitlige ækvivalensindkomst findes i en række bygder, der ligger helt nede på indeks 56 og 57. Forskellen i den gennemsnitlige ækvivalensindkomst mellem den rigeste og den fattigste bosætning er på hele 97.060 kr.

Forskellen mellem by og bygd i indtægtsgrundlag er ikke entydigt. Faktisk står nogle bygder bedre end de dårligst stillede byer.

For året 2007 kan den samlede skattepligtige indkomst for borgere, der boede i Nordregionen pr. 1. januar 2007 beregnes til at være i alt 1,8 milliarder kroner. Dette svarer til en gennemsnitlig skattepligtig indkomst på 98.939 kroner pr. husstand i kommunen.

Befolkningens indkomster stammer fra mange forskellige kilder. Langt den største indkomstkilde til at genere den skattepligtige indkomst kommer fra A- og B-indkomster fra offentlige og private arbejdspladser. I alt blev der udbetalt en lønsum på 1,7 milliarder kroner i 2007. Dette svarer til en indkomst pr. husstand på 249.537 kr.

Af den samlede lønsum udbetales 836,3 millioner kroner fra offentlige arbejdspladser i det daværende hjemmestyre og i kommunerne.

De offentlige arbejdspladser er således kilde til næsten 50,4 pct. af alle lønindtægter i Nordregionen i 2007. Resten kommer fra offentligt ejede selskaber og fra private virksomheder. De offentlige og private virksomheder betaler 822,9 millioner kroner i Nordregionen i 2007.

Udover den offentlige lønudbetaling blev der i 2007 udbetalt 266,7 millioner kroner i overførselsindkomster. Overførselsindkomsterne omfatter

de typer overførsler, som er nævnt i indledningen til dette kapitel. Der eksisterer flere overførsler, men deres vægt er ubetydelige i denne sammenhæng.

De offentlige betalinger omfatter således i alt ca. 1,1 milliard kroner i 2007. Dette svarer til 61,1 pct. af den samlede skattepligtige indkomst i Nordregionen samme år. Heri er ikke medregnet lønindtægter fra beskæftigelsen i offentligt ejede forsyningsselskaber.

Det offentlige er således den altdominerende indkomstkilde for befolkningen i Nordregionen. De sociale overførselsindkomster svarer alene til udbetaling af 40.113 kroner fra det offentlige til hver enkelt husstand i Nordregionen i 2007.

De mest dominerende poster i de offentlige overførsler er alderspension og førtidspension, men også boligsikring omfatter mere end ti procent af de samlede overførselsindkomster.

Byerne omfatter 74,2 pct. af indbyggerne og 79,1 pct. af husstandene i Nordregionen i 2007. Byerne modtager samlet set 76,8 pct. af de samlede sociale overførselsindkomster.

Bygderne omfatter tilsvarende 25,8 pct. af indbyggerne og 20,9 pct. af husstandene. Bygderne modtager 23,2 pct. af de samlede sociale overførselsindkomster.

Beregningerne viser, at det ikke entydigt kan siges, at den ene bosættningstype får mere end den anden. Måles overførselsindkomster pr. indbygger, får bygderne mindre end antal indbyggere tilsiger, men modsat, hvis overførselsindkomsterne opgøres pr. husstande.

For byerne gælder, at Kangaatsiaq, Ilulissat og Uummannaq får en mindre andel af de sociale overførselsindkomster end indbyggerantallet tilsiger. De fem andre byer får mere end deres indbyggerantal tilsiger af de samlede sociale overførselsindkomster.

For bygderne er der også forskelle. Syv bygder får mere end befolkningstallet gennemsnitligt skulle give, mens de øvrige bygder får mindre.

Der er flere grunde til at give sociale overførselsindkomster. Nogle overførselsindkomster er fastsat ud fra rent demografiske forhold. Barselsorlov og alderspension er af denne type. De øvrige har normalt til

formål at sikre, at den enkelte person eller den enkelte husstand kan opretholde et minimum af velfærd.

29,4 pct. af alle husstande i Nordregionen modtager ingen form for overførselsindkomster. For de enkelte bosætninger gælder, at der er stor forskel i dette tal for hver enkelt by eller bygd. I de sydligste bygder er der kun få husstande, der ikke modtager overførselsindkomster, mens tendensen i de nordligt beliggende bosætninger er lige modsat.

Overførselsindkomsterne rammer også byerne forskelligt. F.eks. er der 31,2 pct. af husstandene i Ilulissat, der ikke modtager overførselsindkomster, mens den tilsvarende andel for den næststørste by Aasiaat kun er 22,2 pct.

De relativt store udsving for de enkelte bosætninger og for de enkelte sociale overførselsindkomst-typer viser, at det er et særdeles komplekst billede, der tegner sig, når de 266,7 millioner kroner overførselsindkomster fordeles over Nordregionen.

Det grundlæggende princip for tildeling af overførselsindkomster vil normalt være, at der gives til de svagest stillede grupper i samfundet. Men beregningerne viser, at hver femte af den rigeste del af husstandene (10. decil) får overførselsindkomster. Modsat modtager næsten hver sjette af de dårligst stillede husstande ingen overførselsindkomster.

Afgørende for vurderingen af opgørelserne af fordeling af overførselsindkomster skal nødvendigvis have med i betragtningen, at en relativ stor del af indtægterne i mange husstande netop er overførselsindkomsterne selv, og de fleste overførselsindkomster indgår i den skattepligtige indkomst og dermed i begrebet ækvivalensindkomst. Samtidigt skal med i vurderingen, at visse husstande har indtægter, der ikke indgår i den skattepligtige indkomst.

8.7 Behov for udviklingen af erhvervslivet

En af de vigtigste forudsætninger for udvikling af en selv bærende økonomi i Qaasuitsup Kommunia er en forøgelse af de samlede erhvervsaktiviteter i kommunen.

Skal der udvikles en selv bærende økonomi, bør den bygge på bl.a. følgende fundament inden for det erhvervsmæssige område:

- Udvikling af et selvcentret erhvervsliv, dvs. forbedring af erhvervsstrukturen, således at der udvikles følgeerhverv til basiserhverv som fiskeri, fiskeindustri og råstofvirksomhed, og at der på denne baggrund sker en større værditilvækst i lokalområdet i stedet for at denne sker i udlandet.
- Begrænsning af de kommunale omkostninger, herunder en betydelig reduktion i den offentlig sektor samt outsourcing af opgaver til lokale virksomheder.
- Et betydeligt indkomstløft i befolkning. Et indkomstløft, der beror på en opkvalificering af arbejdsstyrken, således at produktiviteten i det lokale erhvervsliv, og dermed den tjente krone pr. time, forøges betydeligt.
- En bedre udnyttelse af den lokale befolkning i arbejdsdygtig alder, herunder reduktion af ledighed, reduktion og revalidering af personer på overførselsindkomster i øvrigt, via målrettet opkvalificering. Dette skal ske i tæt samarbejde med det lokale erhvervsliv.
- En generel nedsættelse af erhvervslivets omkostningsniveau.

Der er altså tale om meget store udfordringer for kommunen i de kommende år i planlægningen som helhed og ikke mindst på det erhvervspolitiske område.

Men det er ikke en umulig opgave. Der er flere handlingsmuligheder, der i løbet af relativt kort tid kan være med til at forøge volumet i det lokale erhvervsliv og dermed sikre betydelige skridt på vej mod en selv bærende økonomi.

En handlingsmulighed vedrørende nye følgeerhverv omfatter en kortlægning af potentialet for nye virksomheder eller en udvidelse af eksisterende virksomheder som følgeerhverv til de eksisterende og fremtidige basiserhverv inden for fiskeri og råstofområdet.

Den kommunale sektor kan begrænses ved at outsource opgaver fra sektoren. Dette giver to fordele: For det første begrænses de direkte lønomkostninger i kommunen. For det andet vil kommunen i sin planlægning mere fleksibelt kunne "skrue op og ned for vandet" ved at genforhandle servicekontraktens indhold og størrelse.

En sådan outsourcing vil også betyde, at det samlede volumen af efterspørgsel i lokalområdet efter bestemte serviceydelser vil blive forøget i en sådan grad, at der naturligt vil være plads til små og mellemstore virksomheder, der samtidigt kan udnytte tilsvarende opgaver som følgeerhverv for det private erhvervsliv og de offentligt ejede selskaber.

Ved at udnytte den af Landstinget igangsatte uddannelsesreform fuldt ud, vil kommunen i løbet af relativ kort tid kunne få arbejdsstyrken opkvalificeret betydeligt. Dette giver flere positive bidrag til den kommunale økonomi: For det første kan lokal arbejdskraft i større omfang end hidtil besætte jobs, som hidtil har været besat af udefrakommende arbejdskraft. For det andet kan omkostninger til ledighed og andre overførselsindkomster blive begrænset betydeligt. Dette kræver, at der udarbejdes planer for prioritering af uddannelsesindsatsen, således at det eksisterende mismatch på arbejdsmarkedet sænkes. Kommunen bør spille en lang mere central rolle i udmøntning af uddannelsesmidler fra Landskassen, end det sker i dag.

Der skal også sættes fokus på nye væksterhverv. Her er specielt råstofområdet interessant. Aktiviteterne er allerede forøget voldsomt de seneste år. Den internationale olie- og mineindustri investerer millioner af kroner i lokalområdet, og det er et spørgsmål om tid, hvornår nogle af disse investeringer bliver realiseret i udnyttelse af råstoffer.

Det lokale erhvervsliv og kommunen har et betydeligt ansvar i at sikre, at lokale virksomheder og lokal arbejdskraft udnytter råstoflovens præferencestilling til grønlandsk arbejdskraft og grønlandske virksomheder. Kommunen bør etablere en kompetenceklynge af relevante interesser inden for dette område, således at den fælles kompetence for at deltage i dette relativt store erhvervsprojekter bliver så stor som muligt. Det er også vigtigt fra lokal side at stille krav til de udenlandske selskaber og de grønlandske myndigheder i forbindelse med udformning og realisering af de såkaldte social impact assessments, der gennemføres i forbindelse med aktiviteterne. Endelig bør kommunen og det lokale erhvervsliv i fællesskab sikre sig den bedst mulige kendskab til, hvorvidt der er potentiale for small scale mining i det enorme geografiske område, som kommunen omfatter.

Som det sidste eksempel, der skal nævnes her på muligheder for nu og her handling, bør der gennemføres en grundig analyse af det lokale erhvervslivs samlede omkostningsstruktur. I den udstrækning at de eksisterende serviceaftaler med de offentligt ejede selskaber på sigt overgår til de nye storkommuner, bør det vurderes, om regionens logistiske forhold er tidssvarende, eller om der via omorganisering og en fortsat nytænkning kan ske forbedringer i logistikken, samtidigt med at omkostningerne for lokalsamfundet reduceres.

Ovenstående er nogle forhold, som Qaasuitsup Kommunia bør overveje at udarbejde handlingsplaner for. Men for at kunne gennemføre denne proces og kunne udarbejde hensigtsmæssige handlingsplaner, skal der være et solidt vidensgrundlag. Det er dette, bl.a. denne rapport skal bringe med, og i dette kapitel gennemføres en detaljeret analyse af det lokale erhvervsliv.

Erhvervslivet i Nordregionen er under fortsat udvikling. Nogle brancher og virksomheder skaber vækst, mens andre oplever stagnation eller nedgang i aktiviteterne. De forandringer, som vi ser i disse år, har altid været der til at omforme vores virksomheder, og dermed befolkningens beskæftigelses- og indkomstmuligheder.

Den generelle pris- og lønudvikling sikrer en årlig vækst i udbetalingerne af løn i regionen. Der har således været tale om en stigning i hele perioden, men med et fald i løbet af 2006. I år 2000 blev der udbetalt en samlet lønsum 1,6 milliarder kroner. Denne lønsum var i 2007 steget til 1,7 milliarder kroner, hvilket er en vækst på 7,3 pct. i løbet af syv år. Der er altså tale om en meget svag årlig vækst.

Denne udvikling er skabt på basis af den samlede erhvervsstruktur, men udviklingen i de enkelte erhverv er vidt forskellige. Beregningerne viser, at der har været en relativ stor vækst i de tertiære erhverv (handel og service samt den offentlige sektor). Der var stagnation i de sekundære erhverv (primært fiskeindustri og bygge- og anlægsvirksomhed) frem til 2004, hvorefter disse erhverv også udviser vækst. De primære erhverv, der i denne periode primært omfatter fiskeri og fangst, oplever et stort fald frem til 2004 og en mindre vækst i årene herefter, hvilket ikke imødegår det fald, der har været siden år 2000. I beregningerne er fiskere

og fangeres indtægter ikke medregnet, der er udelukkende tale om løn-udbetalinger.

Selv om der er tale om aggregerede tal på kun tre hovederhverv, viser beregningerne, at der er tale om en relativ stor omfordeling af løn og arbejdspladser i erhvervsstrukturen i disse år. Jobs går tabt og nye jobs opstår - nye jobs, der kræver nye kvalifikationer hos den lokale arbejdskraft.

I 2007 var der fire brancher, der havde en lønsums-udbetaling på over 100 millioner kroner. Det var Bygge- og anlægsvirksomhed, Engroshandel, Detailhandel og Offentlig administration. Langt den største branche var den Offentlige administration med en lønudbetaling på 834,1 millioner kroner.

Samlet set har der været en vækst på 7,3 pct. fra 2000 til 2007. I de større brancher har der specielt været høj vækst inden for Detailhandel. Her steg lønsummen fra 62,2 millioner kroner i år 2000 til 148,4 millioner kroner i 2007. Den offentlige sektor steg i perioden med 9,3 pct.

Det er vigtigt at forstå, at der ikke er tale om en række selvudviklende brancher, der hvor for sig selv kan forbedre sit udviklingspotentiale. Brancherne og de virksomheder, der indgår heri, får input og giver output til andre brancher i regionen i forbindelse med salg og efterspørgsel af varer og tjenesteydelser, samtidigt med at de sælger til eksportmarkeder samt importerer varer og tjenesteydelser fra resten af landet og fra udlandet.

Hvis der er nedgang i fiskeriet, trækker det andre følgeerhverv med sig. På samme måde trækker nye væksterhverv som råstofsektoren andre erhverv med sig op, hvis de lokale virksomheder formår at få adgang til dette nye marked.

Det er i dette komplekse system, der skal udarbejdes en regional erhvervspolitik, der sikrer de bedst mulige rammebetingelser for lokale virksomheder. Hvis erhvervspolitikken skal lykkes, skal det ske på basis af et indgående kendskab til alle de processer, der findes internt mellem brancher og virksomheder i regionen, samt ved analyse af de potentialer for nye vækstområder, der er tilstede, og som skjuler sig i den import af varer og tjenesteydelser, der sker til regionen.

I Nordregionen er der i 2007 7 virksomheder med over 50 millioner i udbetaling af løn. Disse syv, som også omfatter den offentlige sektor (hjemmestyret og kommunen) samt offentligt ejede selskaber, omfatter kun en procent af den samlede virksomhedsbestand, men præcist halvdelen af den udbetalte lønsum i Nordregionen. 11 virksomheder udbetaler en lønsum på 345,5 millioner kroner. I alt omfatter disse 18 største virksomheder således 71,3 pct. af hele lønudbetalingen i Nordregionen i dette år.

De mellemstore virksomheder, der omfatter lønudbetalinger i størrelsesordenen fra 1 til 20 millioner kroner, omfatter 107 virksomheder. Disse virksomheder har samlet en lønudbetaling på 366,4 millioner kroner svarende til 22,1 pct. af den samlede lønudbetaling i Nordregionen i 2007.

De små virksomheder er vanskeligt at analysere på, men tallene viser, at der er en meget stor underskov af små virksomheder i Nordregionen. De små virksomheder med under en million kroner i lønudbetaling omfatter 589 virksomheder, men kun 6,6 pct. af den samlede lønsum udbetalt i Nordregionen i 2007.

Udover den offentlige administration er otte brancher repræsenteret med virksomheder, der betaler mere end 20 millioner kroner i løn i 2007. De små og mellemstore virksomheder er spredt ud over de fleste brancher. Af de mellemstore virksomheder (10-20 millioner kroner i lønsum) er bygge- anlægsbrancher repræsenteret med 25 virksomheder ud af i alt 107 virksomheder.

Analysen viser, at virksomhedsbestanden hele tiden forandres og omorganiseres. Nogle virksomheder opnår vækst, mens andre stagnerer eller får tilbagegang. Nogle virksomheder dør, og nye virksomheder kommer til.

Beregningerne viser, at desto større virksomhederne er, desto større overlevelsessevne har de. De store virksomheder er langt mere stabile end små. Alle atten store virksomheder, der er aktive i Nordregionen, har eksisteret i mindst otte år. Heri indgår selvfølgelig også den offentlige administration.

Derimod er der stor omsætning af de virksomheder, der har en lønudbetaling på fem millioner og derunder. En væsentlig årsag hertil er, at

der ofte er tale om en-mands-virksomheder, hvor ejeren er ekspert i et eller andet håndværk, men måske ikke har den nødvendige kompetence til at lede en virksomhed, samtidigt med at kapitalgrundlaget ofte ikke er stort nok til at sikre virksomheden under dårlige konjunkturer.

I fremtiden må der også forventes en stor omsætning blandt de små virksomheder. Denne omsætning bør der sættes speciel fokus på. Kan der fra politisk side gennemføres bedre rammebetingelser og hjælpeforanstaltninger i forhold til at professionalisere disse virksomheder, og hvis det lykkes at fastholde et relativt højt niveau iværksætter-niveau samt etablering af nye virksomheder i regionen, samtidigt med at andelen af små virksomheder, der ophører begrænses, vil det hurtigt kunne give grobund for en betydelig vækst i den samlede beskæftigelse og indtjening for regionen som helhed.

Alle brancher viser en stor omsætning af virksomheder. Hvis vi f.eks. tager bygge- og anlægsbranchen, så er 43 ud af 109 virksomheder i 2007 mindst otte år gammel. Det betyder, at 60,6 pct. af branchens virksomheder er mindre end otte år gammel.

Samlet set er 45,5 pct. af virksomhedsbestanden mindst otte år.

Virksomhedsbestanden, der eksisterede i både 2005 og 2007, omfattede i alt 481 virksomheder.

Hvor 43,9 pct. af de små virksomheder (lønudbetaling under 1 mio.kr. i 2007) har vækst over gennemsnittet, er det tilsvarende tal for de mellemstore virksomheder (mellem 1 og 20 mio. kr. i lønudbetaling) 64,6 pct. For de store virksomheder (>20 mio.kr. i lønudbetaling) er den tilsvarende procentandel for virksomheder med en vækst større end gennemsnittet 50,0 pct. Igen ses, at den primære vækst i lønudbetaling sker i større virksomheder.

Når virksomhedsbestanden inden for de enkelte brancher analyseres, viser det sig, at der ikke er noget entydigt udviklingstræk inden for den enkelte branche. En branche kan have fremgang som helhed, og en lang række virksomheder kan have en vækst større end den gennemsnitlige vækst for virksomhederne i perioden 2005-2007. Men i samme branche kan der også være virksomheder i tilbagegang.

Tager vi igen bygge- og anlægsbranchen, så viser det sig, at af de i alt 64 virksomheder, er der stort set lige så mange i vækst, som der er virksomheder i tilbagegang.

Det er afgørende vigtigt at forstå, at erhvervsstrukturen er meget dynamisk, ikke blot i Nordregionen, men i hele landet. Dette viser netop, at hvis Qaasuitsup Kommunia skal optimere sit skatteprovenu, og hvis omkostningerne til ledighed skal sænkes, så skal både den politiske og den administrative ledelse være i stand til hele tiden med aktuel viden at kunne skabe overblik over, hvad det er, der sker, og hvor der om muligt skal gribes ind.

Analysen viser, hvad der sker med erhvervsstrukturen i løbet af et enkelt år, år 2006. I 2006 blev der udbetalt en lønsum på i alt 1,8 milliarder kroner. I 2007 var dette beløb faldet til 1,7 milliarder kroner.

Langt størstedelen af lønsummen i virksomhedsbestanden bliver fastholdt, nemlig 1,5 milliarder kroner. En del virksomhed ophørte i løbet af året 2006. Det kostede Nordregionen et løntab på 93,1 millioner kroner. Men virksomhedsbestanden i 2006 tabte også ved tilbagegang i nogle virksomheder 218,6 millioner kroner. Samtidigt skete der i andre virksomheder en vækst på 132, 1 millioner kroner.

I løbet af året kom der også nye virksomheder til. De skabte en ny lønsum på 35,9 millioner kroner.

Analysen giver et godt indblik i dynamikken i erhvervsudviklingen. Opfattelsen af, at erhvervsudvikling er noget med balancer og stabilitet, er forældet. Den begyndende globalisering og forøget markedspåvirkning gør, at alle virksomheder må vise stor forandringsparathed.

Denne forandringsparathed, som en så stor dynamik kræver for det lokale erhvervsliv, smitter straks af på de instanser, der har ansvaret for at udvikle de bedst mulige rammebetingelser. Dette gælder såvel Grønlands Selvstyre som kommunen samt landsdækkende og lokale organisationer af arbejdsgivere og erhvervsorganisationer. Har disse instanser ikke hele tiden fokus på at få det bedst mulige ud af situationen og være med til at forandre erhvervslovgivning, arbejdsmarkeds- og uddannelsesforhold, beskatning m.v. vil regionen hurtigt kunne opleve unødvendig tilbagegang.

En af de væsentligste betingelser for at kunne udvise forandringsparathed er, at det politiske og administrative niveau samt erhvervslivets repræsentanter råder over valid og aktuel information om tingenes tilstand. Hvis der ikke er så vidt muligt fuld indsigt i, hvordan status er, og hvorhen udviklingen bringer lokalområdets erhverv, så kan man jo ikke udvise forandringsparathed, for hvad er det lige, der måske skal forandres? På denne baggrund må det anbefales, at der gennemføres en grundig strukturovervågning af alle relevante forhold, der danner grundlag for ikke blot kommunekassens økonomi, men for hele regionens økonomiske strukturudvikling.

8.8 Behov for udviklingen af arbejdsmarkedet

Arbejdsmarkedet i Nordregionen lider under alvorlige strukturproblemer:

- Der er tale om en relativ stor strukturledighed i regionen.
- Regionens arbejdsmarked er påvirket af store sæsonvariationer i efterspørgslen efter arbejdskraft, og der opstår sæsonledighed.
- En relativ stor del af arbejdsstyrken beslaglægges af den offentlige sektor, herunder Selvstyrets institutioner, den kommunale sektor og de offentligt ejede forsyningsselskaber.
- En relativ stor del af personer i arbejdsdygtig alder bliver udstødt af arbejdsmarkedet og bliver tildelt førtidspension.
- På grund af mismatch i kvalifikationer er der et relativt stort behov for rekruttering af udefrakommende arbejdskraft, fordi ledig, lokal arbejdskraft ikke har de fornødne kvalifikationer.
- Arbejdsmarkedet er voldsomt segmenteret i jobtyper samt i bosætninger. Manglende faglig og geografisk mobilitet sikrer ikke en tilfredsstillende udjævning mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft i regionen.
- Et lille volumen i udbuddet af arbejdskraft gør det vanskeligt og måske også umuligt at rekruttere alle former for specialister lokalt. Selv om samfundet er lille, så er det nødvendigt at have såvel offentlige som private arbejdspladser på stort set alle funktioner med hensyn til service af borgerne og som følgeerhverv til de bærende erhverv.

For at kunne lave forandringer, der mindsker eller eliminerer disse strukturproblemer, er det nødvendigt at have et grundigt indblik i arbejdsmarkedsforholdene. Hvis man ikke kender ressourcen, kan man ikke forvalte ressourcen. Dette gælder i høj grad også Selvstyrets og kommunernes forvaltning af arbejdsmarkedsforholdene. Der mangler i høj grad indsigt i tingenes tilstand, og det gør, at der gennemføres en relativ stor erhvervs- og arbejdsmarkedspolitisk indsats, men indsatsen giver ikke de nødvendige resultater.

I 2007 var der i alt 21.493 ansættelsesforhold. Næsten 40 pct. af disse ansættelsesforhold var i den offentlige sektor, excl. de offentligt ejede selskaber.

Udover denne sektor havde kun branchen Detailhandel en andel af de samlede antal ansættelser på over ti pct. Indhandling, som ikke er løn-udbetaling er den tredje største branche målt på denne måde. Herudover er det interessant at bemærke, hvor lavt fiskeri og fiskeindustri (fødevareindustri) ligger i forhold til andre brancher.

Det samlede fiskeri, excl. indhandling, omfatter kun 7 pct. af de samlede antal ansættelser, og fiskeindustrien omfatter kun 3,7 pct. af disse ansættelser. Tilsammen udgør fiskerisektoren (fiskeri og fiskeindustri), excl. indhandling, altså det samme som Detailhandel gør i Nordregionen i 2007.

I den offentlige debat, og især i den politiske debat, kan det virke som om, at problemerne inden for fiskeriet, er det altafgørende aspekt af Nordregionens problemer, men målt i antal ansættelser er der således brancher, der har langt mere betydning beskæftigelsesmæssigt set.

Fiskerisektorens betydning har dog en relativ stor økonomisk og beskæftigelsesmæssig betydning, fordi der er tale om et basiserhverv, der skaber følgevirkksomhed og dermed indirekte og inducerede indkomster og beskæftigelse for mange mennesker i regionen.

Beregningerne viser, at mere end halvdelen, 57,2 pct., af ansættelserne er en ansættelse, hvor lønsummen er mindre end 40.000 kr.

Den store andel af ansættelser med en samlet lønsum på under 40.000 kr. gælder for stort set alle de større brancher.

Det samlede antal ansatte omfatter 9.189 ansatte i 2009. Hele 44,9 pct. var ansatte i den offentlige administration. Den næststørste branche er Detailhandel med 899 ansatte. Også Indhandling og Bygge- og anlægs-virksomhed har over 500 ansatte.

Det er interessant, at fiskerisektoren omfattende Indhandling, Uden-skærs- og Indenskærs fiskeri, Fiskeri i øvrigt og fiskeindustri omfatter 1.543 ansatte, dvs. under hver femte af alle ansatte i Nordregionen i 2007. Endnu mere interessant er det, at andelen af unge (under 30 år) ligger på nøjagtigt samme niveau. Dvs. at en fortsat nedgang i sektoren også vil ramme unge mennesker i betydelig grad.

Der er tale om mange typiske mande- og kvindefag. Hvis vi fastsætter mande- og kvindejobs som brancher, hvori mere end 80 pct. er af samme køn, viser det sig, at f.eks. Indhandling, fiskeri, Energi- og vandforsyning og Bygge- og anlægsvirksomhed er mandefag.

Beregningerne viser, at Indhandling primært er et bygdeerhverv. 65,3 pct. af alle indhandlere er bosiddende i bygderne. Også fiskeindustri har flere ansatte i bygderne end i byerne. For fiskeriet er det modsatte gældende.

Inden for offentlig administration er 81,6 pct. af alle ansatte bosiddende i byerne. Offentlig administration er altså i udpræget grad et byerhverv.

Til sammenligning har byerne en andel af den samlede befolkning på 74,2 pct. i 2007. Lokalisering af offentlige arbejdspladser er således en afgørende forudsætning for, at byerne i disse år opnår vækst.

I hovedbyen Ilulissat er 40,7 pct. af alle ansatte ansat i det offentlige i 2007. I Aasiaat er den tilsvarende andel 47,3 pct. Til sammen havde disse to byer, de to største byer i regionen, 42,5 pct. af alle offentligt ansatte i 2007 i Nordregionen, hvor de tilsvarende har 44,2 pct. af det samlede antal ansatte i hele Nordregionen.

Samtidigt kan især serviceerhvervene i høj grad betegnes som byerhverv.

Et af de væsentligste problemer i Nordregionen er en strukturledig, der har eksisteret i flere årtier. Konsekvensen er alvorlig for regionens økonomi. For det første bidrager de personer, der rammes af ledighed, ikke til den fælles økonomi med forbruget af en lønindtægt samt et sam-

fundsprovenu i form af indkomstskat af denne løn. Dernæst skal den ledige have udbetalt takstmæssig hjælp. Denne takstmæssige hjælp forbruges godt nok, og der betales også skat af den, men det er en tyngende omkostning for den offentlige økonomi. Hertil kommer, at erfaringerne viser, at de ledige herudover får behov for andre former for overførselsindkomster, samtidigt med at gruppen af ledige som helhed ofte lever under dårligere sociale og sundhedsmæssige vilkår.

I hele den tiårs perioden, som analysen omfatter, har der været tale om omfattende strukturledighed i Nordregionen. Det positive er, at der siden år 2003 har været en stor nedgang i ledigheden. I 2007 nåedes niveauet i år 2000 og i 2008 var ledigheden nede på 561 berørte af ledige (excl. Qaanaaq).

Faldet i ledigheden skyldes ikke primært en tilsvarende vækst i beskæftigelsen. Faldet er derimod resultatet af demografiske forhold samt overførsel af mange ledige til førtidspensionister.

Strukturledigheden er især paradoks, når vi ved, at arbejdsgivere samtidigt bliver nødsaget til at rekruttere arbejdskraft udefra. Dette fænomen skyldes som tidligere nævnt primær den store mismatch mellem efterspørgsel efter bestemte kvalifikationer, samt det forhold at en stor del af den lokale arbejdsstyrke har et lavt kvalifikationsniveau.

I alt var der i 2007 677 ansatte, der havde fødested uden for Grønland. Dette svarer til 8,1 pct. af alle de ansatte.

Personer født uden for Grønland er en sammensat gruppe. Der er dels tale om personer, der er fast bosiddende her i landet, og som vil være fastboende i hele deres arbejdsliv. Dels er der tale om personer, der tager jobs af kort varighed (men dog registreret med bopæl) her i landet, inden de vender tilbage til deres hjemland.

Der er stor forskel med hensyn til hvilken udstrækning, at der anvendes arbejdskraft udefra. Den offentlige sektor anvender 6,9 pct. af ansatte, der ikke er født her i landet, mens f.eks. bygge- og anlægsbranchen anvender endnu mere udefrakommende arbejdskraft. Således er hver femte ansatte i branchen født uden for Grønland. Det vil være et vigtigt mål for Nordregionen at få udviklet en målrettet opkvalificerings- og uddannelsesindsats, der på sigt sikrer, at de job, som udefrakommende i dag besidder, kan besættes af lokale. Dette vil sikre en langt bedre

kommunal økonomi, fordi de store omkostninger til strukturledigheden vil kunne begrænses betydeligt.

En stor del af ledigheden skyldes sæsonvariation i beskæftigelsen i de enkelte erhverv. Beskæftigelsesmæssigt tunge brancher som fiskeri og fiskeindustri og bygge- og anlægsbranchen m.fl. er præget af stor sæsonvariation over årets måneder. Dette kan aflæses i ledighedsstatistikken.

Det samlede tab af årsværk på grund af ledighed er i de ti år, som analysen omfatter på 821 årsværk pr. år. Sæsonledigheden giver i samme periode et tab af årsværk på gennemsnitlig 103 årsværk pr. år. Af den samlede ledighed er 12,5 pct. sæsonledighed.

Den store sæsonledighed ligger i månederne omkring årsskiftet, og primært i januar og februar måned.

Det, der i denne analyse betegnes som udstødelse fra arbejdsmarkedet, er de personer, der har fået tildelt førtidspension.

Udstødelse fra arbejdsmarkedet fremkommer primært ved, at alle forsøg på at få en person aktiveret på arbejdsmarkedet slår fejl på grund af en eller anden form for problem, der gør personen uarbejdsdygtig.

Det er en generel opfattelse, at en forbedret arbejdsmarkedslovgivning og forbedrede muligheder for lokalforvaltninger til at revalidere personer, ville kunne have mindsket udstødelsen fra arbejdsmarkedet betydeligt. Resultatet i dag er, at en stor del af arbejdsstyrken ikke længere bidrager til den fælles økonomi, men tværtimod fremstår som en stor belastning for såvel landets som kommunernes økonomi.

Langt den største del af førtidspensionisterne er over 50 år. Gruppen af personer i alderen 50 år og ældre omfatter 53,4 pct. af alle førtidspensionister i Nordregionen. Denne gruppe kan forventes at ville stige meget, når alderspensionsalderen forøges.

Men der er også mange unge blandt førtidspensionisterne. Således var der i alt 72 personer under 30 år, der havde fået tildelt førtidspension i 2007. Da en person normalt er på arbejdsmarkedet i mere end 40 år, er der for denne unge aldersgruppe tale om et tab af mange arbejdsår.

Mændene og kvinderne er nogenlunde ligeligt repræsenteret blandt førtidspensionisterne. Der er dog lidt flere kvinder end mænd blandt før-

tidspensionisterne, selv om der er færre kvinder end mænd i arbejdsdygtig alder. Kvinderne er primært overrepræsenteret i de ældre aldersgrupper.

75,7 pct. af arbejdsstyrken er bosiddende i byerne. Stort set samme andel af førtidspensionister er bosiddende i byerne (75,9 pct.).

Beregningerne viser, at der er relativ stor forskel i, hvor stor en andel førtidspensionisterne udgør af bosætningens samlede arbejdsstyrke. Den største andel af førtidspensionister findes i bygden Naajaat med hele 18,2 pct. af arbejdsstyrken. I elleve andre bosætninger er også mere end ti pct. af arbejdsstyrken førtidspensioneret.

I den modsatte ende er der bosætninger, hvor kun 3-4 pct. af arbejdsstyrken er førtidspensioneret.

Førtidspension udgør det økonomiske grundlag for 1.008 personer i 2007 i Nordregionen. Førtidspension udgør hele eller en del af indtægten i 13,7 pct. af regionens husstande.

Af de 909 husstande, der i 2007 modtog førtidspension, var 42,5 pct. af de lokaliseret i de to største byer Ilulissat og Aasiaat.

Hele fem bosætninger har en andel af husstande, der modtager førtidspension, på mere end en fjerdedel.

8.9 Behov for tilpasning af den kommunale beskæftigelse

En altafgørende faktor for etablering af en selvstående økonomi i Qaasuitsup Kommunia er en tilpasning af den kommunale beskæftigelse til den kommunale økonomi.

Lige som økonomien i Selvstyret er kommunen administrativt opsvulmet og kunstigt holdt i live på basis af tilskud udefra. Et resultat af denne økonomi har været etablering af en meget stor offentlig sektor i Qaasuitsup Kommunia.

Tidligere i analysen fik vi fastslået, at aflønning af ansatte koster Qaasuitsup Kommunia 0,6 milliarder kroner, dvs. 47,4 pct. af kommunens samlede omkostninger i budgettet for år 2009.

Den kommunale beskæftigelse omfattede i 3. kvartal 2009 3.847 ansatte. Det er det største antal beskæftigede i hele analyseperioden fra 1. kvartal 2004 til 3. kvartal 2009.

Beregningerne viser, at der er en tydelig tendens til, at den kommunale beskæftigelse er præget af sæsonvariation. Der må være tale om budgetmæssige forhold; i årets fjerde kvartal er der ikke råd til at genbesætte stillinger i samme størrelsesorden som i de øvrige kvartaler. Det betyder, at der er lavsæson i 4. kvartal, oktober til december, og højsæson i 3. kvartal, juli til september.

Denne fluktuation i den kommunale beskæftigelse sætter sig også sine spor i ancienniteten blandt de ansatte. Hele 27,8 pct. af de samlede beskæftigede i 3. kvartal i 2009 har en anciennitet under et år. Samtidigt har en kernegruppe af ansatte på godt en tredjedel af de ansatte en anciennitet på kommunale arbejdspladser i Nordregionen på mere end fem år.

Beregningerne viser, at der er en stor omsætning af ansatte i kommunen. Dette betyder, at kommunen rimeligt hurtigt vil kunne begrænse mængden af ansatte i kommunen ved f.eks. ansættelsesstop, men det vil ramme skævt, fordi det primært vil ramme de personer og de faggrupper, der normalt besættes af personer, der er timelønnede.

Beregningerne viser, at den kommunale beskæftigelse beregnet i årsværk er meget stabil. År 2004 er specielt, men mellem de øvrige år er der kun en forskel på 69 årsværk mellem det år med flest årsværk, 2006 og det år med færrest, 2005.

Den samlede kommunale beskæftigelse er et resultat af beskæftigelsesudviklingen i hver enkelt af de otte kommuner frem til og med år 2008.

Ilulissat havde i hele kommunen den største kommunale beskæftigelse. Kommunens ansatte udgjorde en fjerdedel (24,4 pct.) af den samlede kommunale beskæftigelse i Nordregionen i 1. kvartal 2008.

Den største vækst i den kommunale beskæftigelse i forhold til året 2004 havde Ilulissat kommune. Med udgangspunkt i året 2004 var den kommunale beskæftigelse i denne kommune på indeks 149,7 i 2008, mens hele regionen havde en tilsvarende indeks på kun 118,2 i 2008.

Et interessant nøgletal er antal kommunale beskæftigede pr. 100 indbyggere.

Selv om Ilulissat var den kommune med det største antal kommunalt ansatte og største vækst i den kommunale beskæftigelse i de senere år, så er det de små kommuner, der ikke overraskende har flest kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere. Qaanaaq Kommune havde således 30,2 kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere, hvorimod Aasiaat Kommune var den kommune, der havde færrest. I Aasiaat Kommune var der i 1. kvartal 2008 kun 13,4 kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere.

I hele Qaasuitsup Kommunian var der i 1. kvartal 2009 20,6 kommunalt ansatte pr. 100 indbyggere.

I alt blev der til de kommunalt ansatte i Nordregionens otte oprindelige kommuner udbetalt 430,6 millioner kroner. Ilulissat Kommune omfattede 27,7 pct. af dette beløb som den største kommune, mens det mindste beløb til kommunalt ansatte blev anvendt i Qaanaaq Kommune. Denne kommune anvendte kun 4,6 pct. af Nordregionens samlede udgift til kommunalt ansatte.

De kommunalt ansatte er fordelt over hele kommunen. Den centrale kommunale administration og ledelse er lokaliseret i byerne, men mange kommunale institutioner som f.eks. skoler er lokaliseret i alle bosættelser rundt omkring i kommunen.

I 1. kvartal 2009 var der 2.603 kommunalt ansatte i byerne, mens der var 1.078 i byggerne. Det svarer til, at 74,4 pct. af de kommunalt ansatte på dette tidspunkt, havde arbejdssted i byerne, mens 25,6 pct. havde arbejdssted i byggerne.

Det største antal kommunalt ansatte havde arbejdssted i Ilulissat. Her var der 736 kommunalt ansatte i 1. kvartal 2009. Den næststørste kommunale beskæftigelse var i Aasiaat med 446 kommunalt ansatte. Det fremgår af analysen, at der er offentligt ansatte i alle bosættelser i

Nordregionen. I en bygd er der fra nogle få helt op til 76 kommunalt ansatte i bygden Tasiusaq.

Den kommunale beskæftigelse fordeler sig på en lang række ansættelses- og overenskomstforhold. Beregningerne giver en grundlæggende forståelse af omsætningen i den kommunale beskæftigelse. Der er tale om et omfattende forbrug af forskellige personer, der i korte perioder eller med kort ugentlig arbejdstid, der er ansat som timelønnede.

Samtidigt er der en gruppe af månedslønnede, der er langt færre end de timelønnede, men som omregnet i årsværk fylder langt mere. Kommunen bidrager ved løstansatte timelønnede i høj grad til stor fluktuation på det regionale arbejdsmarked.

Beregningerne viser, at S.I.K.-gruppen er langt den største af disse overordnede overenskomstgrupper. S.I.K.-ansatte omfatter to tredjedele af alle årsværk i 2008.

Den næststørste gruppe er skolelærerne. Denne gruppe omfatter 12,6 pct. af de samlede årsværk af kommunalt ansatte i Nordregionen i 2008. Gruppen af tjenestemænd er næsten lige så stor. Af de samlede årsværk, er de 11,3 pct. tjenestemænd.

Det kommunale personale er som helhed domineret af kvinder. I 2. kvartal 2009 var 65,0 pct, næsten to tredjedele af alle ansatte, kvinder.

Dette er en afgørende iagttagelse på et arbejdsmarked, der som arbejdsmarkedet i Qaasuitsup Kommunia er meget segmenteret, også hvad angår kønnenes valg af arbejde. Hvis der gennemføres nedskæringer i den kommunale beskæftigelse, vil det i stor udstrækning være kvinder, der frigøres, og hvis der skal findes alternativ beskæftigelse for disse kvinder, må de meget synlige kønsbarrierer i forskellige erhverv, f.eks. råstofsektoren, brydes ned.

Kvinderne er i overtal i alle aldersgrupper blandt de kommunalt ansatte. Hvis vi f.eks. tager alle de unge, dvs. ansatte under 30 år, så viser det sig, at præcist to tredjedele af denne gruppe er kvinder. Der er altså ikke nogen ny kønsfordeling på vej. De yngste rekrutterede er fortsat i alt overvejende grad kvinder.

Af analysen kan også udledes, i hvilken udstrækning, at eventuelle nedskæringer i den offentlige sektor kan ske ved hjælp af naturlig afgang.

Analysen viser, at en femtedel af den samlede beskæftigelse er over 50 år. Dette er en gruppe, der er i afslutningen af deres arbejdsliv, og som dermed også står overfor naturlig afgang som kommunalt ansat.

I 2. kvartal 2009 var der i Qaasuitsup Kommunia ifølge seneste opgørelse 2.079,7 årsværk. Det største funktionsområde er Undervisning og kultur, hvorunder folkeskolen selvfølgelig er. Dette funktionsområde omfatter 42,7 pct. af de samlede årsværk. Det næststørste område er Socialområdet med 30,1 pct. Administration omfatter i alt 368 årsværk og en andel af den samlede kommunale beskæftigelse på 17,7 pct.

9 Anvendt litteratur og kilder

Akissarsiat, det offentlige lønsystem. Data bearbejdet af Kimik IT A/S fra kommunernes løndata, november 2009.

Asiaq, Kortgrundlag til udarbejdelse af kortmateriale i programmet Mapinfo.

Asiaq, Udført beregninger af afstande mellem bosætninger i Qaasuitsup Kommunia, oktober 2009.

Grønlands Statistik, Indkomststatistik 2007, 2009:1.

Grønlands Statistik, Nationalregnskab 2004.

Grønlands Statistik, Statistikbanken.

Grønlands Statistik, specialkørsler i Grønlands Statistiks registre.

Inuit Ataqatigiit, Demokraterne og Kattusseqatigiit Partiiat, Landsstyrekoalitionsaftale for perioden 2009-2013, 10. juni 2009.

Overenskomst mellem Grønlands Landsstyre og S.I.K.